NR. 3 2024

€ 3,50

BUITEN DE ORDE

ANARCHISTISCH KWARTAALBLAD

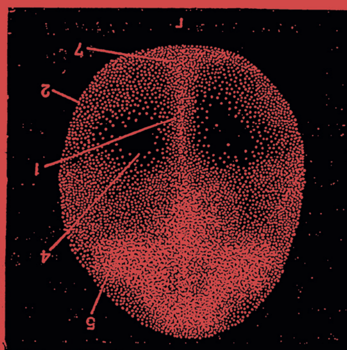


De feministische staking

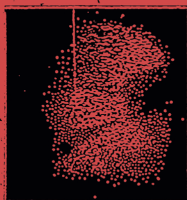
Solidariteit met Koerdistan

Boekrecensies

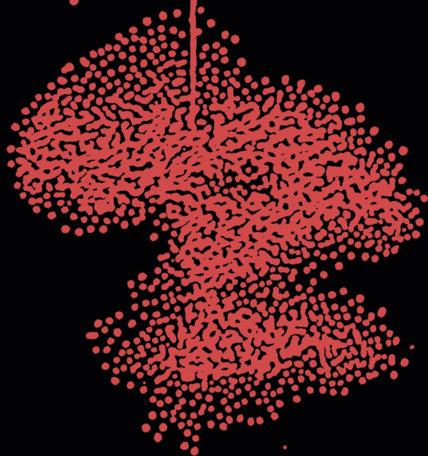










BUITEN DE ORDE 3/2024 INHOUDSOPGAVE

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteedt aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil daarmee een blad voor de anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Omslagillustraties
Raison d'Etre

Gebruikte lettertypes
Oswald door Vernon Adams

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond zijn automatisch abonnee van Buiten de Orde; niet-leden kunnen zich abonneren voor € 20,00 per jaar. Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Abonneer je via vrijebond.org/buitendeorde/abonnement en maak o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' €20,00 (meer is ook welkom) over op: IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGBN L2A
t.n.v. Vrije Bond te Amsterdam

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
redactie@buitendeorde.nl
buitendeorde.org

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
secretariaat@vrijebond.nl
vrijebond.org

Vrije Bond
De uitgangspunten van de Vrije Bond waarin onder meer de visie is omschreven staan elders in deze uitgave en de werking Solidariteitskas met alle mogelijkheden tot het financieel ondersteunen van mensen en initiatieven is terug te vinden op de website van de Vrije Bond. Ook het aanmelden als lid of abonnee kan vrij eenvoudig via vrijebond.org.

Losse nummers zijn voor €3,50 te koop bij:
Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
sjakoo.nl

Vredesburo Eindhoven
Grote Berg 41, Eindhoven
vredesburo.nl

De Lektuurhal
Over de Kelders 10, Leeuwarden

Boekhandel Rosa
Oliemuldersweg 43, Groningen
bookshoprosa.org

REDACTIONEEL!

De inbox van de redactie van *Buiten de Orde* geeft vaak een goede indruk van waar de lezers zich het afgelopen seizoen mee bezig hebben gehouden. Deze editie is dunner dan de vorige, want door de zomerdrukte zijn er minder artikelen binnengekomen dan anders. Wanneer je kijkt naar de hoeveelheid boekrecensies die er binnen is gekomen, zou je bijna denken dat iedereen de hele zomer ontspannen op het strand heeft liggen lezen, maar als je ziet waar de boeken over gaan is het duidelijk: we maken ons zorgen. We weten allemaal hoeveel strijd er momenteel gevoerd wordt. Ook dat was goed terug te zien in de inbox, zo zijn er meerdere artikelen over afgelopen No Border Camp binnengekomen.

Ik denk dat velen met mij worstelen met hoe zich te verhouden tot alles wat er speelt. Hoe ontspan je wanneer je ziet dat het systeem waarin je leeft steeds minder onverholen totalitair raakt, hoe kom je tot rust wanneer je al een jaar lang live op je smartphone een genocide ziet voltrekken?

Er waren momenten afgelopen zomer waarop ik alles even aan de kant dacht te kunnen zetten. Ik vierde Roze Zaterdag, het liberale aftreksel van de Queer Pride March, die gelukkig eveneens in mijn stad werd gehouden. Ik had de leukst denkbare date, met wie ik kuste tussen de Grote Markt en de Vismarkt. De hoeveelheid vreselijke reacties die we daar kregen maakte de zoen tot een haast mechanische bijzaak terwijl ik in de gaten probeerde te houden hoe ver weg de stemmen die naar ons riepen klonken, en hoe veilig we ons konden voelen.

Er is geen ontkomen aan de wereld.

Als de moedeloosheid me overvalt, laat ik me soms het best troosten door de gedachte aan hoe klein de kans is dat ik überhaupt besta. Ik las deze zomer het gedicht 'Feest' van Dorien Dijkhuis, waarin een wiskundeleraar zijn leerlingen duidelijk maakt hoe klein de kans om te bestaan precies is, waarna de leerlingen hun lippen stiften en slingers ophangen om feest te vieren.

Ik stel me voor hoe de leerlingen in het gedicht van Dijkhuis ergens samen in een muf klaslokaal de ballonnen opblazen. Vieren is bij uitstek iets om *samen* te doen. Valt er eigenlijk wel wat te vieren? Als de kans dat ik besta minimaal is, is de kans dat een ander bestaat ook minimaal. Als mijn bestaan iets is om te vieren, moet het bestaan van een ander dat ook zijn. Dat is het duidelijk niet. 'Alles pulseerde van het sterven, behalve de dood, die leefde nog,' schreef de Syrisch-Palestijns-Zweedse dichter Ghayath Almadhoun in zijn laatste bundel *Ik heb een afgehakte hand voor je meegenomen*. Misschien is het tegenovergestelde van het vieren van het leven het tonen van totale minachting ervoor. En misschien is voor elkaar zorgen een manier om te vieren.

Wanneer je minister Faber hoort spreken over de asielcrisiswet, wanneer je via je telefoon de eindeloze stroom beelden vanuit Gaza binnenkrijgt, wanneer je weet van de Israëlische aanvallen op Libanon, wanneer je hoort hoeveel mensen er binnen en buiten onze gefabriceerde landsgrenzen honger hebben, wanneer je leest dat de transhaters van Let Women Speak weer eens bij elkaar komen, wanneer je de verkiezingen in de Verenigde Staten volgt, wanneer je je bewust bent van de onderdrukker in jezelf, wanneer je ziet hoe er in Ter Apel wéér mensen buiten staan, wanneer je ziet hoe je alleenstaande buurvrouw veertig uur in de week onregelmatige diensten werkt om haar kinderen te kunnen geven wat ze materieel

Tekst Tjaaktje Veenstra

gezien nodig hebben, wanneer je weet van de mensen die op de vlucht zijn en sterven op de Middellandse Zee, en wanneer je weet hoe dit alles samenhangt, is het logisch, goed en nuttig om te strijden.

Maar laten we, ook al kunnen we dat niet onbezorgd doen, niet vergeten voor elkaar te zorgen en samen te vieren. En niet alleen instrumenteel, om de strijd vol te houden, maar ook omdat recht tegenover het vieren de minachting voor het leven staat. Ⓐ

Namens de redactie,
Tjaaktje Veenstra

HOE GAAN WE EEN KLIMAAT-REVOLUTIE REALISEREN MET EEN VAKBOND ZONDER PIT?



Demonstratie van bouwvakarbeiders op de Ten Katemarkt, Amsterdam, 1949. Bron: IISG

De klimaatcrisis kan alleen worden omgebogen door een revolutionaire verandering van productie en consumptie, en die verandering vereist medewerking van alle sectoren werkenden. Een goede methode daarvoor zou kunnen zijn dat klimaatactivisten zich massaal aansluiten bij de grootste vakbond in hun land, en binnen die vakbond werknemersbelangen en klimaatbelangen koppelen, opdat de klimaatstrijd gezamenlijk gevoerd kan worden. Dat betekent in Nederland aansluiting bij de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV), ook al is die bond natuurlijk lang niet radicaal genoeg, maar dat kan veranderen als de klimaatbeweging zich aansluit bij de vakbeweging en de bond verjongt en radicaliseert. Tekst Anita de Waal

De afgelopen jaren is het aantal leden van vakbonden sterk teruggelopen: zo'n vijftien procent van alle werknemers is nog maar aangesloten bij een vakbond. Mede hierdoor wordt de legitimiteit van vakbonden steeds vaker ter discussie gesteld en wordt de onderhandelingspositie van de traditionele vakbonden steeds zwakker. Dit heeft bijvoorbeeld geresulteerd in een aantal cao-loze jaren in de horeca, en een aantal cao's dat is afgesloten zonder dat de FNV of het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) die onderhandelingstafel hebben verlaten omdat het bod van de werkgevers absoluut onvoldoende was. Zo is de cao *retail non-food* afgesloten met het CNV, de Unie (voor hoger personeel) en twee bonden (de Reformatisch Maatschappelijke Unie, RMU, en het Alternatief voor Vakbond, AVV) die vrijwel volledig bestaan op basis van donaties van werkgevers. RMU heeft zestienduizend leden waarvan tien procent bestaat uit werkgevers en de meerderheid van hun achterban stemt SGP. De AVV heeft nauwelijks leden en bestaat op basis van donaties van werkgevers. Deze donaties houden verband met een oude afspraak tussen vakbonden en werkgevers.

Als er meer mensen lid zijn van een vakbond is de macht van de werknemers veel groter

Het vakbondstientje
De vakbonden hebben in het verleden in onderhandelingen geprobeerd bepaalde afspraken te maken met de werkgevers, waarbij vakbondsleden werden bevoordeeld ten opzichte van andere werknemers in de sector die geen lid waren van een vakbond. Een niet onbegrijpelijke wens omdat de vakbonden wel moeten investeren in de cao, maar slechts van een klein deel van de werknemers in de sector een bijdrage ontvangt om de onderhandelingen (en alles wat daar omheen hangt) te betalen. De werkgevers wilden dit om begrijpelijke redenen absoluut niet. Als er meer mensen lid zijn van een vakbond is de macht van de werknemers veel groter en zal het resultaat van de onderhandelingen veel ongunstiger uitvallen voor de werkgevers.

Uiteindelijk is overeengekomen dat de werkgevers per werknemer in de sector waarvoor een cao is afgesloten een tientje betaalt (inmiddels een paar tientjes) als bijdrage voor constructieve onderhandelingen met de vakbond. Deze bijdrage mag niet gebruikt worden tegen de werkgevers (dus niet in de stakingskas) maar mag alleen gebruikt worden om de onderhandelaars en de medewerkers van deze onderhandelaars van de vakbond te betalen. Voor kleine bonden die nauwelijks leden hebben – zoals de AVV – maar wel beschikbaar zijn voor het afsluiten van cao's is de bijdrage van de werkgevers voldoende om de vakbond financieel in stand te houden. De AVV beschikt nauwelijks over leden, noch over een stakingskas. De werknemers in een bepaalde sector kunnen aangeven wat ze graag zouden willen ten aanzien van hun arbeidsomstandigheden en dan gaat de AVV met dat lijstje met de werkgever om de tafel en bedelt om inwilliging. Deze ontwikkeling van 'nieuwe vakbonden' wordt door de initiatiefnemers vaak gepresenteerd als een nieuw elan waarbij de oude versteende vakbonden worden bekritiseerd.

Wie werkt voor een baas of voor zichzelf als zzp'er heeft profijt van de grote activistische vakbond. Ook als die persoon er geen lid van is. Want dat is een vakbond die wel beschikt over leden en over actiemiddelen en die ook in kan zetten in de onderhandelingen met een werkgever. De niet-leden liften gratis mee, maar hollen tegelijkertijd, met steeds meer mensen, de invloed van de vakbond uit.

De nieuwe vakbonden zijn voor de werkgevers een zeer welkome ontwikkeling

Met alle kritiek die er op de oude vakbonden kan bestaan – en die kritiek uiten de leden ook vaak genoeg – is de groei van het aantal nieuwe vakbonden ten koste van de FNV heel zorgelijk. Cao's die door deze nieuwe machteloze vakbonden worden gesloten zijn van een bedroevend slechte kwaliteit voor de werknemers en ondermijnen alle pogingen van 'oude' vakbonden om lonen en arbeidsomstandigheden in de sector te verbeteren. De nieuwe vakbonden zijn voor de werkgevers een zeer welkome ontwikkeling. Als de FNV wegloopt van de onderhandelingstafel omdat het bod van de werkgevers te slecht is om zelfs een onderhandeling over te voeren, schuift er makkelijk een nieuwe bond aan tafel die graag bereid is dat bedroevende bod te aanvaarden en een cao af te sluiten die ook algemeen verbindend kan worden verklaard. Werknemers in de hele sector ondervinden de nadelen van deze slechte cao-afspraken, maar ook werknemers in andere sectoren en zzp'ers hebben last van slechte cao-afspraken in een bepaalde sector.

Er wordt door de FNV al een aantal jaren strijd gevoerd voor een hoger minimumloon, omdat het huidige minimumloon onvoldoende is om van rond te komen. In de sectoren waar dit succesvol is geweest binnen de cao is het loon van de laagste schalen opgehoogd. Dat biedt voor zzp'ers die werkzaam zijn in die sectoren de mogelijkheid om ook hun tarief op te schroeven. Maar het biedt ook werknemers in andere sectoren, waar het minimumloon nog niet is verhoogd, een betere kans op succesvolle strijd voor eenzelfde verhoging van hun loon.

Een menswaardig bestaan niet alleen in Nederland
De oude vakbonden bemoeien zich niet alleen met de cao, maar hebben ook afdelingen die zich bezighouden met andere zaken dan de rechtstreekse arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden zoals in een cao opgenomen. Klachten over veiligheid op het werk, intimidatie door leidinggevenden en het ontbreken van betrouwbare vertrouwenspersonen zijn onderwerpen waar de oude vakbonden zich mee bezighouden. Binnen de vakbond wordt gediscussieerd over intimidatie van werknemers die bijvoorbeeld meedoen aan klimaatacties of tegen extreemrechts demonstreren. Er worden tips gedeeld voor mensen die door hun werkgever worden aangesproken op activiteiten in hun vrije tijd, en leden kunnen een vrijwilliger van de vakbond inschakelen om mee te gaan naar dit soort gesprekken. Dit soort hulp was er eerder ook wel, maar toen beperkte dit zich tot arbeidsconflicten die zeer sterk met het werk zelf samenhingen. Nu blijkt steeds vaker dat werknemers in conflict komen met hun werkgever door activiteiten buiten werktijd maar ook door principiele zaken die werkgerelateerd zijn.



Demonstratie FNV, Amsterdam, 2023

Er wordt veel gesproken over ambtenaren die bang zijn dat ze met een PVV'er aan het hoofd van het ministerie waar zij werken werk moeten doen waar zij gewetensbezwaren tegen hebben. Maar er zijn ook steeds meer werknemers van bijvoorbeeld vervuilende bedrijven die in discussie proberen te gaan met hun werkgever over de wijze waarop het bedrijf waar zij werken met hun afval omgaat. Als werknemer weten zij soms dat er minder vervuilende oplossingen zijn. De meeste werknemers weten wel dat hun werkgever niet blij zal zijn met dergelijke discussies met werknemers en dat maakt dat werknemers dergelijke onderwerpen vaak niet durven aan te snijden. De FNV heeft voor dergelijke dilemma's veel meer oog gekregen en kan soms helpen om dit soort zaken veiliger bij een werkgever aan te kaarten.

De FNV heeft daarnaast al sinds haar oprichting samenwerkingsverbanden met vakbonden in het buitenland. Binnen de Europese Unie (EU) is er nauwe samenwerking om te komen tot betere Europese regelgeving over arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden, maar ook over internationale handelsverdragen, die niet alleen over arbeidsvoorwaarden gaan maar ook over vervuiling, genetische manipulatie van gewassen, dierenrechten enzovoorts. Daar kunnen de vakbonden actieve milieuactivisten in de achterban heel goed bij gebruiken.

En dan bestaan er natuurlijk al heel lang samenwerkingsverbanden met vakbonden in andere werelddelen, waarbij de FNV deze vakbonden en hun activisten, die in eigen land worden bedreigd, ondersteunt met geld en solidariteitsacties (soms in samenwerking met Amnesty International). Het zijn deze afdelingen van de FNV die proberen de eigen achterban duidelijk te maken dat de werknemers zich niet bang moeten laten maken door de verdeel- en heerspolitiek van grote bedrijven. Lagelonenlanden, waar grote bedrijven steeds aan refereren als er naar hun mening te grote eisen worden gesteld door werknemersorganisaties, horen geen lagelonenlanden te blijven.

Dergelijke groepen binnen de FNV proberen de achterban te laten inzien dat hun inkomen niet wordt bedreigd door de lage lonen van werknemers in het buitenland, maar dat de macht van grote bedrijven die in andere landen met geld en geweld hun eisen ten aanzien van arbeidsomstandigheden (maar ook afvalverwerking, infrastructuur en het verkrijgen van bepaalde grondstoffen ten koste van mens en natuur) afdwingen, het probleem is.

Deze groepen binnen de FNV propageren internationale solidariteit omdat dat van essentieel belang is om tot een betere wereld te komen.

Dat geldt ook voor de klimaatgroep die binnen de FNV bestaat. Internationale klimaatrechtvaardigheid is de enige manier om de klimaatcrisis om te buigen. Veel van de klimaatoplossingen die in West-Europa worden bedacht hebben op korte termijn, regionaal, een positieve invloed op de natuur, de luchtkwaliteit of de waterhoogtes maar zorgen wereldwijd hooguit voor een verplaatsing van het probleem van hier naar 'elders'. FNV Klimaat is een kleine groep gedreven mensen die probeert de achterban te mobiliseren voor het klimaat. Dat werpt z'n vruchten af, al zou iedere klimaatactivist natuurlijk hopen dat het allemaal wat sneller zou gaan. Toch wil ik bij deze benadrukken dat er geen andere oplossing is.

De klimaatcrisis kan alleen worden aangepakt door ons allemaal samen, en aan de klimaatcrisis valt niet te ontkomen door middel van een eigen alternatief ergens ver van de bestaande maatschappij. Dat houdt namelijk in dat er op een andere manier andere producten moeten worden geproduceerd in een andere maatschappij. Zonder de medewerking van de mensen die nu in de fabrieken staan, wordt het erg lastig om de productie aan te passen; de werknemers weten het beste hoe de productie kan worden aangepast; zij werken met het materieel en kennen de sterke en de zwakke plekken van het bedrijf. Als we de aarde willen beschermen en de maatschappij echt willen veranderen, zullen we de discussie aan moeten gaan met werknemers uit alle sectoren; ook met de politie, de boeren, de werknemers van Tata Steel en energiemaatschappijen. Een organisatie waar al die werknemers al georganiseerd zijn op het onderwerp 'arbeid' en alles wat daarmee samenhangt, is daardoor bij uitstek geschikt om te gebruiken voor de klimaatstrijd. En die organisatie is de FNV.



Demonstratie FNV, 2023

Dat de wereld kan vergaan kunnen veel mensen accepteren. Maar het verdwijnen van het kapitalisme is voor veel mensen onmogelijk voor te stellen

Binnen de FNV-achterban is de interesse voor klimaat de afgelopen jaren gegroeid. In Purmerend, waar FNV Klimaat Zaanstreek dit voorjaar een discussieavond – voorafgegaan door de film *The Loud Spring* – over de klimaatcrisis en de vakbond hield, waren rond de zestig mensen aanwezig. Dat is een grote opkomst voor een discussieavond in een kleine plaats als Purmerend. Dat betekent niet dat er morgen een grote massa op de been is om gezamenlijk het kapitalisme neer te halen. Maar de vakbond biedt mogelijkheden om contact te leggen met werknemers die je in je eigen leefwereld niet tegenkomt.

De verandering die de wereld nodig heeft is een maatschappijverandering en om die voor elkaar te krijgen is het niet genoeg dat een kleine groep mensen daarvoor in actie komt. Ook binnen de klimaatbeweging zijn er nog veel mensen die denken dat het klimaat met groene investeringen en groen kapitalisme kan worden gered.

Een rampenfilm zoals *The day after tomorrow*, waarbij het hele noordelijk halfrond onder een ijskap verdwijnt waardoor hele maatschappij ineenstort, eindigt met de onbegrijpelijke mededeling dat veel mensen uit het rijke Noorden geëvacueerd moeten worden naar het Zuiden en dat het Zuiden daarvoor gecompenseerd wordt met het kwijtschelden van de schulden van die landen aan het Noorden. Alsof kapitalisme in een wereld waarvan de (rijke) helft onbewoonbaar en onbruikbaar is geworden gewoon op oude voet door zal blijven gaan. Dat de wereld kan vergaan kunnen veel mensen accepteren. Maar het verdwijnen van het kapitalisme is voor veel mensen onmogelijk voor te stellen. Om dat voostellingsvermogen te vergroten zijn de klimaatgroepen van de FNV hard aan de slag gegaan, maar daar zijn leden voor nodig die de vereniging naar links kunnen trekken. En dat kan, want dat gebeurt al. Maar het kan altijd beter, sneller en met meer mensen.

Er waren vroeger kleinere activistische vakbonden die de grote vakbond konden beïnvloeden. Die zijn er niet meer

Is dit schaamteloze reclame voor de FNV? Ja, dat is het. De anarchistische beweging heeft altijd gestaan voor sterke vakbonden en actief lidmaatschap van een vakbond. Er waren vroeger kleinere activistische vakbonden die de grote vakbond konden beïnvloeden. Die zijn er niet meer.* Er is een FNV waar veel mensen lid van zijn. Helaas niet alleen revolutionairen. Maar ze zitten er wel tussen en dat deel van de club moet als de donder versterkt worden. Dus wie dit leest, werkt en nog niet lid is geworden van de FNV: kom op, nu doen! Ⓐ

*Noot van de redactie: er zijn wel degelijk kleinschalige anarchistische vakbonden actief, ook wel solidariteitsnetwerken genoemd. Bijvoorbeeld Horeca United (*BdO* #1, 2023), Vloerwerk, Radical Riders, en Tech Workers Coalition.



1 mei-demonstratie, Amsterdam, 2013

Stellingen voor de feministische staking:



Foto: Frauen und Queers Streik* Kassel

het potentieel van de feministische staking uitbouwen

Bij de Duitse uitgeverij Unrast is een boek verschenen over de perspectieven en achtergronden van een internationale feministische staking. In verschillende landen wordt daaraan gewerkt en met name in 2018 was er een sterke opleving van dergelijke stakingen op verschillende plekken op de aardbol. Het boek *Feministisch Streiken – Dort Kämpfen wo das Leben ist* geeft er een goed overzicht van en onderzoekt ook alle problemen en kansen die ermee gepaard gaan. In het boek staan ook de hieronder vertaalde 'twaalf stellingen'.

Tekst AG Feministischer Streik Kassel

Vertaling: Kees Stad

Stakingen en massabewegingen die hebben gevochten voor verbeteringen in onze leef- en werkomstandigheden maken deel uit van onze geschiedenis. Toch lijkt het vandaag de dag, in het Mondiale Noorden, moeilijk voor te stellen, bijna onmogelijk, om zulke sociale bewegingen weer verenigd de straat op te zien gaan. Het neoliberale kapitalisme met zijn individualisme en het daaruit voortvloeiende isolement heeft hiervoor gezorgd. Maar om te overleven ondermijnt dit patriarchale kapitalisme de wortels van zijn – en onze – reproductie. Onze planeet staat op de rand van klimaatinstorting, depressies en burn-outs zijn aan de orde van de dag, sociale infrastructuur – zoals ziekenhuizen – wordt geprivatiseerd en onderworpen aan winstbejag. Onderwijs, zorg en verpleging moeten ofwel betaald, onder tijds- en prestatiedruk en in de meest precaire omstandigheden, ofwel onbetaald in schaarse vrije tijd worden uitgevoerd – vooral door FLINTA-personen[1], die vooral in (slecht) betaald zorgwerk vaak ook een migratieverleden hebben, of in bijzonder kwetsbare levenssituaties verkeren. Het lijkt vaak alsof we niet veel opties hebben om ons te verdedigen tegen wat ons wordt aangedaan.

Maar een blik op onze geschiedenis en op de huidige feministische strijd in het Mondiale Zuiden laat ons zien dat we sterk staan als we het isolement kunnen overwinnen! Omdat de crisis van onze tijd een reproductiecrisis is, moet ons antwoord feministisch zijn. We kunnen hoop putten uit Polen, Spanje en Argentinië en leren wat er gedaan moet worden. Onze stellingen zijn een poging om te laten zien waarom de feministische staking de strijdverklaring is die we nu moeten uitdragen – en hoe we kunnen beginnen. (...)

De stellingen hieronder komen voort uit een langdurig proces van analyse van het potentieel en de mogelijkheden van politieke feministische stakingen, evenals de valkuilen en feitelijke pogingen om ze in het verleden uit te voeren. Door discussie en debat hebben we veel geleerd – vooral over onszelf en onze doelen. We hopen dat de stellingen die ontstaan zijn ook andere groepen en mensen een basis voor discussie kunnen bieden. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat elk pamflet, hoe goed doordacht ook, hiaten, misvattingen en hopelijk ook enige controverse zal bevatten. We kijken er daarom naar uit om te discussiëren met iedereen die andere perspectieven, nieuwe inzichten, sterke tegenargumenten of kritiek inbrengt die ons samen vooruit helpen. Het is tenslotte een gemeenschappelijke feministische toekomst waar we naar streven!

Stelling 1: Als feministische stakingsbeweging in Duitsland bevinden we ons in een fase van halve desoriëntatie. Het zwabberen van de ene actie naar de andere leidt ertoe dat onze middelen opraken zonder dat we echt een plan hebben van waar we heen willen en hoe we onze doelen kunnen bereiken.

En dus rijst na 8 maart steeds weer dezelfde vraag: Wat nu? We komen bij van de stress en spanningen van de voorbereidingen voor de demo, doen het hele jaar door een of twee andere activiteiten en beginnen dan in november weer met de voorbereidingen voor de demo van 8 maart. En dat doen we elk jaar opnieuw. We zijn niet erg gefocust, soms doen we dit en soms dat. Ons motto is meer 'het belangrijkste is dát we iets doen', dan dat we geloven in serieuze verandering en een concreet idee hebben van wat we willen. Hierdoor kan de feministische beweging groeien, maar het blijft onduidelijk waar we eigenlijk heen gaan.

Patriarchaat en kapitalisme zijn structureel met elkaar verbonden en kunnen daarom alleen samen overwonnen worden

Stelling 2: In de afgelopen jaren heeft de feministische beweging een antikapitalistische oriëntatie gemist. Binnen het bestaande systeem kan de bevrijding van FLINTA-personen echter niet bereikt worden. Daarom moeten we samen kiezen voor een queerfeministische klassenpolitiek voor de bevrijding van alle genders voorbij het kapitalisme!

Feminisme is modieus geworden: H&M verkoopt T-shirts met de tekst ‘De revolutie is vrouwelijk’ en tijdens Pride-maand worden regenboogvlaggen buiten de winkels gehesen. Dit maakt ons boos omdat het laat zien hoe feministische zorgen worden geïntegreerd in het kapitalistische systeem. We hebben daarentegen een honderd procent antikapitalistisch feminisme nodig, omdat een liberaal feminisme nooit gewelddadige relaties achter zich zal laten; we moeten daarom besluiten om liberale feministen rechts te laten staan als ze niet overtuigd kunnen worden om te vechten voor een volledige verandering van relaties. Dit kan pijn doen, maar niet zo veel als het eeuwige volharden in de gewelddadige beperkingen van het heden. De dwangmatige creatie en instandhouding van genderbinariteit, de wereldwijde Noord-Zuidkloof en de uitbuiting van zorg en zorgarbeid zijn de fundamenten van de kapitalistische productiewijze. Patriarchaat en kapitalisme zijn structureel met elkaar verbonden en kunnen daarom alleen samen overwonnen worden. Daarom: voor een progressieve queerfeministische klassenpolitiek!

We moeten begrijpen dat het beoefenen van deze utopieën deel uitmaakt van onze praktijk

Stelling 3: De stakingsbeweging van de afgelopen jaren heeft intern te lijden gehad onder een manier van omgaan met elkaar die ons vaak achteruit heeft geworpen. Natuurlijk hebben we organisatie en vastberadenheid nodig, maar we hebben ook welgezindheid en vertrouwen nodig. Als we er niet actief aan werken om goed met elkaar om te gaan, wordt elk meningsverschil een *booby trap* die snel tot de volgende breuk leidt.

Staken is relatiewerk! We leven allemaal in een wereld vol tegenstrijdigheden en worden geconfronteerd met verschillende ervaringen en standpunten die onze eisen en ideeën over politiek vormgeven. De feministische beweging is geen sprookjesachtige plek buiten de normale maatschappij waar we plotseling op magische wijze geïnternaliseerd racisme, antisemitisme, queervijandige houdingen en andere bullshit overwinnen. In plaats van onszelf daarom af te maken, zullen we echter een kritische en solidaire benadering moeten hanteren die noch de claim opgeeft om het beter te doen, noch de dringend noodzakelijke tolerantie voor fouten[2] ten opzichte van onszelf en anderen opgeeft.

Stelling 4: Ondanks alle moeilijkheden moeten we vasthouden aan de staking als het middel bij uitstek! Hiermee kunnen we de sociale en economische druk opvoeren en zo gezamenlijk de verschillende niveaus aanpakken waarop er iets moet veranderen!

Hoewel we er in Duitsland nog niet in zijn geslaagd om een stakingsbeweging op te bouwen die deze naam waardig is, mogen we de feministische staking niet opgeven! Het is precies het middel dat we nodig hebben om een duurzame, antikapitalistische feministische beweging op te bouwen die kan groeien. Als we arbeidsrelaties centraal stellen in onze beweging, vallen we de kapitalistische dimensie van patriarchale onderdrukking aan. Een feministische staking combineert zowel economische als politieke belangen. Net als bij een klassieke vakbondsstaking leggen we ons werk neer bij een feministische staking – maar daarbij genereren we niet alleen economische druk, maar ook sociale druk. We strijden niet alleen voor een concrete verbetering van onze werkomstandigheden, maar ook voor een diepgaande verandering van onze levensomstandigheden: tegen geweld tegen FLINTA-personen, binaire genderrollen en neoliberaal bezuinigingsbeleid. Maar ook om reproductieve arbeid een belangrijkere plaats te geven in de samenleving en om ervoor te zorgen dat iedereen door iedereen wordt verzorgd.

Stelling 5: De feministische staking kan meer zijn dan alleen ons middel om een doel te bereiken, namelijk al een proces waarin we utopieën testen. Dit gaat echter niet vanzelf, maar moet een expliciet doel van ons werk zijn.

Staken betekent weigering! In een feministische staking weigeren we echter niet alleen onze gedevalueerde en genegeerde arbeid te verrichten, maar ook andere sociale beperkingen – en dit vereist dat we utopieën op de proef stellen. Als we staken tegen de individualisering van zorgarbeid, vereist dit onvermijdelijk gecollectiviseerde vormen van maaltijdbereiding, zorg en kinderopvang. We moeten nieuwe vormen van relationele arbeid aanleren, zelfs over sociale scheidslijnen heen – in het hier en nu. Maar we moeten niet ten prooi vallen aan de misvatting dat dit allemaal gebeurt door simpelweg ons werk neer te leggen. We moeten begrijpen dat het beoefenen van deze utopieën deel uitmaakt van onze praktijk in plaats van

nieuwe vormen van interactie uit te stellen tot een verre, betere toekomst. Alleen als we rekening houden met alle sociale en collectieve dimensies in deze strijd kan de feministische staking als instrument haar vele facetten ontvouwen en ons naar succes leiden!

Stelling 6: Politieke subjecten worden alleen gevormd in het proces. Het opbouwen van een grote feministische stakingsbeweging kan zo'n proces zijn en ons zo de mogelijkheid geven om op de lange termijn te handelen. Het grootste succes ligt in het tastbaar maken dat we het heft in eigen handen kunnen nemen en de wereld kunnen veranderen.

Niemand wordt als revolutionair geboren, en zelfs degenen die deze zelfbenoeming hebben bereikt, zouden het waarschijnlijk moeilijk vinden om hun weg te vinden in de maatschappij waarvan we dromen voor de toekomst. We zijn allemaal te veel gevormd en getraind door de maatschappij van micro-ondernemers en egocentrieken, door de logica van winst en concurrentie. We hebben een langzame maar gestage reorganisatie van onze persoonlijkheid nodig als we in de toekomst een behoeftegericht in plaats van een prestatiegericht leven willen leiden. We willen de dingen politiek bekijken, in plaats van ons te verliezen in de passiviteit van de representatieve democratie zoals we vandaag doen. Wat is hiervoor nodig? Veel verschillende processen binnen de feministische stakingsbeweging waarin we onszelf kunnen uitproberen als politieke subjecten: als boze massa's, als zorgzame kameraden en als kritische geesten. Alleen door een gemeenschappelijk pad te bewandelen kunnen we meer worden, zelfredzaamheid ervaren en ons ontdoen van de angst voor die onzekere toekomst die een werkelijk zelfontworpen politieke samenleving in petto zou kunnen hebben! Je hebt hier niet altijd een kant-en-klare routebeschrijving voor nodig, er is al veel gewonnen door aan de slag te gaan, dingen te doen, misschien zelfs plat op je gezicht te vallen in het proces – en door het langetermijnperspectief dat het pad gaandeweg duidelijker zal worden!

Zodra we het patriarchaal-kapitalistische korset hebben doorgesneden, zal er iets tevoorschijn komen dat mooier en beter is dan de troosteloosheid van het heden!

Stelling 7: Zonder een concreet doel kunnen we geen strategie ontwikkelen en zal niemand ons pad volgen. Daarom moeten we formuleren wat onze visie is: we willen een behoeftegerichte maatschappij waarin reproductieve arbeid gesocialiseerd is.

Iedereen die tegenwoordig reproductief werk doet, kent het uitputtende gevoel dat je constant ergens achteraan hobbelt en zelden genoeg tijd en energie hebt om meer te doen dan het absolute minimum. En hoe kan het ook anders in een systeem dat zorg uitsluitend ziet als een middel om ons vermogen om te presteren op de arbeidsmarkt veilig te stellen. Hoe mooi zou het echter kunnen zijn als het fysieke en emotionele welzijn van onszelf en onze medemensen geen extraatje zou zijn. Als we in de eerste plaats voor onszelf en elkaar zouden zorgen, in plaats van voortdurend met elkaar te concurreren om winst voor het bedrijf te genereren. Als zieke mensen hun bed niet hoeven op te zeggen om aan een vast tarief per geval te voldoen, als mensen hun huis niet kunnen verliezen omdat de buurt duurder is geworden! Als we samen de verantwoordelijkheid nemen voor het beperken van de klimaatverandering in plaats van toe te kijken hoe de kapitalistische staten moeizaam strijden om elke gram CO_2. Onze eerste ideeën voor een andere samenleving zijn zo eenvoudig en toch zo ambitieus. Het spreekt voor zich dat dit zeker niet het einde van alle wijsheid is. Maar ook al zijn we nog ver verwijderd van de horizon van utopische mogelijkheden, we hebben al een duidelijk visioen: zodra we het patriarchaal-kapitalistische korset hebben doorgesneden, zal er iets nieuws en onbekends tevoorschijn komen dat mooier en beter is dan de troosteloosheid van het heden!

Stelling 8: Naast een doel voor de lange termijn hebben we ook radicale tussentijdse doelen voor de middellange termijn nodig die de kapitalistische logica in twijfel trekken. Onze visie op een andere samenleving moet daarin al zichtbaar zijn.

Ja, op dit moment is een politieke staking überhaupt de grootste emotie voor veel mensen. Maar we mogen niet vergeten dat we bezig zijn met wat komen gaat en dat stakingen altijd ergens voor zijn! Dit 'voor wat?' kan niet altijd alleen maar een sociaaldemocratische verbetering zijn en ook niet direct de grote utopie die slechts vaag aan de horizon verschijnt. Om vooruit te komen hebben we radicale tussenstappen nodig die de kapitalistische logica zelf aanvallen en daarmee ook onze utopie scherpere contouren geven. Bestaande voorbeelden hiervan zijn de onteigening en socialisatie van woning- of energiebedrijven zoals RWE of Deutsche Wohnen, maar ook de herinrichting van onderwijsinstellingen zonder prestatielogica.

De politieke staking is in veel opzichten een geschikt middel om onze doelen en tussentijdse

doelstellingen te bereiken. Tegelijkertijd is de politieke staking zelf al een moment van hun realisatie. Middelen en doelen kunnen niet langer duidelijk gescheiden worden. Onze utopie schijnt al door in de praktijk van de politieke staking.

Stelling 9: In de komende jaren willen we een feministische stakingsbeweging opbouwen langs de lijnen van de loonarbeidsstrijd en daarnaast in de onbetaalde zorgsector. De huidige arbeidsstrijd in sociale beroepen is een centrale plek om feministische ideeën breder in de samenleving te verankeren.

Er zijn duizend goede redenen voor een feministische staking. Maar we kunnen niet tegen alles tegelijk vechten. Dus waar beginnen we? In een land als Duitsland, dat rijk is aan materiele overvloed, is de immense uitbuiting van betaald en onbetaald zorgwerk een schandaal. Als je bedenkt wie onder welke omstandigheden in de zorgsector werken, worden de racistische en genderspecifieke structuren van onze samenleving en hun insluiting in wereldwijde relaties van uitbuiting bijzonder duidelijk. Het is daarom logisch om onze woede over de bestaande omstandigheden hierop te richten. De aanval op de kapitalistisch-patriarchale arbeidsverdeling had al veel eerder moeten plaatsvinden. Er zijn al sociale strijden die precies op dit punt gevoerd worden, zoals de recente arbeidsconflicten in ziekenhuizen of sociale en educatieve diensten. Als feministische stakingsbeweging is het onze taak om tussenbeide te komen en hen te ondersteunen. Er moet een brug geslagen worden tussen betaald en onbetaald zorgwerk. Op basis van feministische en emancipatoire ideeën voor solidair samenleven kan een nieuw klassenperspectief en een nieuw klassenzelfbewustzijn ontstaan.

Stelling 10: Het kapitalistische economische systeem is gebaseerd op racistische uitbuiting en geweld. Onze strijd voor een bevrijde samenleving kan daarom alleen antiracistisch en internationalistisch zijn. We moeten ons richten op onze structurele verwikkelingen en relaties, zowel binnen Duitsland als met mensen in het Globale Zuiden, om ons actief te verzetten tegen de racistische verdelingen van het kapitaal.

Als witte arbeiders in de geschiedenis van het kapitalisme in staat waren om te vechten voor winst, dan was dat vaak over de ruggen van zwarte mensen en mensen van kleur. Wanneer in Duitsland witte vrouwen uit de middenklasse weigeren om de hoofdverantwoordelijkheid voor onbetaalde reproductieve arbeid op zich te nemen, wordt deze meestal uitbesteed aan de migranten en gemigreerde arbeiders onder ons. Om ervoor te zorgen dat de imperialistische verstrengeling van arbeidsrelaties geen bijzaak is in onze strijd, moeten we onszelf zien als onderdeel van een internationalistische beweging. Op dit punt is het de moeite waard om onszelf te herinneren aan een actie van de Rote Zora[3]: uit solidariteit met stakende arbeiders van het Duitse modebedrijf Adler in Zuid-Korea vielen ze verschillende filialen in Duitsland aan. Met hun aanvallen oefenden ze druk uit op het Duitse management, gaven ze ruchtbaarheid aan de arbeidsomstandigheden van de kledingarbeiders in Zuid-Korea en leverden ze een belangrijke bijdrage aan de verbetering ervan. We zien deze actie als een succesvol voorbeeld van feministisch verzet als onderdeel van een gezamenlijke strijd. Tegelijkertijd mag ons feminisme niet ten prooi vallen aan een verkorte kritiek op het kapitalisme die slechts individuele bedrijven of bevolkingsgroepen schuldig verklaart aan kapitalistische ellende in plaats van sociale structuren.

Laten we onze mouwen opstropen en een feministische staking beginnen tegen racisme, patriarchaat en kapitalisme!

Stelling 11: We moeten feministische strijd voeren die concrete verbeteringen biedt in het hier en nu. Dit vereist verbindingen met andere politieke strijden.

Weinig mensen politiseren en organiseren zich op basis van abstracte beloften voor een betere toekomst waarvan onduidelijk is wanneer die tot stand zal komen. We worden politiek actief als concrete verbeteringen herkenbaar worden. Feminisme heeft in het verleden al veel voor ons gedaan: van het recht op abortus tot het afbreken van seksistische rolmodellen, feminisme heeft altijd dicht bij de concrete realiteit van het leven van FLINTA-personen gestaan en moet dat ook in de toekomst blijven. Feminisme is geen doel op zich. We willen ons niet uit principe als feministen organiseren, maar omdat we ervan overtuigd zijn dat feminisme cruciaal is voor een beter leven. Veel FLINTA-personen voeren andere gevechten, voor meer loon, betaalbare huisvesting of verblijfsvergunningen, waarvan ze directere verbeteringen verwachten dan van feminisme. Dit moet erkend worden! We zijn niet geïnteresseerd in het tegen elkaar uitspelen van strijden en het opnieuw vervallen in een hoofd- en bijzaakargument. Integendeel, het is onze taak om te laten zien welke rol feminisme speelt in alle andere emancipatoire strijd en hoe strijd met elkaar verweven is. Laten we vorm geven aan een feminisme dat niet staat voor abstracte theoretische verbeteringen, maar praktisch, concreet en relevant is voor het dagelijks leven!

Stelling 12: We hebben een wereld te winnen! Dit vereist vastberadenheid en strijdvaardigheid.

We weten al dat we een wereld te winnen hebben. En toch is de weg naar dit doel vol hindernissen en is de bestemming soms niet in zicht. Daarom is het de moeite waard om eens verder te kijken dan onze eigen achtertuin: op talloze plaatsen in de wereld wordt feministische strijd gevoerd, soms met overweldigend succes. Feministes bevrijden buurten van patriarchaal politiegeweld, gaan zelfs onder dictatuur massaal de straat op, vechten tegen oorlog en uitbuiting van de natuur en leiden revoluties. In Rojava en Chiapas kunnen we zien hoe vrouwen en TIN-personen[4] een feministische samenleving opbouwen. Al hun bestendige praktijken vormen een sprankje hoop in moeilijke tijden. De strijd tegen kapitalistische en patriarchale machtsverhoudingen is geen peulenschil, maar de feministische stakingsbeweging in Duitsland is verstrikt geraakt in een middelmatig gebrek aan richting. Daarom is het des te belangrijker om nu de moed niet te verliezen. Wat hebben we nodig? Vastberadenheid en zelfvertrouwen. Want als we ons werk neerleggen, komen ziekenhuizen stil te liggen, stoppen lopende banden en worden huizen smerig. Op dat moment wordt onze economische en sociale macht zichtbaar en kunnen we de bestaande machtsverhoudingen verbreken. Dus laten we onze mouwen opstropen en een feministische staking beginnen tegen racisme, patriarchaat en kapitalisme! Ⓐ



AG Feministischer Streik Kassel, *Feministisch Streiken – Dort kämpfen wo das Leben ist* (Münster: Unrast-Verlag, 2023).

De AG Feministischer Streik Kassel maakt deel uit van de landelijke feministische stakingsbeweging en is betrokken bij feministische netwerken rond 8 maart en daarbuiten. Het verankert het feministische stakingsidee lokaal door feministische interventies in de loonarbeidstrijd in de zorgsector. De stellingen zijn geschreven in april 2022 en vormen de basis van het boek *Feministisch streiken – Dort kämpfen, wo das Leben ist*.

Zie ook: frauenundqueersstreik.de

Noten

1 FLINTA is een in Duitse linkse kringen veel gebruikte afkorting die staat voor *female, lesbian intersex, non-binary, trans* en *a-gender*, oftewel vrouwen, lesbiennes, intersex, non-binaire, trans en a-gender personen. (noot van de vertaler)

2 *Fehlerfreundlichkeit*, prachtig Duits woord. (noot van de vertaler)

3 Rote Zora: een activistische en feministische beweging die in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw talloze militante acties uitvoerde. (noot van de vertaler)

4 Trans, intersex, non-binair. (noot van de vertaler)

Hacklabs en kraken

Deel 2

Technische tegenculturen in autonome ruimten

In de vorige editie van *Buiten de Orde* is deel een van dit artikel gepubliceerd. Hierin werd beschreven hoe hacklabs ontstonden en een steunpilaar vormden van de autonome beweging en de kraakbeweging rond de wisseling van het millennium. In dit deel wordt beschreven hoe de hacklabs verdwenen uit het landschap van alternatief links door verschillende interne en externe factoren. Als laatste wordt het geheel tot een conclusie gebracht met enkele bredere lessen op het vlak van *dual power* en coöptatie.

Tekst Maxigas Vertaling Sietse



Randomdata Hacker space, Utrecht

Ondergang
Het overkoepelende historische proces was de ondergang van de autonome beweging als geheel, waar hacklabs slechts een onderdeel van waren. In de jaren zeventig was de autonome beweging sterk genoeg om een extra-parlementaire oppositie genoemd te worden in landen zoals Italië, Duitsland en Nederland (Cuninghame 2005; Wright 2002; Geronimo 2012; Schultze and Gross 1997). In de jaren tachtig maakten de massa-organisaties van geweld tegen de staat en het kapitaal plaats voor gewapende strijd in kleine geheime groepen zoals de Brigate Rosse en Prima Linea in Italië en de Rote Armee Fraktion (RAF) in Duitsland (Aust 2008; Lotringer and Marazzi 2007). Hakim Bey's manifest *T.A.Z.: The Temporary Autonomous Zone*, *Ontological Anarchy*, *Poetic Terrorism*, gepubliceerd in 1991, sprak tot de verbeelding van de nieuwe generatie militanten, activisten en hackers, die zich terugtrokken van open confrontaties met de staat en kapitaal.

De slogan van de andersglobaliseringbeweging van het volgende decennium – 'Een andere wereld is mogelijk' – volgt dezelfde logica van ontologische ambiguïteit tussen verbeelding en werkelijkheid. Het is duidelijk dat verbeeldingen van cyberspace en virtuele werkelijkheden, die alomtegenwoordig waren in hacklabs, goed pasten in deze strategie van terugtrekken en zelfwaardering, terwijl het doe-het-zelf-karakter van de hackerethiek goed paste bij de autonome strategie van het bouwen van je eigen realiteiten ('het nieuwe in de ruïnes van het oude'). Veel deelnemers van de hacklabs misinterpreteerden de *open source*-beweging als vechtend voor dezelfde doelen als zij – een misverstand dat jaren kostte om op te helderen. Terwijl *peer production* als een organisatievorm van digitale arbeid populairder werd in de technologiesector, nam de peer production van politieke ruimtes en levens langzaam maar zeker af.

Recentelijk zagen we de afschaffing van 'krakersrechten' in Nederland (Pruijt, 2013) en de criminalisering van het kraken van residentiële gebouwen in het Verenigd Koninkrijk (Manjikian, 2013; Government, 2014; O'Mahony, O'Mahony en Hickey 2015). Echter, naar mijn mening was de criminalisering slechts de laatste nagel aan de doodskist van een beweging die toch al begon af te sterven. Veel deelnemers trokken zich terug in coöperativistische strategieën, verschillende soorten lokale initiatieven en soms simpelweg het privéleven: de hacklabgeneratie kon zichzelf niet reproduceren. Toegangsactivisme zoals het was, werd grotendeels onnodig toen internetconnecties en basale netwerkapparatuur zoals routers en IBM-PC compatibele computers zo goed beschikbaar en betaalbaar werden dat alle lagen van de samenleving ze konden verkrijgen.

Op vergelijkbare wijze werden relatief gewone gebruikssituaties van ICT, zoals het installeren van software, het opzetten van basale netwerken en het produceren van media en documenten, veel makkelijker toen de technologie stabiliseerde, documentatie werd geschreven en het sociale intellect van de bevolking de technologie begon bij te benen. Tegelijkertijd vormde de nieuwe golf van DIY-technologie – met onder andere fysieke computatie, *computer aided manufacturing* (CAM) en synthetische



Revspacea Hackerspace, Den Haag

biologie, allemaal relatief kapitaalintensief – een ontwikkeling die de hacklabs niet op hun eigen voorwaarden konden volgen, terwijl politieke toepassingen van deze technologieën onduidelijk bleven ondanks de 'revolutionaire' taal die hiermee gepaard ging. Deze technologieën vormden de basis van *hackerspaces* – de nieuwe golf van gedeelde machinewerkplaatsen – en werden steeds meer gerecupereerde genres.

Ondertussen maakten de digitale netwerken van de oude internetprotocollen (zoals BBS's, Usenet-fora, Internet Relay Chat-ruimtes, Indymedia-websites en later blogs), federatieve sociale media die door gemeenschappen beheerd en zelf georganiseerd werden, plaats voor Web 2.0 met haar gecentraliseerde 'ommuurde tuinen' die door bedrijven en staten beheerd worden (zoals Facebook, YouTube en Twitter). Zoals de architectuur van het internet gerecupereerd is, zo is hetzelfde gebeurd met de architectuur van de stedelijke omgeving. Omheinde gemeenschappen werden opgericht in stedelijke gebieden en kraken is langzaam gecriminaliseerd, wat de weg vrijmaakte voor antikraakbedrijven die goedkope huur bieden aan studenten in vervallen panden, terwijl kunstcentra openden in de industriële ruïnes die door lokale overheden worden beheerd.

Hacklabs waren niet in staat de volgende golf van DIY-technologie toe te eigenen en te politiseren

Om samen te vatten, de ondergang van hacklabs kan geweten worden aan vier factoren, zowel intern als extern. Ten eerste ebde de autonome beweging weg en verdween daardoor de politieke context van hacklabs. Ten tweede kwamen bezette sociale centra die tot dat punt de hacklabs huisvestten steeds minder voor. Ten derde werden veel van de activiteiten van typische hacklabs overbodig gemaakt door socio-technische voortgang. Ten vierde faalden hun manieren om middelen te verkrijgen (onteigening, recyclen), hacklabs waren niet in staat de volgende golf van DIY-technologie (fysieke computatie, CAM en synthetische biologie) toe te eigenen en te politiseren.

Nawoord
De ondergang van hacklabs hangt nauw samen met de opkomst van hackerspaces – in Nederland bijvoorbeeld werd de eerste hackerspace opgericht in het jaar dat het

laatste hacklab van die tijd werd uitgezet. Zoals ik (in Maxigas 2012) beargumenteer, volgen hackerspaces een vergelijkbare traditie maar hanteren ze toch een ander paradigma. Het zijn gehuurde clubs waar technologisch georiënteerde mensen samen kunnen komen, kunnen socialiseren en werken aan projecten. Hackerspaces zijn meer direct geïnteresseerd in hackercultuur en vermijden politieke boventonen in hun publieke taal. Als zelfgeorganiseerde en zelfbeheerde *grassroots* onderzoeks- en ontwikkelingsruimtes zijn ze over het algemeen open voor het publiek en hebben ze een liberaal deelnamebeleid gebaseerd op een maandelijks abonnement.

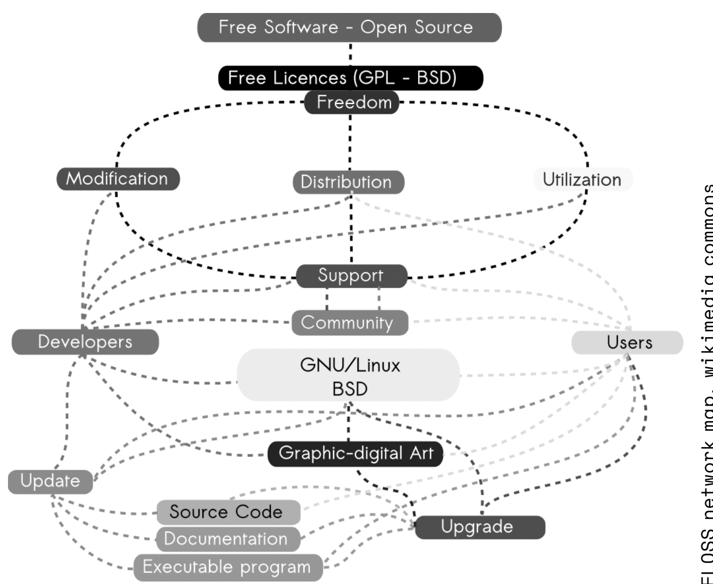
Hackerspaces zijn meer geïnteresseerd in hackercultuur en vermijden politieke boventonen in hun publieke taal

De Randomdata-hackerspace in Utrecht werd opgericht in 2007 toen PUSCII, de lokale 'gekraakte internetwerkplek' haar laatste gebouw verloor. Als cultivators van de nieuwste golf doe-het-zelf-technologieën – fysieke computatie, CAM en synthetische biologie – zijn ze exponentieel gegroeid en overtreffen ze in aantal ver de hacklabs in hun hoogtijdagen (Maxigas 2012). Passend in een hackercultuur die nu mainstream wordt, samen met discussies over innovatie en ondernemerschap, zijn ze in staat geweest met een breed scala aan organisaties samen te werken van scholen tot kleine en grote bedrijven en de politie, terwijl ze ondertussen hun initiatief en onafhankelijkheid behouden hebben.

We kunnen wel zeggen dat hackerspaces een vorm van gedeelde machinewerkplaatsen zijn die zich uit de 'activistengetto' los hebben weten te breken, terwijl ze institutionele beperkingen hebben ontwikkeld die hun emancipatoire potentie begrenzen. Hun impact kan gemeten worden aan het brede scala aan genres dat ze hebben teweeggebracht: *makerspaces* nemen zelfs afstand van de hackercultuur die als te controversieel wordt beschouwd; *fab labs*, vaak verbonden aan instituten als universiteiten of lokale overheden, concentreren zich op ontwerpen en productie; *coworking spaces* verwelkomen freelancers en zakenlui die infrastructuur willen delen en elkaar willen inspireren; *tech shops* bieden machines aan om te gebruiken door commerciële klanten als een soort hackerspace-als-dienst. Zoals blijkt uit deze lijst kunnen deze gedeelde machinewerkplaatsen geïnterpreteerd worden als meer en meer gerecupereerde versies van elkaar, opeenvolgende voorbeelden van historische herstructurering waarin staat en kapitaal subversieve subculturen en grassroots organisaties absorberen via neoliberale taal en praktijken die draaien om innovatie en ondernemerschap.

De relatie tussen technologie en politiek is op lijnrecht op elkaar staande manieren gestructureerd in hacklabs en hackerspaces

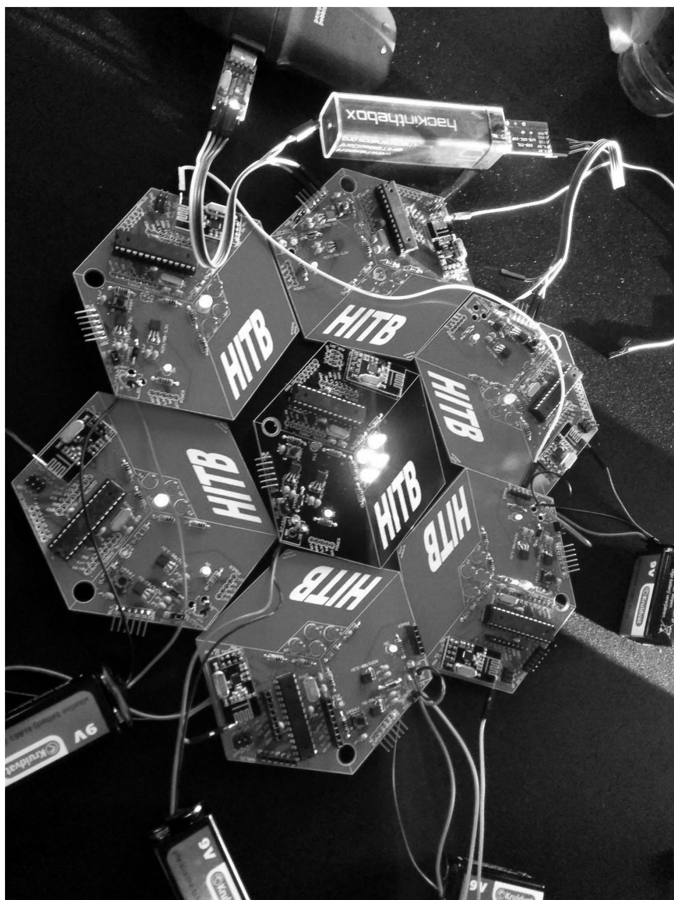
Ter verduidelijking, de relatie tussen technologie en politiek is op lijnrecht op elkaar staande manieren gestructureerd in hacklabs en hackerspaces. Hacklabs zijn geconceptualiseerd als expliciet politieke organisaties aangezien ze verweven zijn in een sociale beweging die niet alleen intellectueel maar ook privaat eigendom ter discussie stelt. De toewijding aan *free*, *libre*, *open source*-software (FLOSS) is hetzelfde tussen de twee soorten gedeelde machinewerkplaatsen, net zoals de promotie van alternatieve licenties voor de productie van vrije cultuur (zoals Creative Commons), en beide van deze wettelijke technieken kunnen gezien worden als een subversieve kritiek van intellectueel eigendom.



FLOSS network map, wikimedia commons

Het bezetten van gebouwen trekt deze kritiek echter door tot het privaat eigendom in het algemeen. De onteigening van gebouwen wijst naar de kritiek van een specifieke soort eigendom: kapitaal. Om deze reden is het niet ongebruikelijk voor hacklabdeelnemers om zich ook bezig te houden met directe actie tegen de staat en kapitaal wanneer technologie of cultuur niet het onderwerp is, maar bijvoorbeeld solidariteit met andere sociale groepen. Om deze reden vertonen hacklabs een meer coherente aanpak met betrekking tot eigendom en politiek, en beperken ze hun interesse niet alleen tot het technische. Een hacklabdeelnemer is als eerste een politiek betrokken persoon, die vervolgens naar hun overtuiging handelt via hun specialisatie.

De leden van hackerspaces zijn echter voornamelijk loyaal aan de hackerscene (een technische cultuur) en verdedigen de waarden en belangen van die specifieke sociale groep, hoofdzakelijk gerelateerd aan controle van de gebruiker over technologie (inclusief privacy, anonimiteit, openlijke data, gratis technologie, et cetera). Ze trekken intellectueel eigendom in twijfel via de kritiek op copyright en de ontwikkeling van gratis software en hardware – net zoals hacklabs – maar gaan niet zo ver dat ze actie ondernemen tegen privaat eigendom en erkennen niet noodzakelijk het probleem van kapitaal. Daarom is het bijvoorbeeld toegestaan om *spin-off* bedrijven te creëren uit hackerspace-uitvindingen, terwijl er onder hacklab-alumni al op wordt neergekeken als je geld verdient met je vaardigheden bij een internationaal bedrijf.





Random data hackerspace, Utrecht

Het is niet zo dat hackerspaces zich niet mobiliseren rond politieke kwesties, of zelfs nooit deel zouden nemen aan demonstraties op straat, zoals de betrokkenheid in de campagne tegen de Anti-Counterfeit Trade Agreement (ACTA) laat zien. Het is zo dat zulke betrokkenheid beperkt is tot het bereik van een professionele ethiek. Een lid van een hackerspace is als eerste een ingenieur die al dan niet betrokken is bij politiek om hun idee van technologie te verdedigen. Uiteraard bevatten beide groepen veel hobbyisten, *lifestyle*-isten en knutselaars die weg willen blijven van alles wat maar lijkt op politieke actie. Op een bepaalde manier bieden gedeelde machinewerkplaatsen in al hun varianten een schuilplaats voor egocentrische of technocentrische individuen die niet afgeleid willen worden van techniek door zowel druk van onderen (sociale bewegingen) of boven (staat en kapitaal), maar in plaats daarvan geloven in 'het juiste ding' of, theoretisch gesproken, pure techniek.

De tragedie van hacklabs is dat ze de hulpmiddelen missen om hun boodschap effectief uit te dragen

Desalniettemin vormen ook zij de technologische mogelijkheden en daardoor de sociale dispositie daarin, wat op zichzelf al een politieke activiteit is. Het is vanzelfsprekend dat hun bredere omgeving een diepgaand effect heeft op hun ideeën of wat telt als een correcte toepassing. Echter, moeten deze deelnemers niet afgedaan worden als het punt missend. In de laatste analyse moet de politieke potentie van beide genres van gedeelde machinewerkplaatsen niet gemeten worden op basis van hun instrumentele bijdragen aan sociale bewegingen of de ondermijning van de sociale orde, maar op basis van het cultiveren van een alternatief beeld van technologie dat buiten de grenzen van kapitalisme, liberalisme en zelfs moderniteit treedt. Een *bottom-up* praxis van techniek georganiseerd buiten het moderne industriële netwerk, onderhouden door een semi-onafhankelijke cultuur, gedreven door een verlangen naar onvervreemde arbeid. Het verschil ligt in de consistentie waarmee ieder genre een dergelijke visie naar voren kan schuiven. Dus – om vrij schematisch op te sommen – de activiteiten van een hacklab draaien meer om het verlangen naar een breed opgevatte politieke technologie, terwijl hackerspaces een meer gefocuste technopolitiek nastreven: aan de ene kant is politiek het raamwerk voor technologie, aan de andere kan is technologie het raamwerk voor politiek. De tragedie van hacklabs is dat ze de hulpmiddelen missen om hun boodschap effectief uit te dragen; de komedie van hackerspaces is dat ze alle hulpmiddelen hebben maar een coherente boodschap missen. Gelukkig heeft de hackerscene zich ontwikkeld tot een beweging op zichzelf en staat deze vol discussies over recuperatie, mainstreaming en politisering. Ⓐ

Noten
De voetnoten zijn op te vragen bij de redactie

LEFTIST UNITY



EEN GEVAAR-LIJKE ILLUSIE

Tekst Peter Storm

Illustraties Erik Ezrin Arts

Hoe vaak horen we elkaar niet zuchten en klagen over versnippering en verdeeldheid ter linkerzijde? Hoe sterk is niet het verlangen naar eenheid tegenover een gemeenschappelijke vijand, naar samenwerking om onze gezamenlijke problemen op te lossen, om samen te strijden met degenen die allemaal zo graag willen? De verzuchting is geen onzin. Het verlangen al helemaal niet. Eenheid in strijd is op allerlei punten nodig, ja onmisbaar. Hoe dat werkt, verschilt van geval tot geval en van situatie tot situatie. Maar waar die de vorm aanneemt van eenheid-in-de-strijd duikt een ernstig probleem op: alsof er één enkelvoudige strijd is – 'de Strijd', niet zomaar 'strijd' – waarin we een eenduidig gezamenlijke aanpak zouden kunnen voorstaan waar iedereen zich dan maar in moet vinden.

Een moderne versie van die illusie, want dat is het, staat bekend als '*leftist unity*' (vrij vertaald als 'linkse eenheid', red.). Je hoort het woordenpaar regelmatig bij linkse en radicale mensen van verschillende achtergronden. Het komt op het volgende neer: eerst constateert een aanhanger van dit concept de gigantische versnippering van linkse en radicale mensen. Als we dan al die snippers eens konden bewegen om over meningsverschillen heen te stappen, eindeloze discussies daarover te parkeren en op basis van wat we gemeenschappelijk hebben een gezamenlijk links project in de steigers zouden weten te zetten. Zou dat niet wondermooi zijn? Als we al die anarchistische groepen en collectieven, de diverse trotskistische organisaties, de maoïstische clubs, de diverse *old school* stalinistische partijen, andere socialistische groepen, plus de diverse publicaties en publicisten, tot en met het allerlaatste stekelige bloggertje, er nu eens toe zouden weten te brengen het samen te gaan proberen? We willen toch eigenlijk allemaal hetzelfde, misschien in andere bewoordingen? Onze verschillen gaan toch vooral over de weg erheen en de manier waarop? We weten toch, als redelijke mensen die we zijn, wel een manier te vinden om die verschillen ondergeschikt te maken aan wat we gemeen hebben?

Misschien is zoiets inderdaad mogelijk, al geeft de geschiedenis van pogingen tot zoiets niet meteen veel reden om dat te denken. Maar belangrijker: is het wel een goed idee? Staat de strijd voor gelijkwaardigheid, vrijheid en solidariteit er echt beter voor als anarchisten samen zouden gaan met allerlei partijsocialisten in zo'n gezamenlijk project? Ik geloof er niets van. Ik geloof niet in leftist unity als organisatorisch doel en handvat voor strijd. Waar zoiets werkelijk zou werken, loopt de strijd voor anarchie levensgevaar en zijn we op weg naar de zoveelste autoritaire machtsconcentratie, ongetwijfeld voorzien van prachtige revolutionaire symboliek.

Links

Om dat duidelijk te maken gaan we eerst eens naar dat eerste woordje: *leftist*. Dat verwijst naar de links-rechtsverdeling in politieke en maatschappelijke stellingnames. Anarchisten, (andere) socialisten en communisten, marxisten, radicale liberalen en democraten staan aan de linkerkant van het politieke spectrum; conservatieven, behoudende liberalen, fascisten, aanhangers van al dan niet absolute monarchie, theocratie, feodalisme en slavernij staan in dat spectrum aan de rechterkant. Dat zegt dit spraakgebruik althans. En daarin verschuilen zich al meteen problemen. Want: hebben al die mensen ter linkerzijde echt iets gemeen, en zo ja, wat dan?

Laten we eens naar de herkomst van deze links-rechtsbeeldspraak kijken. Het begon in de Franse Revolutie, toen er een volksvertegenwoordiging tot stand kwam terwijl opstandigen de koning een steeds kleinere plaats in het staatsbestel hadden toegewezen en de feodale verhoudingen frontaal waren gaan uitdagen, symbolisch door de Bastille, de stadsgevangenis van Parijs, te bestormen op 14 juli 1789. In de zaal waar de volksvertegenwoordiging vergaderde, zaten afgevaardigden gegroepeerd naar opvattingen. Aan de rechterkant zaten de mensen die iets van de feodale privileges wilden redden, of de afbraak ervan slechts geleidelijk wilden zien plaats vinden. Daar zaten ook de mensen van wie de koning eventueel mocht blijven, als hij zich maar grondwettelijk gedroeg. Aan de linkerkant zaten de mensen die de feodale privileges snel wilden afschaffen en de monarchie wilden vervangen door een democratische republiek. In het midden zaten dan mensen voor we de veranderingen slechts langzaam doorgevoerd moesten worden, mensen die zich geen radicale republikeinse democraten waren, maar evenmin conservatieve monarchisten.

Het ging hier om partijpolitieke verschillen, hetgeen sommige anarchisten ertoe heeft gebracht om het etiket 'links' te weigeren. Anarchisten doen niet aan parlementarisme en partijpolitiek, de etiketten uit de wereld van die partijpolitiek zijn dus niet op hen van toepassing. Dat is, als ik het goed begrijp, de gedachtegang, en ik kan me daar beslist iets bij voorstellen. Tegelijk denk ik dat de begrippen 'rechts' en 'links' kenmerken van partijpolitieke stromingen benoemen die je ook buiten de partijpolitiek zelf ziet. Dat maakt de begrippen ook buiten die partijpolitiek wel bruikbaar.

Wat rechtse mensen gemeenschappelijk hebben is het erkennen en legitimeren van hiërarchisch onderscheid en verschil

Om wat voor kenmerken gaat het dan? Welnu: wat rechtse mensen gemeenschappelijk hebben is het erkennen en legitimeren van hiërarchisch onderscheid en verschil, van privilege. Rechtse mensen zien hoog en laag in de maatschappij, en vinden dat ook goed en nuttig. De manieren waarop machtsposities gelegitimeerd worden, kunnen verschillen: afkomst en erfelijkheid als maatstaf, rijkdom als criterium, er zijn er meer. Maar hoe dan ook: rechtse mensen vinden het bestaan van bazen en knechten, in wat voor vorm dan ook, onvermijdelijk en juist. Wat begon als verdediging van privileges van adel, geestelijkheid en monarchie in revolutionair Frankrijk zien we in rechtse wereldbeelden terug als verdediging van allerlei voorrechten als zodanig.

Linkse mensen verzetten zich destijds tegen die feodale, aristocratische en monarchale privileges. Ze stelden dat mensen in principe gelijkwaardige wezens waren, wantrouwden de onderschikking van de ene persoon aan de andere, en vielen de argumentaties waarmee privileges gerechtvaardigd werden aan. Aanvankelijk betrof dat

vooral het voorrecht dat geboorte met zich meebracht; iedereen hoorde volgens radicale democraten in de Franse revolutietijd dezelfde politieke status en rechtspositie te hebben.

Later verbreedde de aanval op privileges zich. In de negentiende eeuw was duidelijk dat mensen met gelijke rechtsposities wel degelijk in zeer ongelijke verhoudingen konden belanden. De een was rijk, de ander was arm, de een kon met zijn rijkdom arme mensen voor zich laten werken en zo zelf nog veel rijker worden. Het idee won veld dat ook rijkdom een privilege was dat aangevallen diende te worden. Gelijkheid was niet enkel iets politieks en juridisch, maar iets maatschappelijks. Naast een democratisch streven ontstond er zo ook een socialistisch streven. Dat socialistisch streven ging verder dan alleen maar politiek gelijke rechten. Daarmee kwamen socialisten in het links-rechtsspraakgebruik links te staan van democraten die de bezitsverhoudingen in het kapitalisme niet wezenlijk wilden wijzigen. Socialisten wilden dat immers wel: ze vonden dat de rijkdommen in handen van de maatschappij thuishoorden, om aan iedereen ten goede te komen.

Socialisme was nog niet goed en wel een ding, of er ontstond een richtingenstrijd. Je kreeg mensen die via democratie en kiesrecht politieke macht wilden veroveren om de wereld meer socialistisch te maken. Je kreeg mensen die de privileges van de rijken hardhandig af wilden schaffen door met een kleine groep samenzweerders de macht te grijpen, de rijken te onteigenen en de gelijkheid hardhandig door te voeren. En je kreeg mensen die ervoor pleitten dat onderdrukte en uitgebuite mensen zichzelf organiseerden om hun eigen levens en sociale verhoudingen in handen te nemen, en de instituties en machthebbers die hen overheersten omver te werpen, van zich af te schudden, van onderop.

Marx, Engels en hun aanhangers pleitten voor wisselende combinaties van deze methoden, maar altijd met het gebruik van gecentraliseerde politieke macht – via verkiezingen en/of gewapende machtsgreep – centraal in de strategie. Zij werden daarmee grondleggers van zowel de latere sociaaldemocratie als van het 'Communisme met een hoofdletter'[1], zoals Lenin en zijn bolsjewieken dat gingen uitproberen in Rusland vanaf 1917. Proudhon, nog op de tast en vol tegenstrijdigheden, en Bakoenin steeds consistenter, bepleitten de derde aanpak, die van zelforganisatie en strijd van onderop, en werden daarmee grondleggers van de anarchistische stroming. Kenmerkend in die stroming was het inzicht dat het gebruiken van gecentraliseerde politieke macht, het veroveren van regering en staat, heilloos was: het was de weg om bestaande privileges te vervangen door nieuwe voorrechten. Het was de manier om nieuwe machthebbers, nieuwe geprivilegieerde topfunctionarissen, in het leven te roepen.

Waar niet-anarchistische socialisten de voorrechten van afkomst en geboorte, en de voorrechten die rijkdom met zich meebracht, wilden slopen uit naam van de gelijkheid, daar wilden anarchisten ook het voorrecht dat in politieke macht besloten was de nek om draaien. Anarchisten zijn veelal anarchisten juist omdat ze elke maatschappelijke hiërarchie en institutionele opgelegde autoriteit van de hand wijzen en willen vervangen door vrijwillige samenwerking van mensen waarvan er geen een boven de ander staat. Ze verwerpen daarmee in principe elk privilege. Als afwijzing van privilege de kern is van wat mensen links maakt, dan zijn anarchisten dus zo links als je ze maar kunt krijgen. Als het goed is tenminste.

De praktijk was en is vaak anders: ook anarchisme is een leerproces. Zo hadden veel anarchisten niet meteen door dat patriarchale genderverhoudingen ook privilege en ongelijkheid belichaamden en dus ook uitgedaagd dienden te worden. Maar precies omdat ze privilege, onderwerping, hiërarchie en autoriteit afwezen uit principe, bleken ze – in dat vaak best pijnlijke leerproces - vaak in staat om die afwijzing uit te breiden naar steeds andere onderwerpen waar privileges zich manifesteerden: patriarchaat, kolonialisme, validisme, de onderwerping van de niet-menselijke natuur.

Precies die verschillen maken de eenheid van links, de leftist unity, tot een nachtmerrie

Steeds was er het impliciete streven om consequent elk privilege af te wijzen en te helpen slopen, niet alleen de voorrechten van geboorte en geld. En dat plaatst anarchisten dan weer links van andere socialisten die politieke macht niet als verwerpelijk privilege duiden. Socialisten die zelf dus links van niet-socialistische democraten staan. Maar ze zijn allemaal wel op een of andere manier links, in die zin dat ze allemaal willen strijden tegen privileges. Ze verschillen echter in welke privileges ze aanvallen, en hoe ze die willen bestrijden, En die verschillen zijn nogal fundamenteel. Precies die verschillen maken de eenheid van links, de leftist unity, tot een nachtmerrie. En het is niet dat het niet is geprobeerd...



Rusland, Spanje

De twintigste eeuw is de eeuw van de mislukte leftist unity-projecten, al heetten ze veelal niet zo. De Russische Revolutie van 1917 bijvoorbeeld. Daar waren boeren in opstand gekomen tegen landheren, arbeiders tegen ondernemers, soldaten tegen hun officieren en al deze groepen tegen de dictatuur van de tsaar. Er kwam een voorlopige regering die expert was in het op de lange baan schuiven van serieuze veranderingen. Bolsjewieken maar ook anarchisten streefden naar een volgende ronde in de revolutie: het verdrijven van die regering. Populair werd de leus: 'Alle macht aan de *sovjets*!' Die sovjets, wat 'raden' betekent, bestonden uit door arbeiders, soldaten en boeren gekozen gedelegeerden, die door hun kiezers ook elk moment teruggefloten en via herverkiezing vervangen konden worden. Veel anarchisten zagen hier een stap richting revolutionair zelfbestuur in. Lenins bolsjewieken zagen de sovjets echter vooral als bron van democratische legitimiteit voor de bolsjewistische regering waar ze naar streefden. Anarchisten en bolsjewieken vochten zij aan zij in de Oktoberrevolutie, maar ze vochten dus niet echt voor hetzelfde, en al heel snel bleek hoezeer de wegen uiteenliepen. Waar anarchisten hoopten dat de revolutie de weg opende naar zelfbestuur van onderop, hanteerden de bolsjewieken die revolutie als springplank naar de staatsmacht waarmee ze hardhandig en steeds meer van bovenaf de maatschappij gingen verbouwen. Al snel sloten bolsjewistische machthebbers anarchistische revolutionairen op, of erger.

Veel anarchisten vergoelijkten bolsjewistisch beleid, uit naam van revolutionaire eenheid, en met het idee dat het verschil tussen autoritaire en antiautoritaire aanpak ondergeschikt hoorde te zijn aan het gemeenschappelijke doel. Met zo'n houding ging de anarchist Emma Goldman in 1919 terug naar Rusland. Ze probeerde daar uit alle macht de revolutie te helpen versterken en daartoe met bolsjewistische bestuurders samen te werken. Gaandeweg kwam ze erachter hoe onmogelijk het was.[2] Een maatschappij opbouwen doe je van onderop, met actieve betrokkenheid van alle betrokkenen, via assemblees in fabriek, wijk, dorp of regiment, eventueel via gedelegeerden die onder controle van de bevolking staan, zoals anarchisten voorstaan. Of je doet dat vanuit hogerhand, door bureaucraten die decreten uitvaardigen en gehoorzaamheid eisen en gewapenderhand afdwingen ook, zoals bolsjewieken dat voorstaan. Het kan niet allebei tegelijk zonder in hopeloze en verlammende inconsistenties te verzanden.

Comités en assemblees in het zadel, of commissarissen aan de macht. Het bleek niet bepaald een nuanceverschil, en Goldman verlaat Rusland volstrekt ontgoocheld in de mogelijkheden om samen met partijcommunisten iets te bereiken. De enige vorm van samenwerking waar de bolsjewistische bestuurders voor open stonden was: onderwerping aan die bestuurders en werken binnen de door die bestuurders gestelde kaders. Onderwerping aan nieuwe machthebbers is niet waar anarchisten zich voor hebben uitgevonden. Linkse eenheid liep helemaal duidelijk spaak op de onderdrukking van de opstandelingen in de Russische marinebasis Kronstadt in 1921, met hun strijd tegen bolsjewistische privileges, onderworpen door bolsjewistische troepen die bloedig die privileges verdedigden.[3] Links van onderop tegen links aan de macht. Leftist unity, iemand?

Tweede voorbeeld: de Spaanse Revolutie, 1936-1937.[4] In 1936 won een coalitie van linkse partijen verkiezingen om vervolgens de zogeheten Volksfrontregering te vormen. Generaals en fascisten bestreden die regering en pleegden in juli 1936 een staatsgreep. Felle opstanden in Barcelona en elders, veelal van anarchistisch geïnspireerde arbeiders, deden die staatsgreep in half Spanje mislukken. De opstanden brachten Barcelona en omstreken in handen, niet van de wankele Volksfrontregering maar van gewapende arbeiders en boeren zelf, veelal georganiseerd in anarchistisch georiënteerde vakbonden verenigd in de Confederación Nacional del Trabajo (CNT, de anarchosyndicalistische vakbondsfederatie). Hetzelfde gold voor sommige andere steden en regio's. Daar woedde een revolutie langs anarchistische lijnen.

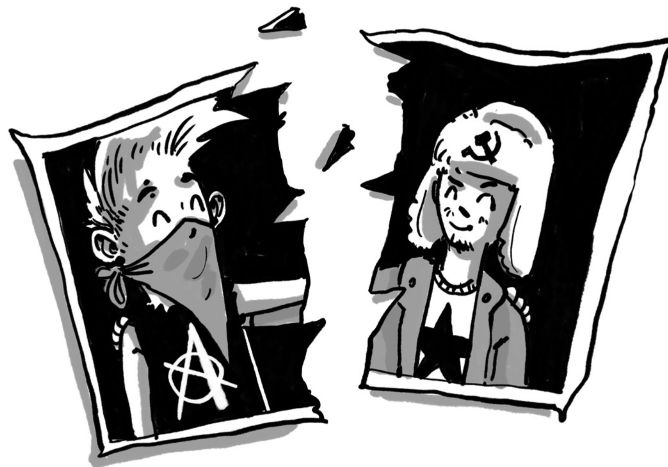
Maar er was in Madrid, en later in Valencia, ook nog die Volksfrontregering, van niet-anarchistische socialisten en linksige liberalen en al snel ook partijcommunisten. De Volksfrontregering en anarchistische revolutionairen hadden in Franco's generaals en fascisten een gemeenschappelijke vijand. Al snel kwam er samenwerking tot stand tussen anarchosyndicalistische vakbonden en milities enerzijds, en de republikeinse Volksfrontregering anderzijds. Dat leek echter mooier dan het was. Anarchistische milities moesten zich voegen in het regeringsleger, anders werden ze hardhandig ontbonden. Het zelfbestuur in bedrijfscollectieven en dorpscommunes werd ondergeschikt gemaakt aan bureaucratisch afgedwongen regeringspolitiek, of anders onder druk van hogerhand opgedoekt. Anarchisten mopperden, maar slikten keer op keer uit naam van de heilige antifascistische eenheid.

De enkele keer dat anarchistische arbeiders, daarin gesteund door sommige marxisten (ere wie ere toekomt), niet slikten en in opstand kwamen tegen de regering en bijbehorende communistische partijbonzen, in Barcelona in mei 1937, werden ze door hun eigen anarchistische aanvoerders in de CNT gemaand om de barricades te verlaten en weer aan het werk te gaan. Waarom? Uit naam van de eenheid tegen de fascisten, uiteraard. De orde werd hersteld, maar het was een republikeinse, en geenszins een revolutionaire en anarchistische orde. De strijd tegen het fascisme werd steeds minder een revolutionaire strijd en steeds meer een doodgewone oorlog waarin het steeds onduidelijker werd waarin de steeds repressievere Republiek zich nog onderscheidde van het moorddadige fascisme van Franco. De Republiek verloor die oorlog. De revolutie had het echter al eerder verloren van die Republiek en haar bestuursapparaat waarin anarchisten zich zo vruchteloos hadden laten inkapselen. Leftist unity, iemand?

Leftist unity versus eenheid van onderop

Er zijn talloze kleinere versies van dit soort gebeurtenissen. Het patroon is steeds gelijksoortig. Anarchisten en partijcommunisten proberen nauw samen te werken voor een gemeenschappelijk doel. Communisten zetten hun centralistische, bureaucratische en autoritaire methoden door. Anarchisten voegen zich tegenstribbelend in die aanpak, in de hoop dat loyale deelname aan het

gezamenlijke project hen nog enige invloed kan geven. Werken ze te veel tegen, dan worden ze het project uitgewerkt. Nooit gaat het andersom. Nooit voegen partijcommunisten zich naar de horizontale, zelfbestuurlijke aanpak van onderop die anarchisten voorstaan. Dit is leftist unity in de praktijk. Het betekent altijd: anarchisten die zich aanpassen aan partijcommunisten en/of sociaaldemocraten. Zelden andersom.



Een gemeenschappelijk belang brengt mensen samen

Dat heeft een reden: de *top-down* aanpak van partijcommunisten en sociaaldemocraten sluit aan bij de top-down aanpak waar de hele gevestigde orde van aan elkaar hangt. Het is wat mensen kennen, het is dus ook wat mensen meenemen als ze beginnen in verzet te komen. Nieuwkomers in bijvoorbeeld een actiegroep waar anarchisten en partijcommunisten zitten, zullen dan ook snel meegaan in de door de laatste bepleite aanpak: een leiding kiezen, en doen wat de leiding voorstelt. Dat is makkelijker dan elke stap samen overwegen en samen over de uitvoering besluiten, zoals anarchisten dat voor zich zien. Zo krijgen partijcommunisten nieuwkomers makkelijk achter zich, en kunnen anarchisten makkelijk weggezet worden als moeilijkdoeners en dwarsliggers. Het is maar al te verleidelijk om je als anarchist dan maar te voegen, niet al te moeilijk te doen en niet te veel dwars te liggen. Zo winnen de partijcommunisten, eventueel ook de sociaaldemocraten als die zich tenminste nog vertonen in een actiecomité. Als je langs deze weg al eenheid verkrijgt, is het een afgedwongen eenheid onder centrale leiding – iets waarvan we als anarchisten niet alleen kunnen weten dat het niet oké is, maar vooral ook dat het niet werkt. Je krijgt zo wel *unity*, maar aan de linksheid van de uitkomst valt te twijfelen.

Is samenwerking tussen mensen vanuit verschillende denkrichtingen dus onwenselijk en onmogelijk? Geenszins! Er zijn hele andere vormen dan de hierboven beschreven valkuil van de leftist unity. Het allerbelangrijkste is wellicht: samenwerking, niet vanuit diverse linkse denkrichtingen, maar vanuit gemeenschappelijk belang. Staken in een bedrijf voor een hoger loon, betere werkomstandigheden, dat doe je met iedereen die in dat bedrijf werkt en dat lage loon en de slechte arbeidsomstandigheden als een knellend juk ervaart. Niet de vraag of je links bent of niet brengt mensen bijeen, maar de gemeenschappelijke knellende situatie waar mensen verandering in willen aanbrengen. In woonstrijd zie je soortgelijke dingen. Een gemeenschappelijk belang brengt mensen samen, en lang niet alle betrokkenen in zulke strijd zullen zich als aanhangers van welke linkse stroming dan ook zien. Eenheid van arbeiders – waarbinnen zich vast aanhangers van zulke linkse stromingen zullen bevinden – is bij zoiets uitstekend, zelfs onmisbaar. Maar het is wezenlijk iets anders dan leftist unity. Het is praktische eenheid van onderop vanuit rechtstreeks betrokkenen.

Sterker: leftist unity is in dit soort situaties al snel een probleem. Want binnen een gezamenlijke staking in een fabriek werken arbeiders samen, maar dat wil helemaal niet zeggen dat er geen meningsverschillen tussen stakers zijn. Leftist unity verlamt de uitwerking van zulke verschillen, terwijl die er juist toe doen. Het maakt ook binnen een staking immers nogal wat uit of de zeggenschap over de staking in handen ligt van de gevestigde vakbond, zoals sociaaldemocraten veelal zullen willen, in handen van een gekozen stakingscomité, zoals veel partijcommunisten zullen bepleiten (waarbij ze maar al te graag in zo'n comité plaatsnemen), of in de handen van alle stakers via stakingsvergaderingen, zoals anarchisten (waaronder anarchosyndicalisten) zullen bepleiten. Een gevestigde vakbond stuurt veelal aan op een snel compromis met de baas, een door partijcommunisten beheerst stakingscomité hecht algauw meer waarde aan de invloed die de partij via de staking kan bereiken. Maar het zijn de stakers zelf om wie het in de staking hoort te gaan. Hun zeggenschap, zoals als het goed is door anarchisten bepleit en ondersteund, is wezenlijk. Het is hun strijd.

Maar anarchisten kunnen zich alleen maar vruchtbaar voor zo'n aanpak inzetten als ze de handen vrij hebben. Als ze gebonden zijn door loyaliteit aan een leftist unity-project waarin een top-down dynamiek domineert, lukt dat niet of veel minder. Juist in de soorten van samenwerking in strijd die nodig zijn, is een zelfstandige opstelling van anarchisten, hoe dan ook georganiseerd, van groot belang. Alleen dan kunnen we voluit inzetten op de zelfbeschikking van de deelnemers aan de strijd, een zelfbeschikking die in de anarchistische aanpak tegelijk doel van de strijd is als van die strijd ook al een middel tot dat doel. Ⓐ

Noten

1 Voor het verschil tussen communisme en Communisme, zie: Margaret Killjoy, 'Anti-Communist communists – Or: on capitalization and capitalism', 28 augustus 2024, margaretkilljoy.substack.com/p/anti-communist-communists

2 Zie Emma Goldman, *My Disillusionment with Russia* (New York: Doubleday, Page and Company, 1923), online: theanarchistlibrary.org/library/emma-goldman-my-disillusionment-in-russia en *My Further Disillusionment in Russia* (New York: Doubleday, Page and Company, 1924), online: theanarchistlibrary.org/library/emma-goldman-my-further-disillusionment-in-russia

3 Over Kronstadt, zie deze mooie tekst: Ida Mett, *The Kronstadt Uprising 1921* (Solidarity, 1967) voor het eerst in het Frans verschenen als *La Commune de Cronstadt* in 1938; eerste Engelstalige uitgave dateert uit 1967. Onlineversie via Libcom, 2022: libcom.org/article/kronstadt-uprising-1921-ida-mett

4 Prachtig boek over de Spaanse Revolutie, met name in Barcelona: Agustín Guillamón, *Ready for Revolution – the CNT defense committees in Barcelona*, 1933-1938 (Edinburgh: AK Press, 2014).

¡No pasarán!

ORGANISEER NU VERZET TEGEN FASCISTISCH GEWELD

Een van de workshops van het No Border Camp in Utrecht, gehouden in augustus 2024, was getiteld '*¡No pasarán*! – *organising ourselves to protect our communities*'. Daar hielden we een kringdiscussie over hoe we ons kunnen organiseren om onze gemeenschappen tegen het toenemend geweld van extreemrechts te beschermen. Dit naar aanleiding van wat er eerder die maand in Engeland plaatsvond.

Tekst: een groep antifascisten

Historisch gezien hebben anarchisten vaak het voortouw genomen om te waarschuwen voor opkomend fascisme. Dit kunnen we echter niet alleen. Wanneer we namelijk alleen blijven, zullen we er niet in slagen om de opmars van het bruine monster een halt toe te roepen. Daarvoor is een brede beweging nodig. We moeten hard aan de slag om met anderen die beweging op te bouwen, waarbij we een beroep doen op alle mensen die hun hart op de juiste plek hebben. Dat is werk van de lange adem, maar er zijn ook zaken waarmee we direct aan de slag kunnen.

Dit artikel gaat in op drie concrete ideeën die bij de workshop zijn geopperd. We schrijven dit in de hoop en verwachting dat het activisten inspireert om ermee aan de slag gaan.

1. Noodmobilisatienetwerk

Het doel van een noodmobilisatienetwerk is om snel te kunnen mobiliseren wanneer mensen en/of locaties worden bedreigd of aangevallen door een extreemrechtse groep. Noodmobilisatielijsten moeten alleen worden gebruikt voor noodoproepen. Anders is het gevaar dat het snel verwatert met andere info. Het vergt daarom *trial and error* om een werkend systeem te krijgen. We moedigen iedereen vooral aan om lokale netwerken op te bouwen. Beperk je daarbij niet tot doorgewinterde anarchisten en andere activisten. Iedereen die wil helpen bij de verdediging is in

Wanneer we alleen blijven zullen we er niet in slagen om de opmars van het bruine monster een halt toe te roepen



Beeld: Miss.Printed

principe welkom. Een massale opkomst schrikt hopelijk net zoals in Engeland de aanvallers af.

Er is een begin gemaakt met een landelijke Signal-groep die het snel delen van noodoproepen tussen lokale groepen kan vergemakkelijken. Nieuwe leden voor die lijst kunnen door bestaande leden worden toegevoegd, wanneer ze die persoonlijk *in real life* kennen. Op verzoek hebben we parallel daaraan ook een groep opgericht voor discussies en overleg, die door de leden zelf wordt gemodereerd.

2. Lokale antifascistische verzetsgroepen
Het opzetten van lokale groepen tegen extreemrechts is belangrijk in een strategie van het opbouwen van een brede beweging, maar kan ook helpen bij de twee voornoemde punten.

Een lokale groep kan mogelijk een bestaande antiracisme- of antifascismegroep zijn. Anders moet het initiatief worden genomen een om nieuwe groep op te richten. In alle gevallen moet het streven zijn een brede coalitie te vormen van organisaties, groepen en individuen, die zich willen inzetten voor verzet tegen de opkomst en het geweld van extreemrechts. Denk hierbij ook aan moskeeën, kerken, queer-organisaties, losse antifascisten en groepen.

Deze lokale groepen kunnen niet alleen helpen de lokale noodnetwerken te versterken, maar ook zelfverdedigingstrainingen (zie hieronder) te organiseren, of buurtinfo-avonden en wat dan ook dat mogelijk en nuttig is in de lokale omstandigheden.

Bij het opzetten van een nieuwe lokale groep is het handig eerst een paar mensen buiten de eigen kring te vinden, zodat een bredere uitnodiging voor een eerste bijeenkomst (hopelijk de oprichtingsbijeenkomst) door een breder groepje initiatiefnemers gedragen wordt. Hoe dit er precies uit komt te zien kan per regio of stad verschillen, als het maar van onderaf gebeurt. Maak in de uitnodiging niet alleen duidelijk waar het om gaat, maar ook wie er zijn uitgenodigd.

3. Zelfverdedigingstrainingen
Klappen opvangen is niet leuk als je niet weet hoe dat moet. Verdedigen gaat beter als de verdedigers getraind zijn in zelfverdediging. Het is ook goed daarnaast zelfverdedigingstraining aan te bieden aan groepen die het doelwit kunnen worden – nu met name migranten en pro-migrantactivisten, alsmede queers, maar we zien ook in toenemende mate dat linkse mensen die de straat opgaan, bijvoorbeeld voor het klimaat of voor Palestina, (potentieel) doelwit worden.

'Zo'n vaart zal het hier niet lopen...'
'Daar hebben we de politie voor...'
'Het geweld komt van twee kanten...'

Hieronder volgen nog enkele veelgehoorde clichés.

Zo'n vaart zal het hier niet lopen...
Het grootste risico is dat het sluipend gaat, tot het te laat is. Maar je kunt mensen die zo'n tegenwerping maken erop wijzen dat niemand de Engelse fascistische geweldsgolf van augustus 2024 had zien aankomen.[1] In de media werd het geweld geduid als een spontane uitbarsting gevoed door sociale media, maar alles wijst erop dat het een en ander gecoördineerd werd. En reken maar dat overal elders in Europa groepen neofascisten geproost hebben op dit 'succes' en zich aangemoedigd voelen geweld te gebruiken. Deze groepen zijn al jaren internationaal verbonden; daar hebben ze Viktor Orbáns nieuwe extreemrechtse alliantie, Patriotten voor Europa, niet voor nodig. Die is goed voor de schijn van respectabelheid.

We zien ook in toenemende mate dat linkse mensen die de straat opgaan doelwit worden

Daar hebben we de politie voor...
Het is een illusie dat de politie kwetsbare groepen beschermt, zeker in een verhardend klimaat waarin het racisme van de staat dat van de politie legitimeert.[2] Er zijn te veel voorbeelden waarbij de politie werkeloos toekeek of zelfs de kant van de aanvallers koos door alleen mensen van de verdediging te arresteren.

Het geweld komt van twee kanten...
Deze valse gelijkwaardigheid, die ook door de media en politici wordt verspreid, is een van de meest gehoorde – en ook een van de meest geniepige – tegenwerpingen. Het is altijd de moeite waard hier hard tegenin te gaan. De enkele keer dat een links mens overgaat tot het gebruik van geweld valt in het niet tegen het harde georganiseerde geweld van extreemrechts, met name in de vorm van laffe aanvallen op kwetsbare groepen. De vergelijking gaat dan ook volkomen mank, aangezien linkse mensen eerder te lang aarzelen voor zij uit zelfverdediging geweld gebruiken, dan dat zij het toepassen.

Feedback
We hebben een mailbox opgezet[3] voor opmerkingen, suggesties, vragen en vooral verslagen over lokale activiteiten. Wat is er ondernomen en wat waren de ervaringen? Wat werkte en wat niet? Welke obstakels werden ondervonden? We willen proberen jullie feedback te gebruiken om het verzet effectiever te maken. Ⓐ

Noten
1 Een week lang, beginnend op 30 juli 2024, werd het Verenigd Koninkrijk overspoeld met een racistische en islamofobe geweldsgolf van tot dan ongeëvenaarde omvang. Hotels waar asielzoekers verblijven werden in brand gestoken door bendes. Moskeeën werden aangevallen. Mensen van kleur werden in hun huizen aangevallen, geslagen, gestoken, beschimpt. Hun bedrijven werden in brand gestoken, in een soort Britse *Kristallnacht*. Extreemrechtse Telegram-kanalen verspreidden doelwitlijsten van migrantenadvocaten, naast oproepen tot 'genocide'. Zie: Alberto Toscano, 'UK Riots Have Their Roots in a History of Hate', op: inthesetimes.com, geplaatst op 9 augustus 2024.
2 Acasia Absmit, 'More police officers are never the answer. Only we can stop the far right', op opendemocracy.net, geplaatst op 7 augustus 2024.
3 nopasaran-nl@riseup.net. Deze feedback-mailbox is uitdrukkelijk niet bedoeld voor noodsituaties. Gebruik deze ook niet voor berichten met gevoelige informatie.

Verder lezen
Doorbraak, 'Wat te doen als er een racistische rel in je stad georganiseerd wordt', op doorbraak.eu, geplaatst op 8 augustus 2024.

Thinking, doing, changing, 'Responding to the racist UK riots.', op thinkingdoingchanging.com, geplaatst op 7 augustus 2024.

Toekomstpaden



Tekst Hadrian

Illustraties Asia Bordowa

ERGENS KOMEN

Volgens Mark Fisher leven we in een ideologie van kapitalistisch realisme. Hiermee bedoelt hij dat wij geen uitweg meer kunnen indenken want 'er is geen alternatief.' De kapitalisten hebben onze collectieve verbeelding omheind en vermarkt. Dat we in een apocalyptisch tijdperk leven is zeer duidelijk te merken aan de *blockbusters* die uit de Amerikaanse propagandamachine – beter bekend als Hollywood – komen. Het einde van de wereld en wat daarna komt zijn al lang populaire genres, maar in deze eeuw zijn ze in een stroomversnelling geraakt. Wil je wat anders? Dan is er nagenoeg alleen die 'sterke-man-der-historie'-bagger van Marvel te vinden. Maar als mensen zich alleen nog maar Mad-Max-achtige dystopieën kunnen inbeelden, en we om ons heen de voortschrijdende desertificatie zien, wordt het ons onmogelijk gemaakt om iets te zien waar we voor kunnen strijden. Op links in de brede zin manifesteert zich dat als een breed 'strijden voor de status quo' tegen de sloopballen[1] van rechts. In die strijd wint rechts, want zo geweldig is de status quo niet. Hoog tijd om daar een revolutionaire verbeelding tegenover te zetten. Laat het de Armageddon van de staat zijn, niet van ons allemaal.

Hieronder een deel van een serie van pogingen om zoiets te doen. De tekst is incompleet, geen *roadmap*, mogelijk voor sommigen een verafschuwing… aan hen die er iets op hebben aan te merken of toe te voegen (en iedereen die ideeën heeft) de oproep: doe mee! Stuur je eigen verbeelding in over hoe de anarchie er uit kan zien. Doe dat in welke vorm je het beste schikt. Fictie? Graag! Schilderijen? Scannen en opsturen! Gedichten? Hebben we lang niet genoeg!

Wat voor maatschappij we ook hebben, transport zal altijd uiterst belangrijk blijven. De liefde voor het leven hebben vrienden en families over de gehele aarde doen verspreiden. Zonder auto's, treinen, en andere vormen van gemotoriseerd vervoer zal het voor velen moeilijk worden om zelfs hun meest naaste familie nog met enige regelmaat te zien. Welke anarchist heeft niet hun ogen gerold bij de vraag wie de wegen zal repareren?[2] Voordat we die vraag überhaupt kunnen beantwoorden, moeten we eerst maar eens een discussie hebben over die wegen.

Wie bouwt de wegen?
Persoonlijk zal ik eigenlijk wel blij zijn als auto's verdwijnen. Het is nuttig om op strategische plekken wegen aan te houden zodat ambulances en brandweerwagens snel naar mensen in nood kunnen. Mensen die ver van de bevolkingscentra wonen zijn over het algemeen ook beter geholpen met auto's. Echter zie ik in de bevolkingscentra weinig reden om auto's aan te houden. Daar zijn ze vooral een symptoom van de mate van ontbinding tussen mensen. De chaotische situaties die al snel ontstaan op wegen voeden een egocentrische manier van denken in de auto die de bredere kapitalistische maatschappij reflecteert. Ideologisch past de autocultuur perfect, het is dan ook geen wonder dat het openbaar vervoer vaak als minder wordt gezien. Zeker als we bedenken dat autocultuur ook nauw verweven is met statusobsessie. Tegelijkertijd zijn auto's enorm inefficiënte machines met enorme invloed op onze leefomgeving.

De huidige autocultuur kan geen stand houden. Hoewel elektrische auto's efficiënter zijn qua energieverbruik, is voor de productie nog steeds een enorme hoeveelheid energie nodig.[3] Daarnaast is vervoer van een grote groep mensen in een bus altijd zuiniger dan vervoer van een handvol in een verhoudingsgewijs zware auto. Het is dan ook beter als mensen samenkomen om gedeelde manieren van transport op te zetten. Elk dorp of elke gemeenschap zou een commissie met openbare vergaderingen kunnen hebben om dit te faciliteren. Deze commissies kunnen ook gemakkelijk samenwerken om een gigantisch netwerk van lokaal beheerde treinen en trams op te zetten. Elke commissie neemt verantwoordelijkheid voor het bouwen en bijhouden van de infrastructuur in hun eigen omgeving en vertrouwt erop dat andere commissies dat in hun omgeving ook doen. Dit zou een perfect voorbeeld van de kracht van het anarchistische concept van federaties vormen. Het is compleet onbelangrijk voor een commissie in Amsterdam om te weten hoe het spoor in Groningen wordt gelegd, laat staan in een plek zo ver weg als Tierra del Fuego. Die lokale details zijn alleen lokaal relevant. Het is echter wel relevant om globaal samen te werken zodat een trein die in Amsterdam begint uiteindelijk in Tierra del Fuego kan aankomen. Spoorbreedte, koppelstukken, en voltages moeten immers afgestemd zijn voor het gehele spoor waar een trein over rijdt.[4]

Dit soort standaardisatie kan gemakkelijk gefaciliteerd worden door deze commissies. Iedere commissie kan een delegaat aanstellen voor een gedeelde commissie die dit soort dingen probeert af te stemmen. Dit hoeven geen gigantische vergaderingen met duizenden delegaten van elk continent te zijn. Per continent hoeven er slechts enkele delegaten te zijn die gekozen zijn door kleinere federaties die dichter bij de basis van de commissies staan. Alle commissies in de stad Amsterdam kunnen bijvoorbeeld een federatie vormen die slechts een delegaat stuurt naar een federatie voor een groter deel van Nederland. Die federatie stuurt dan weer een of twee delegaten naar een West-Europese federatie van federaties. Dit gaat door tot bij de globale federatie. De meeste dingen zijn alleen belangrijk dicht bij de basis. Federatie maakt het mogelijk om de dingen die beter op grotere schaal afgestemd kunnen worden ook daadwerkelijk af te stemmen, zonder dat de controle bij de basis weggenomen wordt. Het is uiteindelijk de keus van de lokalere commissies om te bepalen of, hoe, en waarom ze de federale afspraken toepassen.

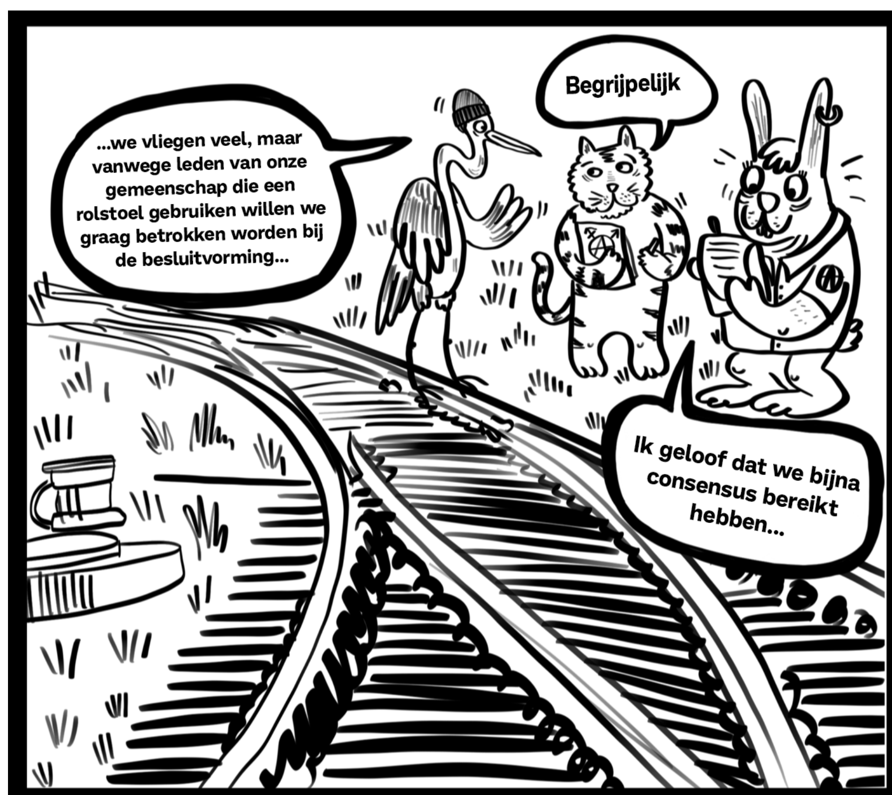
Niets dat de globale federatie overweegt kan tot een wet gemaakt worden. Wat zij bespreken is de manier om betere verbindingen in de wereld te bouwen. Dit is zeker belangrijk, maar ze hebben geen autoriteit om anderen te dwingen. In de zaak van internationale transport zouden er in het begin wat kleine opstartproblemen zijn. Staat en kapitaal hebben nooit met elkaar dingen als spoorbreedten kunnen afstemmen. Echter, als mensen een globale standaard

wenselijk vinden – en ik denk dat dit zeer aannemelijk is – dan komt die standaard er zeker. Er komt een overgangsperiode waarin er een aantal standaarden moet worden afgesproken, waarna er een daadwerkelijk globaal netwerk kan worden gebouwd. Een optie zou zelfs kunnen zijn om een spoorbreedte te kiezen die niemand gebruikt, zodat iedereen een vergelijkbare last moet dragen. Echter is de keus voor de meest gebruikte spoorbreedte natuurlijk efficiënter.[5]

Alleen lokale commissies en federaties dicht bij de basis weten goed waar stations nodig zijn. Het liefst zou ik de treinstations en spoorwegen die steden en dorpen in tweeën splitsen – en dat doen de meeste – zien verdwijnen. Waar mogelijk zou een federatie een paar grote overstapstations aan de buitenkant van een stad kunnen bouwen, waar mensen overstappen op stedelijk vervoer. Er zijn natuurlijk nog genoeg andere mogelijkheden. Steden met goede grond en een bevolking die bereid is het werk te doen, zouden ook ondergrondse spoorwegen kunnen bouwen. Dit zou zeker makkelijker reizen zijn dan overstappen aan de rand van een stad, maar kost zeker ook meer moeite om op te bouwen. Het is aan iedere commissie en federatie om te bepalen of ze dit het werk waard vinden.

Wegen in de stad kunnen met een goed openbaar vervoersysteem een stuk minder relevant worden. Voor bussen en noodvervoer blijven wegen noodzakelijk, maar die hoeven een stuk minder breed te zijn, zodat er ruimte voor tuinen en natuur kan worden teruggewonnen. In woonwijken kunnen wegen mogelijk zelfs grotendeels verdwijnen en vervangen worden door fietswandelstraten. Gemotoriseerd vervoer kan er dan alsnog doorheen wanneer het echt nodig is, bijvoorbeeld bij een noodgeval of wanneer er iets zwaars vervoerd moet worden. Voor het laatste geval kan een commissie een aantal busjes of auto's met aanhangers in onderhoud houden. Zo kunnen de grondstoffen optimaal gebruikt worden zonder verlies van comfort en gemak.

De ervaring van het reizen
Naast het sociaal-culturele aspect van het bouwen en bijhouden van deze netwerken zou er ook een groot verschil zijn in hoe publiek vervoer eruitziet wanneer dit niet meer voor winst gebouwd wordt. In plaats van te accepteren dat we als sardientjes in een blik worden samengeperst, zouden we kunnen verkiezen om bijvoorbeeld meer treinen en sporen te bouwen. In Nederland hebben treinen twee gescheiden delen van de trein voor twee verschillende 'klassen'. In veel landen is er ook nog een derde of zelfs een vierde klasse. De arbeider zit vaak vast in oncomfortabele en overvolle tweede klascoupé's. De paar wat rijkere mensen die met de trein reizen zitten bijna alleen in de eerste klasse. Dit soort klassenscheidingen verwijderen zou al een beter gebruik van ruimte bewerkstelligen. Dat betekent overigens niet dat alles er als de tweede klasse uit hoeft te zien. Voor het comfort is het veel beter om alles er als eerste klasse in te richten. Het verdwijnen van de spits, en het verminderen van de noodzaak om ver te moeten forenzen, zou betekenen dat we minder risico hebben op een overvolle trein op piekmomenten. Wanneer we niet verplicht zijn om dagelijks op een bepaalde tijd present te zijn, kunnen we er makkelijker voor kiezen om bij de verwachting van een piekmoment onze plannen aan te passen.



Trein- en metrostations zijn vaak oncomfortabele en gevaarlijke plekken. Ongelukken gebeuren gelukkig niet vaak, en in sommige plaatsen is er al een barrière tussen passagiers en rijtuig. Stations in een kapitalistische maatschappij worden echter niet voor comfort gebouwd, maar om ons zo snel mogelijk te 'verwerken', zo lang we natuurlijk maar troep kopen in de winkels waar ze al gauw de dubbele prijs voor een broodje of meerdere euro's voor wat water durven te vragen. Grotere stations hebben tegenwoordig vaak zelfs een winkelcentrum in het station zelf. Je hoeft voor een authentiek kapitalistische ervaring niet eens de stad meer in. De Nederlandse Spoorwegen zijn de laatste paar jaren vrijwel alle stations aan het vernieuwen. De veranderingen omvatten OV-poortjes, meer camera's, en nieuwe winkels. Nergens heb ik iets gezien wat ons comfort en onze veiligheid vergroot. Klanttevredenheid is onbelangrijk, we moeten er immers toch doorheen. De anarchistische transportcommissies en -federaties kunnen er juist voor kiezen om de veiligheid en het comfort op stations te verbeteren. Als je graag fijne zitbanken wil,[6] dan kun je hier samen met je lokale commissie voor zorgen. Wanneer de winst van de troon is gestoten[7] en grondstoffen niet meer door een kleine groep aan de top worden gecontroleerd, kan dit allemaal.

Op dit moment is het voor mensen

met verschillende handicaps vaak lastig om openbaar vervoer te gebruiken. Treinstations kunnen erg druk zijn, zeker tijdens de spits, wat het moeilijk maakt voor mensen met overgevoeligheid voor prikkels om er te zijn. Ik heb nog geen enkel station gezien waar er een speciale 'stille wachtruimte' is. Daarnaast zijn lang niet alle bus- en tramhaltes rolstoeltoegankelijk gemaakt, ook volgens de vervoersbedrijven zelf. Het feit dat dit nog steeds niet het geval is, laat zien dat toegankelijkheid geen prioriteit is voor deze bedrijven. Ze moeten immers winst maken, en toegankelijkheid voor mensen met handicaps waarborgen kost al snel meer dan het opbrengt. Deze perverse logica bestaat niet meer in een anarchistische wereld. Het hoofddoel van de vervoerscommissies en -federaties kan het faciliteren van vervoer zijn wat voor zoveel mogelijk mensen en op zoveel mogelijk punten comfortabel en toegankelijk is. Daarenboven kunnen mensen met handicaps ook veel makkelijker in contact komen met deze commissies dan met een Raad van Bestuur. Elke commissie en federatie, met mensen met een handicap in hun groep, kunnen aan het beste vervoersnetwerk bouwen, niet het meest winstgevende.

Conclusie

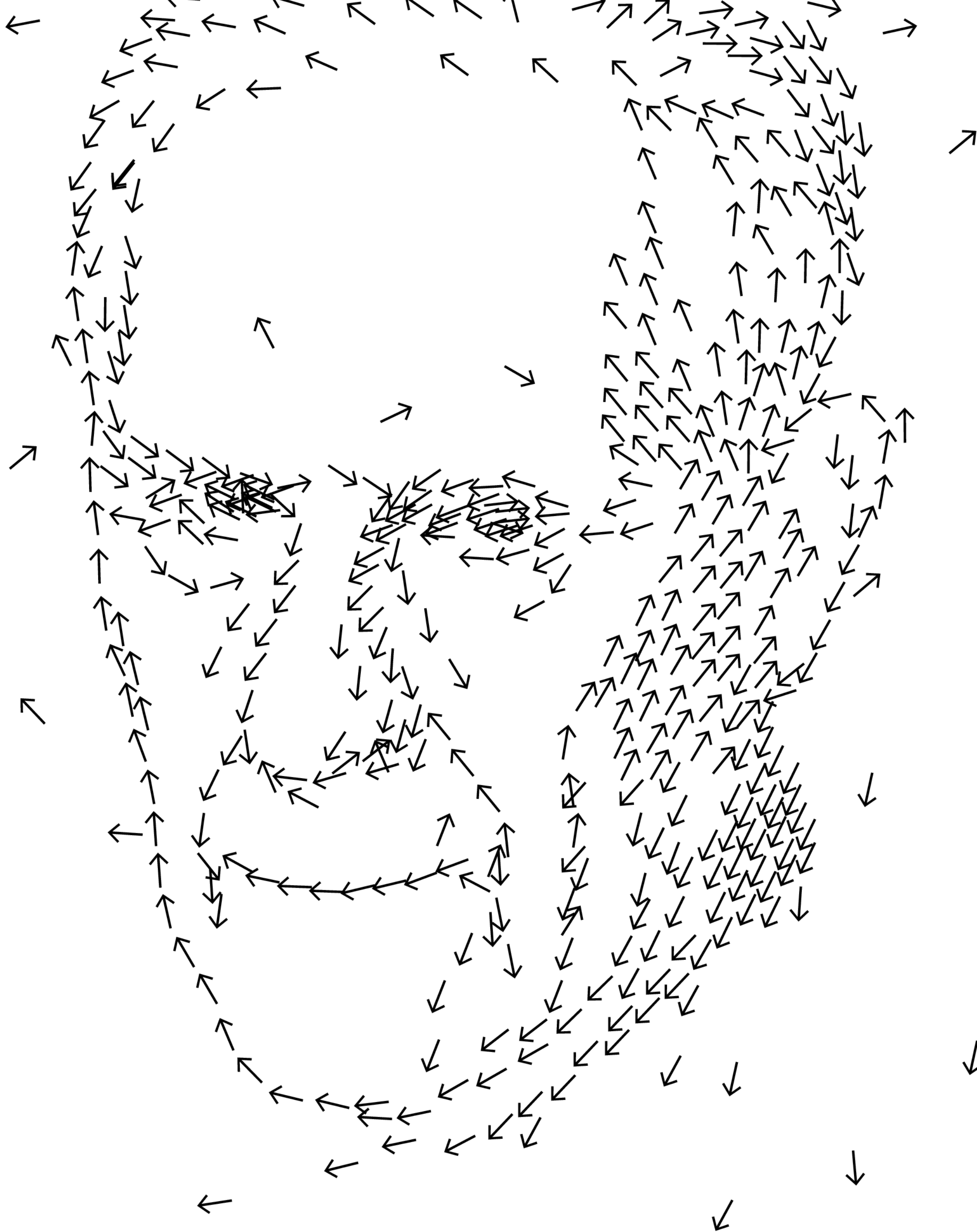
Wanneer staat en kapitaal in aftocht zijn, moet de huidige autocultuur daarmee ook verdwijnen. Steden kunnen comfortabeler worden ingericht als er niet langer om en rondom de auto wordt gebouwd. Auto's blijven waarschijnlijk nog bestaan, maar alleen voor specifieke doeleinden. Korte termijngebruik voor lastig vervoer in de bevolkingscentra, en lange termijnverbinding voor mensen die ver van die centra af leven. Verder zijn er voor noodgevallen nog ambulances en brandweerwagens nodig. Het gros van het vervoer zal echter met comfortabele treinen, bussen, trams, en metro's worden ingericht. De steden kunnen daarmee met veel minder brede wegen ingericht worden, waardoor we een groenere omgeving kunnen bouwen. Verder, met het verdwijnen van de auto als alledaags vervoermiddel uit het straatbeeld verdwijnt ook een van de belangrijkste gevaren in de stad. Niet alleen zorgt de auto voor de meeste verkeersdoden[8], maar zelfs zonder verbrandingsmotor zorgt een auto voor ontzettend veel fijnstof in de lucht.[9] Een groenere mobiele stad is mogelijk, zonder verlies van comfort. Ⓐ

Noten

Voor de voetnoten kan contact opgenomen worden met de redactie



HOE OVERLEVEN WE IN EEN CATASTROFALE TIJD? WE HEBBEN FILOSOFIE NODIG!



De oorlogen in Oekraïne, Gaza, Soedan, Congo, Jemen, Afghanistan en Ethiopië, de opwarming van de aarde, groeiende ongelijkheid, armoede en de opmars van extreemrechts in de partijpolitiek kunnen allemaal leiden tot angst, paniek en depressie. Volgens de in Frankrijk wereldberoemde filosoof Alain Badiou (Rabat, 1937) zijn deze emoties geen goede reactie, omdat ze de zege van een tegenstander alleen maar onderstrepen. Daarom moeten we niet blijven hangen in deze onvermijdelijke emoties, maar verder denken om onze angst, teleurstelling en neerslachtigheid te ontstijgen. Tekst S. Florez Beeld Roodepers

Badiou stelt dat we in het Westen geneigd zijn te leven zonder groot Idee (met hoofdletter). Trump bijvoorbeeld brengt niets nieuws, behalve misschien de intensiteit waarmee hij oude ideeën van racisme, vrouwenhaat en nativisme mobiliseert. De filosoof vraagt zich daarentegen af hoe we iets werkelijk nieuws kunnen denken en doen in deze situatie. Hij is een warm pleitbezorger van helder denken en wordt door de een geroemd, door de ander verguist.

Bestaan er alleen eindige lichamen en talen?
Zijn analyse gaat als volgt. In onze huidige westerse wereld leven we zonder Idee. De dominante westerse ideologie waarin dit mogelijk is, noemt hij het postmodernisme of het democratisch materialisme. In deze ideologie is het ons natuurlijke geloof dat lichamen en talen als enige bestaan en kunnen bestaan. Alles is opgebouwd uit concrete dingen, oftewel materie. Die dingen (materiële lichamen) zijn eindig en we kunnen elk ding een naam geven. Van atomen tot het heelal, alles moet te ontrafelen zijn. Als individueel mens zijn wij ook opgebouwd uit eindige materie.

Dat er slechts lichamen en talen bestaan in de ideologie van het postmodernisme of democratisch materialisme houdt verder in dat we als individuen meningen hebben en dat er gemeenschappen of culturen met gewoontes zijn. We spreken van culturele diversiteit. Er is sprake van het democratisch materialisme, omdat er een juridische gelijkheid geldt voor het veelvoud aan talen van religies, culturen, gebruiken et cetera die er bestaan. Klinkt allemaal niet verkeerd zou je denken, maar we zullen zien dat Badiou wijst op het belang van de uitzondering op de status quo, om de alledaagse situatie te kunnen overstijgen en iets werkelijk nieuws te creëren.

Nihilisme drijft als drijfveer boven
Velen ervaren het leven hier namelijk als futloos en onverschillig, omdat niks lijkt uit te maken. Niets is speciaal, alles is te reduceren tot een willekeurig ding (of lichaam) dat ook nog eens eindig is. En voilà, de mensen maken er maar het beste van voor zichzelf. We zoeken de kicks van bungeejumpen, verre reizen, drugs, hard autorijden… Want waarom zou je je druk maken over het milieu, over de politiek, armoede, racisme, over alle ellende, als niets uitmaakt of zin heeft?

Wat weerhoudt je ervan om een ticket te boeken om een weekje of twee lekker bij te tanken op Gran Canaria, de Malediven of in Thailand? *You only live once!* Het bijbehorende, alomtegenwoordige gebod is: geniet! Hier zien we hoe het nihilisme als fundamentele drijfveer boven komt drijven: alle stellige overtuigingen of alle bindingen op esthetisch, filosofisch, religieus of sociaal gebied worden verworpen.

Eerst zullen wij vechten, maar niemand weet hoe lang. Eerst zullen wij vechten, voor ons belang. Voor het geluk van iedereen, dus vechten we samen. Samen staan we sterk, vechten we samen, niet alleen. (Rapalje, 'Wat zullen we drinken?')

↖

Het denken wordt zodoende beperkt tot dat wat in ons eigen bestaan verschijnt. Door de futloze opvatting van het heden, hechten we overdreven veel waarde aan het verleden, dat we interpreteren als een afzonderlijke cultuur. De geschiedenis als een afzonderlijke cultuur impliceert dat het leven zich vooral in de geschiedenis heeft afgespeeld, en dat we onverschillig staan tegenover het heden en de toekomst. Het leven zonder idee…

Badiou daarentegen is de denker van de Idee. Hij stelt in zijn filosofie, die hij affirmatieve dialectiek of materialistische dialectiek noemt, het leven voor een Idee centraal. De Ideeën die hij bedoelt zijn geen mentale representaties of bijverschijnselen van de hersenen, maar meer zoiets als de filosofische idee van het veronderstelde eeuwige en volmaakte grondvoorbeeld. 'Wat moeten we doen?', vraagt de wijsgeer zich af. Hoe te denken over wat we moeten doen in een catastrofale tijd? We hebben filosofie nodig!

Niet te totaliseren waarden en waarheden
Badiou is een optimistische filosoof, vol hoop voor de mensheid. Hij realiseert zich dat ook hij beïnvloed wordt door de heersende ideologie. 'Ja, er bestaan alleen maar lichamen en talen,' erkent hij, 'maar er bestaan uitzonderingen daarop.' Die uitzonderingen betreffen de genoemde Ideeën. Die zijn het licht aan het einde van de tunnel. Die uitzonderingen of Ideeën noemt hij waarheden (die niet te totaliseren zijn). Die waarheden of oneindige waarden zijn 'ietsen', schrijft de filosoof vagelijk. Voorbeelden van dat soort 'ietsen' uit zijn *Tweede manifest voor de filosofie* (2010) zijn:

> '[Qua kunst]: (de schilderingen in de Chauvet-grot, de opera's van Wagner, de romans van Dame Murasaki, de standbeelden op Paaseiland, de dogonmaskers, de Balinese choreografieën, de Indiase gedichten…). Of wetenschap (de Griekse meetkunde, de Arabische algebra, de fysica van Galilei, het darwinisme…). Of politiek (de uitvinding van de democratie in Griekenland, de boerenbeweging in Duitsland van Luther, de Franse Revolutie, het Sovjetcommunisme, de Culturele Revolutie in China…). Of liefde (overal met talloze aspecten).'

Op (ten minste) deze vier terreinen kan er volgens Badiou iets werkelijk nieuws ontstaan. Die betreffen dus de kunst, de wetenschap, de politiek en de liefde. Een waarheid brengt op die gebieden iets compleet nieuws, iets dat eerder als onmogelijk werd beschouwd, iets dat eerder niet lijkt te hebben bestaan en ondenkbaar is geweest. Denk aan een liefdesontmoeting die het leven van twee mensen volledig op zijn kop zet. Beiden treden dan toe tot de oneindige waarheid van de liefde en leven de liefde van ten minste Twee (weer die hoofdletter), in plaats van de onhoudbare romantische opvatting dat twee geliefden Een zouden worden.

Cultuur, techniek, beheer en seks
Het probleem in onze huidige postmoderne wereld van het leven zonder Idee, is dat de vier terreinen van kunst, wetenschap, politiek en liefde verdrongen worden door respectievelijk cultuur, techniek, beheer en seks. De eindige opvattingen van cultuur, techniek, beheer en

seks trachten alles wat anders is dan een eindig lichaam of taal, buiten te sluiten, terwijl nieuwe waarheden juist gaan over het openbreken van de status quo, en oneindige mogelijkheden blootleggen.

In onze huidige wereld worden we al snel gedwongen ons te gedragen als het menselijke dier en zien we overal om ons heen egoïsme, rivaliteit en geweld. Volgens Badiou zullen we altijd dat menselijke dier blijven, maar kunnen we tegelijkertijd heel veel meer en als we goed opletten, dan zien we overal mensen die altruïstisch handelen en sociale dingen doen. Er is maar één wereld en die is van iedereen.

De huidige dominante orde deelt de wereld op in twee werelden, eentje voor de *haves* en de andere voor de *have-nots*. – Badiou

'We moeten openstaan voor ontmoetingen', zegt hij. Een ontmoeting in de kunst (het helemaal opgaan in een muziekstuk bijvoorbeeld), een ontmoeting in de wetenschap (alle besef van tijd en jezelf kwijtraken als je een wiskundige formule of filosofie probeert te doorgronden), een ontmoeting in de politiek (vrouwen, mannen, jeugd, ouderen, moslims, christenen, arm en rijk die samen het Tahirplein in Caïro bezetten en samen strijden voor een leven zonder dictators), en een ontmoeting in de liefde.

Badiou de rationele vernieuwer

Badiou is geen stoïcijn, die alles wil laten zoals het is, maar een vernieuwer. Zijn diagnose is rationeel en staat in scherp contrast met de sceptische, relativistische, cynische en pragmatische meningen die we dagelijks horen. Elk individu in de status quo lijkt vooral zijn eigen waarheid te prediken, waarbij tactiek en strategie de leidraad zijn voor het behalen van het eigen gelijk.

Daar staat tegenover dat waarheden volgens Badiou niet alleen nieuwe manieren van zien, zijn en doen inhouden, maar zelfs compleet nieuwe werelden. Denk bijvoorbeeld aan Schönbergs revolutionaire twaalftoonsmuziek die de hele wereld van de klassieke muziek op zijn kop heeft gezet. Niemand kan daar meer omheen (in die wereld). De creatieve capaciteiten van mensen zijn oneindig, de mogelijkheden die door waarheden worden geopend zijn oneindig. Denk aan de Franse Revolutie, kwantumfysica of het impressionisme. 'Hier ligt', aldus de filosoof, 'het ware leven voor de mens.'

'Soms zijn we onsterfelijk'

Dat Badiou geen wereldvreemde idealist is, blijkt niet alleen uit zijn levenslange actieve betrokkenheid in de buitenparlementaire politiek, maar vooral uit het feit dat hij wiskunde gebruikt om de wereld te snappen. Volgens hem moeten we, zoals Plato ook zegt, het uiterste vragen van ons intellect en ons verdiepen in abstracte wiskundige vraagstukken om het leven te begrijpen. Als we dat doen, dan zullen we zelfs kunnen ervaren dat wij eeuwig bestaan. 'Soms', zegt Badiou, 'zijn we onsterfelijk.' Dat geldt naast dit wetenschappelijke, wiskundige voorbeeld, wederom ook voor de liefde, politiek en kunst. Soms is ons leven oneindig...

De oneindige waarheid is geen kennis van de werkelijkheid (overeenkomstig de feiten), maar een breuk met hoe de dingen zijn. Zij is een uitzondering op de status quo, een uitbarsting van nieuwe mogelijkheden. De ongrijpbare (oneindige) waarheid moet door trouwe subjecten worden aangewezen in de praktijk. De nieuw ontdekte waarheid is toegankelijk voor iedereen, die sluit niemand buiten.

Dat geldt ook voor Badious opvatting van democratie, die hij afzet tegen de parlementaire democratie als schoothondje van het bedrijfsleven. Hij staat voor directe democratie, zoals de oorspronkelijke betekenis van het woord is: heerschappij van het volk. Hierbij wil de filosoof het woord communisme (waarmee hij doelt op een gemeenschappelijk leven) weer terugwinnen van de mislukkingen van de oxymorons communistische staat en communistische partij. Hij beoogt het communisme of een gemeenschappelijk leven te ontwikkelen zonder partij en staat, aangezien die alleen maar geweld, onderdrukking en ellende voortbrengen.

Leef als een onsterfelijke

Zoals al wel duidelijk is geworden, is Badiou geen bescheiden filosoof, terwijl binnen de status quo het nastreven van het goede inhoudt dat je streeft naar iets dat goed genoeg is; liever Tinder dan eenzaamheid. Waarom niet? Wilders is beter dan Baudet. Absoluut! Elektrische auto's zijn minder schadelijk dan benzineslurpers. Natuurlijk! Dat is dan alles wat je krijgt. Badiou vraagt met zijn filosofie veel meer van het leven; het gaat hem om het geluk van het ware leven in deze wereld. Het is de ervaring van het eeuwige in de korte tijd dat we hier op aarde zijn. Hij verwijst hier positief naar Aristoteles: 'Leef als een onsterfelijke' en naar Spinoza's gelukzaligheid *(beatitudo)* en naar Nietzsche's vaak misbruikte *Übermensch*.

Zo begrijpt Badiou ook Plato's overtuiging dat de filosoof de gelukkigste is van iedereen, gelukkiger dan de tiran, de rijken en de sensualisten, omdat de filosoof leeft onder het teken van de Idee. Het leven van de filosoof is een experiment van datgene waardoor het ware leven wordt gevormd. Het is ook de filosoof die weet wat dat ware leven is. Die bestudeert daarvoor namelijk de nieuw ontdekte waarheden in de kunst, politiek, wetenschap en liefde. Badiou begint met een bevestigend antwoord op de vraag naar het ware leven: *'Oui! La vraie vie est présente'*. Zijn filosofie is er een van denkend doen en al doende denken, hier, nu en in de toekomst.

We moeten vooral vóór iets zijn

Badiou lezen is moeilijk, want filosofie is lastig, en in een futloze wereld zonder Idee die overheerst wordt door duizend-en-één meningen is het leven volgens een Idee niet gemakkelijk. Het begint allemaal met de concrete vraag: Hoe stellen we ons een andere situatie voor dan die waarin we ons nu bevinden? De volgende stap is het (samen) verwerkelijken ervan. Badiou staat voor een positieve filosofie: Wat willen we bereiken? Hij benadrukt het belang van het ontwikkelen van een alternatief in denken en doen. Hiermee bekritiseert hij protesten die zich alleen maar tegen iets keren. We moeten vooral ook vóór iets zijn.

Ten slotte, elke gedachte bevat een fundamentele keuze, aldus de wijsgeer. Het denken is op een diepgaande wijze vrij, maar niet opdat we alles maar kunnen zeggen wat we willen, want dat is de vrijheid van onverschilligheid en die is onbelangrijk. Als iets wordt ontdekt, als iets wordt gecreëerd, als iets nieuws wordt verwerkelijkt, dan is er altijd iemand geweest met een Idee. Een Idee in de sterke betekenis van het woord: iemand die een idee wezenlijk affirmeert. Ⓐ

De militante filosoof

Badiou is het meest bekend om zijn ideeën, maar zijn levensloop heeft een sterk strijdbare kant. Hij werd geboren in een verzetsfamilie en was al jong betrokken bij links activisme. Zijn vader, Raymond Badiou, sloot zich in 1934 aan bij de Franse Internationale (Section Française de l'Internationale Ouvrière, SFIO) en was actief in het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Zoon Alain Badiou was al jong politiek actief bij de SFIO en werd later een van de oprichters van de Parti Socialiste Unifié (PSU), een partij die voor de onafhankelijkheid van Algerije was. Opgroeiend in koloniaal Marokko had hij zelf de Franse koloniale onderdrukking meegemaakt. In mei 1968 nam Badiou deel aan militante linkse bewegingen, zoals de maoïstische Union des Communistes de France marxiste-léniniste (UCFml). In tegenstelling tot sommige salonsocialisten schuwde Badiou de actie niet, en was hij regelmatig op de barricades te vinden, recht tegenover de politie. Als een van de leiders van de Franse maoïsten kreeg hij later kritiek omdat hij tot in de jaren tachtig de goelags, het Rode Khmer-regime en de Culturele Revolutie bleef verdedigen. Hoewel Badiou gezien kan worden als een communistisch denker, lijkt Badiou niet zo makkelijk te plaatsen in een of ander politiek hokje. Zo claimt hij dat de 'communistische staat' of 'communistische partij' een oxymoron is, en lijkt hij, ondanks zijn eigen afwijzing van het (post-)anarchisme, er meer post-anarchistische ideeën op na te houden dan hij wellicht zelf zou willen. Sommigen zien in zijn werk zelfs pogingen tot de overbrugging van de kloof tussen het communisme en anarchisme, en precies daarom achtten we dit artikel interessant voor *de Buiten de Orde*.

TURKSE BOMBARDEMENTEN ZETTEN DE REVOLUTIE IN ROJAVA ONDER DRUK



TIJD VOOR SOLIDARITEIT MET KOERDISTAN

Sinds het begin van de Rojavarevolutie op 19 juli 2012 heeft het libertair revolutionair socialistisch project het al enorm hard te verduren gekregen.[1] Gewapend conflict met dictator Assad, extreemrechtse jihadistische groeperingen, Turkse agressie, de opkomst van ISIS, droogtes en recent ook een verlies van tachtig procent van het stroomnetwerk. Al dit zonder ooit een politieke oplossing of zelfs erkenning voorgeschoteld te krijgen door de internationale gemeenschap. Dit zorgt ervoor dat de deur open blijft voor verdere escalaties en politieke onzekerheid. Tekst en beeld door Makhno

In 2018 en 2019 kon het Turkse NAVO-leger zonder enige internationale interventie Afrin en Serê Kaniyê bezetten, waar ze tot op de dag van vandaag met militaire proxygroepen uit Syrië de inheemse Koerdische bevolking ethnisch zuivert. Het tekort aan politiek bewustzijn over Rojava zorgt ervoor dat Syrië vooral bekeken wordt als een land met een burgeroorlog die spijtig genoeg aansleept, waar ISIS-gevangenen verblijven die we daar maar beter laten zitten. En niet als een land met een politieke dynamiek die opkomt voor de rechten van vrouwen en streeft naar een pluralistisch en autonoom Syrië. Weliswaar met vallen en opstaan. Maar wie zijn wij om vanuit de fauteuil met de vinger te wijzen terwijl Rojava, net als de Palestijnen sinds de Nakba, gedwongen wordt om te zetelen aan de tafel van de duivel? Een duivel die een maand voor de huidige genocide in Gaza, Azerbeidzjans etnische zuivering van 166 duizend mensen faciliteerde. Azerbeidzjan die dat op haar beurt met Israelische wapens kon voltrekken. Turkije mag dan wel spreken over solidariteit met Palestina, haar daden lijken erg op die van Israël.

Turkije mag dan wel spreken over solidariteit met Palestina, haar daden lijken erg op die van Israël

Zes bombardementen per dag

Tussen 5 oktober en 15 januari bombardeerde het Turkse leger zeshonderdvijftig keer de Autonome Regio Noord- en Oost-Syrië (ARNOS, populair ook wel Rojava genoemd) op tweehonderdvijftig verschillende sites. Dat is ongeveer een gemiddelde van zes bombardementen per dag. Volgens Make Rojava Green Again, een ecologisch internationalistisch collectief in Rojava, is dit de grootste escalatie sinds 2019. Toen werd de regio in en rond Serê Kaniyê en Tal Abyad volledig bezet en etnisch gezuiverd. Tot op vandaag zitten tienduizenden mensen vast in vluchtelingenkampen, waarvan de meeste niet eens erkend worden door de Verenigde Naties (VN). De bombardementen, vooral die rond de kerstperiode, legden zo goed als tachtig procent van het publieke stroomnetwerk plat, waardoor de lokale bevolking nu volledig afhankelijk is van dure privégeneratoren die het land in worden gesmokkeld. Hoewel de ARNOS al even bezig is met een campagne voor het plaatsen van zonnepanelen, is het een haast onmogelijk monnikenwerk om de stroomtekorten weg te werken. In Syrië betekent geen stroom geen water, omdat ook de waterpompen niet bediend kunnen worden, wat het werk van boeren dan weer enorm bemoeilijkt. Ook economisch heeft dit grote gevolgen, aangezien landbouw namelijk de grootste economische activiteit is.

Droogte als wapen

In juni herhaalde de Turkse president Recep Tayyip Erdoğan eerdere bedreigingen richting de revolutie in Rojava, een hernieuwde volledige invasie is het enige dat 'PKK-invloeden' volledig de kop in kan drukken: 'We zullen zonder twijfel doen wat ervoor nodig is dit te bewerkstelligen', aldus Erdoğan. Ondertussen gaat het Turks beleid van militaire agressie, ecocide en etnische zuiveringen gewoon door. Zo bouwt Turkije overheen de Eufraat, die zowat heel Syrië van water voorziet, talloze dammen. De dammen zorgen ervoor dat slechts ongeveer de helft van het water dat volgens internationale verdragen door het land zou moeten vloeien effectief in Syrië geraakt. In Tabqa, waar de grootste dam in Syrië staat, werkt slechts een op de acht generatoren nog maar. 'Indien deze dam volledig operatief zou zijn, dan zou ze zo goed als de hele Syrische bevolking van stroom kunnen voorzien', beaamt de verantwoordelijke van de dam in Tabqa. Deze zomer teisterde een recorddroogte het Syrische grondgebied: op sommige plaatsen steeg het kwik tot wel 57 graden Celcius. Airconditioning en werkende waterpompen zijn er dan ook van levensbelang. 'Zonder internationale veiligheidsgaranties zijn reparaties onmogelijk. De dag erop bombardeert Turkije ze gewoon terug', vertellen de elektriciteitsingenieurs van de verwoeste centrales.

Desondanks blijft de internationale stilte over de Syrische Burgeroorlog en de Rojavarevolutie sprekend

Desondanks blijft de internationale stilte over de Syrische Burgeroorlog en de Rojavarevolutie sprekend. Aan de vredestafel in Genève heeft ARNOS nog steeds geen inspraak. Dit terwijl tienduizenden IS-soldaten in erbarmelijke gevangenissen verblijven en daar hun heropbouw al plannen in een aanhoudend onzeker politiek klimaat. Tijd dus voor solidariteit met Rojava. Als internationalisten kunnen we niet langer een genocide op de Syrische bevolking passief aanschouwen. Er zijn genoeg Turkse instellingen om aan te vallen, genoeg wapens die richting Turkije vloeien die momenteel gebruikt worden in Rojava en andere delen van Koerdistan in de zoveelste futiele poging van Turkije om de Koerdische vrijheidsbeweging te elimineren. Maar deze solidariteit lijkt al lang troebel te zijn. Achthonderd soldaten uit de Verenigde Staten (VS) in Syrië blijkt al voldoende voor velen om solidariteit op te geven, niettegenstaande dat Turkije een imperialistisch NAVO-lid is en al sinds haar bestaan meerdere genocides op minderheden in en buiten eigen land heeft gepleegd. Misschien was de solidariteit dan nooit wel zo sterk, of zijn er nauwgezette voorwaarden waaraan moet worden



voldaan om solidair te zijn met een bevolking onderhevig aan koloniaal geweld. Op deze stelling formuleerde Ozlem Goner, zoals valt te lezen op *Serhildan*[2], het volgende antwoord:

> ‘Wij zijn verenigd in onze strijd tegen alle vormen van bezetting en kolonialisme en erkennen het recht op legitieme zelfverdediging van elke samenleving. Wij beschouwen het als een van de meest urgente internationalistische plichten van de jeugd in de strijd om allereerst resoluut te vechten tegen het imperialistische beleid dat zich vanuit onze respectievelijke thuislanden verspreidt. Wij verdedigen het recht op zelfbeschikking van alle volkeren en verklaren onze solidariteit met alle onderdrukte volkeren, met name het Palestijnse volk en de Koerdische bevrijdingsbeweging.’

> ‘Internationalisme op de grond is gebaseerd op een materiële analyse van de relaties van kolonialisme en onderdrukking; het pleit voor solidariteit met de gekoloniseerden en de onderdrukten in alle contexten en voor de ontwikkeling van allianties met echte *grassroots* organisaties.’

Daarom is een groot deel van de emotionele geopolitieke houding, of het nu gaat om dissidenten in Turkije en Iran die zich distantiëren van Palestina, of om Amerikaanse progressieven die zich distantiëren van de Koerdische meerderheidsregio in Noord- en Oost-Syrië, niet gebaseerd op de feitelijke materiële relaties tussen hun onderdrukkende staten en andere regio's, landen en groepen.

> ‘Zodra we voorbij dit geopolitieke internationalisme gaan en ons in plaats daarvan richten op de materiële relaties van het mondiale kapitalisme tussen staatsactoren, evenals regionale relaties van kolonialisme en onderdrukking, wordt internationalistische solidariteit met mensen en politieke organisaties op de grond veel minder ‘gecompliceerd’. Deze vorm van internationalisme opereert niet op staatsniveau, maar vanaf de grond, gecreëerd door solidariteitsnetwerken met grassroots organisaties. Om deze vorm van internationalisme te bereiken, moeten we kritisch zijn op de verwachtingen van ‘zuiverheid’ van de onderdrukten, of het nu gaat om een liberale zin van slachtofferschap die alle ‘gewelddadige’ acties ‘veroordeelt’, of om een meer progressieve politieke correctheid, die zuiverheid van motieven en politieke allianties eist zonder aandacht te besteden aan de eenvoudige behoeften van overleving.’

Het is cruciaal om te begrijpen dat de politiek op de grond rommelig is, gezien de voortdurende kolonisatie en het gebrek aan internationalistische solidariteit

> ‘Het is cruciaal om te begrijpen dat de politiek op de grond rommelig is, gezien de voortdurende kolonisatie en het gebrek aan internationalistische solidariteit. De gekoloniseerden hebben het recht om zichzelf te verdedigen, om te overleven met alle middelen die ze tot hun beschikking hebben. En wanneer internationale solidariteit niet beschikbaar



is om de acties van koloniserende staten te stoppen, hebben de gekoloniseerden het recht om middelen van zelfverdediging te verkrijgen van iedereen die ze beschikbaar stelt. Degenen die geloven in antikoloniaal internationalisme moeten naast de gekoloniseerden staan en niet in het algemeen de pragmatische relaties veroordelen die ze moeten vormen om te overleven.'

'Bovendien is het niet de verantwoordelijkheid van de gekoloniseerden, maar van groepen en organisaties die relatief meer bevoorrechte posities innemen, om manieren te zoeken om de middelen van zelfverdediging te verkrijgen en te behouden die de gekoloniseerden andere opties zouden bieden dan aan de tafel van de duivel te zitten. Een internationalisme op de grond vereist dat we de materiële context diepgaand bestuderen om de relatie tussen kolonialiteit en onderdrukking te begrijpen, en dat we de kant kiezen van de gekoloniseerden en de onderdrukten, ongeacht de zuiverheid van hun acties en de politieke allianties die ze vormen om te overleven. Op deze manier kunnen we echte internationalistische allianties van onderaf ontwikkelen, zodat onze bewegingen elkaar kunnen steunen en we onszelf kunnen bevrijden van relaties en afhankelijkheid van onderdrukkende staten.'

In een tijd waarin Palestina een complete genocide ondergaat, is het urgenter dan ooit om een consistent antikoloniaal internationalisme op te bouwen dat vrij is van zijn valkuilen. Laten wij onze rol in de geschiedenis op ons nemen voor een vrij Palestina en een vrij Koerdistan. Ⓐ

From the river to the sea, Palestine will be free!
Hertist jibo Azadî û bîjî Koerdistanê!
Herkest Azadî dixwazim, em wisa bikin!

Noten

1 Namen en locaties zijn bewust uit dit artikel gelaten, voor de veiligheid van de betrokkenen.

2 Serhildan, 'L'internationalisme au-delà de la géopolitique des États et la solidarité de principe dans les situations "complexes": la solidarité avec les peuples kurdes et palestiniens', op: serhildan.org, geplaatst op 27 oktober 2023.





Soundtrack voor de revolutie

INTERVIEW MET JOKE KAVIAAR

Tekst Christiaan Verweij

In deze aflevering is Joke Kaviaar aan het woord. Een veelzijdig persoon, actief als muzikant, schrijver, dichter en natuurlijk kennen velen hen als een gedreven activist.

Gisteravond stond je met je band Your Local Pirates in Burgers in Eindhoven. Hoe was dat?

Het was een geslaagde avond met een gemengd publiek: van jonge punks tot oude stamgasten. Iedereen was even enthousiast. Ook tijdens onze meer radicale nummers. Dat was wel verrassend. We speelden samen met de *dirty* folkband Per Verse Vis. Erg leuke muziek waar goed op valt te dansen. Inhoudelijk sloot het niet echt aan op onze politieke boodschap, maar het was een mooi feest.

Waar word je het liefst voor gebeld: een voordracht poëzie, een optreden of een actie?

Zolang het te combineren valt met een actie, maakt het me niet uit. Samen met Peter Storm maak ik deel uit van Your Local Pirates. Muziek zetten wij in als deel van de strijd. Dat is wat we het liefste doen. Als motivatie, bemoediging en eventueel om de boel een beetje op te ruien. Als dat lukt ben ik heel blij. Hier mogen mensen ons zeker voor benaderen. En uiteraard ook voor een poëzievoordracht of deelname aan een actie.



Your Local Pirates bij demonstratie 'Open de Doorgangen'. Foto: Oscar Brak.

Wat voor rol speelt anarchisme in jouw leven?

Het is een leidraad voor hoe ik leef. Elkaar helpen, ondersteunen, gezamenlijk beslissingen nemen. Muziek maken we heel duidelijk vanuit anarchistisch oogpunt. Zo willen we geen winst maken en vinden we dat onze teksten en muziek van iedereen zijn en gebruikt mogen worden door de beweging. Sterker nog, wie het voor een demonstratie wil gebruiken, hoeft dat niet eens te vragen. Dat is voor mij ook anarchisme.

We zijn nog ver verwijderd van een anarchistische samenleving. Zo hebben we de klimaatcrisis, het Israëlisch kolonialisme en de wereldwijde opkomst van extreemrechts. Waar begin je en waar leg je de prioriteiten?

Een heel moeilijke vraag. Jarenlang heb ik me ingezet voor de *no border*-strijd. Ik ervaarde dit steeds meer als zwaar en moeilijk. Op een gegeven moment wist ik het niet meer. Uiteindelijk ben ik gestopt en heb ik me gericht

Muziek zetten wij in als deel van de strijd, als motivatie, bemoediging en om te boel op te ruien

op acties tegen *foie gras* en tegen het afsluiten van een ecoduct bij de Hoge Veluwe. En zo blijf ik ook wel een beetje zoekende. Er zijn zoveel belangrijke strijden. Zelf ben ik non-binair en actief binnen de queerstrijd. En dit zie ik ook wel weer als onderdeel van de strijd tegen de opkomst van extreemrechts. Het beleid van extreemrechts heeft invloed op de gehele maatschappij. Ook hoe er met de agro-industrie wordt omgegaan, met vluchtelingen en hoe er op Palestina-acties wordt gereageerd. Het liefst zou ik op alle fronten tegelijk actief zijn. Maar we hebben helaas maar vierentwintig uur per dag, en ik heb ook nog eens een privéleven dat mijn aandacht verdient. Eigenlijk is het altijd balanceren tussen de verschillende prioriteiten. De laatste tijd probeer ik vooral de strijd dichter bij huis op te zoeken. Ik denk dat dit het meest effectief is. Je kent je omgeving het beste, je kent je medeactivisten en het voordeel is ook dat je niet ver hoeft te reizen. Onder andere ben ik actief voor de Zaankanters voor Palestina. Met deze groep proberen we ons lokaal ook te verbinden met zoveel mogelijk andere clubs, zoals krakers en Extinction Rebellion (XR).

Als je de huidige actiebeweging vergelijkt met die van de jaren tachtig zie je grote verschillen. Hoe ervaar jij dat?

In de jaren tachtig heb ik ontzettend veel heftige dingen meegemaakt. Zo was ik een van de medearrestanten van Hans Kok, die in 1985 in de politiecel overleed. Als je in een cel zit en je hoort dat een van je makkers in zo'n zelfde cel is doodgegaan, doet dat wat met je. En als dan iemand schreeuwt of huilt vanuit woede of verdriet en wordt aangesproken door de bewakers met de dreigende woorden 'moeten we even binnenkomen', is dat natuurlijk traumatisch. En ook nog eens na een ontzettend gewelddadige ontruiming van een kraakpand. Dat is ongekend heftig. In die tijd hadden we geen *support and recovery*, wat we nu wel kennen binnen de anarchistische beweging. Je kwam vrij, je dronk 's avonds een pot bier in het kraakcafé, vertelde sterke verhalen, doordrenkt van veel rouw en woede, en je beukte door. Voor je er erg in had, stond er alweer een nieuwe grote gebeurtenis voor de deur.

Je sluit je wel eens aan bij acties van XR. Hoe voelt dat voor jou?

Tja, ik ben best op een bijzondere manier bij XR betrokken geraakt. Vorig jaar werd ik voor opruiing gearresteerd omdat ik online opriep voor een A12-blokkade. Op dat moment werden ook vijf andere personen van hun bed gelicht. En ik was de enige die helemaal niet bij de organisatie betrokken was. Gezamenlijk hebben we ons voorbereid om tot een samenhangend verhaal te komen voor de rechtszaak. Wat overigens goed gelukt is, vind ik. Door het vele praten hebben we elkaar goed leren kennen. En ondanks dat ik er veel radicaler instond, had ik een heel goed contact met mijn medegedaagden. Ik heb me bij hun welkom en gewaardeerd gevoeld. Wel heb ik moeite met de actieconsensus van XR, vooral het ver doorgevoerde pacifisme. Zelf ben ik van mening dat je je wel mag verzetten tegen politiegeweld en aanvallende fascisten. En nee, ik heb nog nooit een van hun actietrainingen gevolgd. Waarom zou ik? Ik heb ervaring genoeg. Het fijne aan XR is dat ze ook heel veel tijd besteden aan *well-being.*

Steeds meer mensen durven te zeggen dat ze ontevreden zijn over het politieke systeem. Extreemrechts maakt hier slim gebruik van. Is het nu niet juist het moment voor de anarchistische beweging om op te staan en een tegengeluid te laten horen?

Ja, dat moeten we zeker veel meer doen. Ik denk dat het belangrijk is om ons in demonstraties te laten zien. Zo hebben we met een anarchistisch blok meegelopen bij de afgelopen klimaatdemo. Hier hebben we flyers uitgedeeld met informatie over wie we zijn en wat we willen. En uiteraard met de oproep dat mensen zich bij ons aan kunnen sluiten. Ik zou heel graag veel meer anarchistische vlaggen zien in demonstraties. Veel mensen hebben geen idee wat de betekenis is van de kleuren zwart-groen, zwart-rood of zwart-paars op een vlag. Een mooie manier om met mensen in gesprek te komen dus. Dit kan ook door andere activiteiten, zoals het uitdelen van eten of kleding op straat. Het is natuurlijk ook belangrijk om over anarchisme te schrijven. Maar zichtbaarheid op straat vind ik het meest belangrijk. Muziek kan daar ook zeker een rol in spelen. Met ons duo Your Local Pirates dragen we de anarchistische gedachte uit. Zo zijn onze teksten anarchistisch en vertellen we tussen de nummers door van alles. Als we ergens op straat staan te spelen heeft dat een belangrijke functie. Door wederzijdse hulp komen er mooie dingen tot stand. Zo hebben we ook wel eens bij een voedseluitdeelactiviteit in Utrecht gespeeld. Er kwamen heel veel mensen langs om te eten, kleding uit te zoeken en wij stonden er met muziek en onze politieke boodschap. Echt geweldig. Zo hebben we laatst ook bij pro-Palestinakampementen onze muzikale boodschap over kunnen brengen. Dit doen we bij uitstek het liefst.



Op welk optreden kijk je met het meeste plezier terug?

We hebben een nummer gemaakt over kraken, dat door Woonstrijd is opgepikt. Het nummer heet 'Wat niet mag, dat kan nog steeds'. Bij behoorlijk wat demonstraties en manifestaties zijn we gevraagd om dit nummer te komen spelen. Nu mensen dit op straat beginnen te zingen, denk ik: dat is mooi raak. We hebben ook een nummer over de klimaatstrijd gemaakt, dat we gespeeld hebben bij de grote klimaatmars in 2019. Toen we meeliepen in de grote demonstratie in Den Haag hadden we een megafoon en een gitaar bij ons. We deelden flyers uit zodat mensen konden meezingen. Dit was echt geweldig. We hopen natuurlijk dat meer mensen dat gaan doen. En ik heb ook wel het idee dat er weer steeds meer gezongen wordt bij acties en demonstraties. Daar ben ik blij mee.

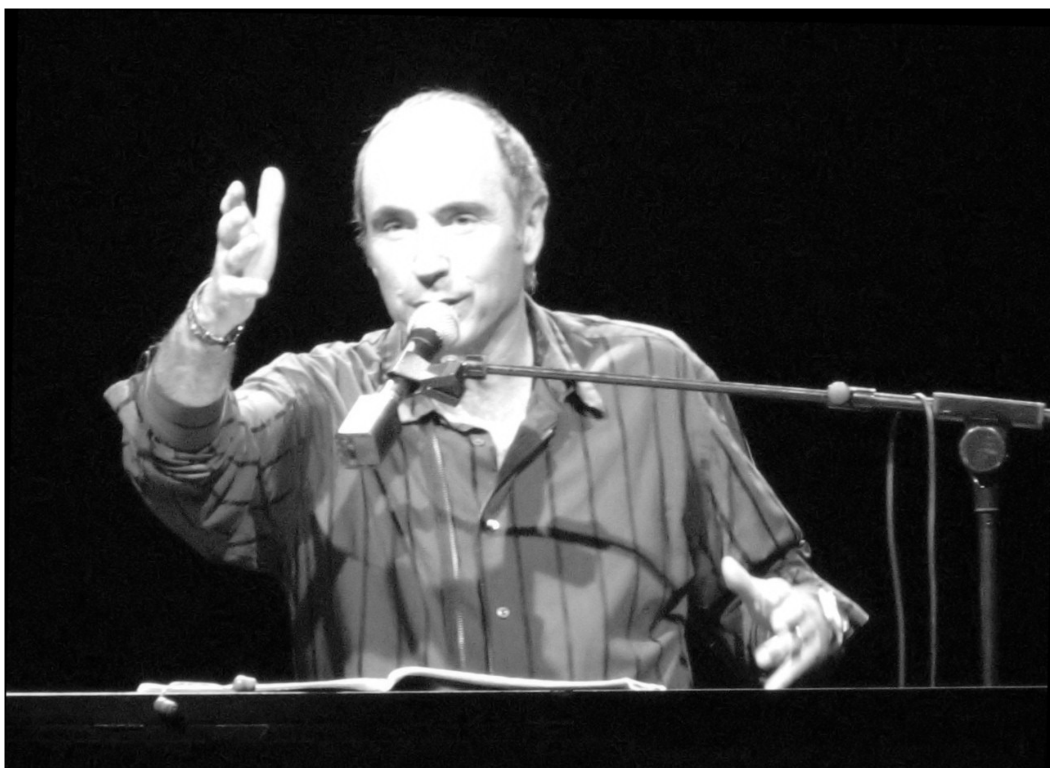
Wat voor muziek luister je het liefst thuis als er geen actie of demonstratie gepland staat en je tot rust wilt komen?

In de auto zet ik heel vaak de concertzender op. Dit is een klassieke zender. Als ik gespannen of gestrest ben, vind ik het heerlijk om hiernaar te luisteren. Voor de rest ben ik een oude rocker en luister ik graag naar bands en artiesten als Randy Newman, Lou Reed, The Velvet Underground, King Crimson en The Soft Machine. Het hangt natuurlijk ook van mijn stemming af. Zo vind ik het soms heerlijk om freejazz te luisteren.

Ik heb het idee dat er weer steeds meer gezongen wordt bij acties en demonstraties. Daar ben ik blij mee

Wat voor nummer wil jij bijdragen aan de soundtrack voor de revolutie?

Omdat ik die vraag zag aankomen, heb ik me hierop voorbereid. Ik heb een lied vertaald dat 'L'estaca' heet, van Lluís Llach. Het is een Catalaanse zanger. Het is geschreven in de tijd van Franco. In die tijd kon je niet openlijk in verzet komen tegen de dictator, want dat kostte je de kop. Daarom heeft hij een nummer gemaakt rondom een metafoor, een staak waar we allemaal aan vastgebonden zijn. En als we nou allemaal aan onze kant hard aan die staak gaan trekken dan gaat die uiteindelijk wel om. Ik heb het in het Nederlands vertaald, dan heet het 'De staak'. Dit spelen we met Your Local Pirates. Dat lied wil ik graag toevoegen. Maar dan in een van de vele vertaalde versies, namelijk in die van The Klezmatics. Hun uitvoering is in het Jiddisch en heet 'Der Yokh'. Zowel de taal als de muziek vind ik onwijs mooi.Ⓐ



Lluís Llach in Parijs. Foto: Innoxiuss

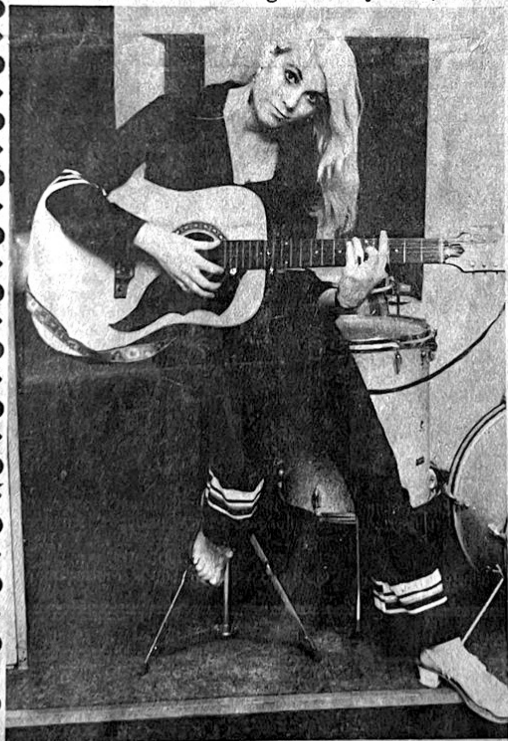
GRAAI UIT DE KAST

Tekst Christiaan Verweij



Als je alle kranten leest
zijn we er binnenkort geweest
de wereldrotsooi neemt niet af
en iedereen is even laf.
De noodklok heeft allang geluid
maar niemand steekt een vinger uit
Ze lopen met de horde mee
naar de grote oorlogszee.

Heb je Vietnam al gezien
was je in Rusland ook misschien
zag je China met z'n Rode Garde
Er zijn nog landen zonder bom
die vinden zich ontzettend dom
en smijten daarom rustig met miljarden.



Word je nu onderhand niet ziek
van al die stomme politiek
Dictators die je leven maar regeren
Door Europa raast een spook
in Nederland kent men het ook
De werklozen kunnen weer creperen!

Spelen we oorlog als een spel
Krijg ik je niet; krijg ik je wel
Het volk applaudiseert om ons te roemen
Ze roemen onze overmacht
waarmee de vijand werd verkracht
Ach, jullie zijn niet waard je "mens" te noemen.

'Als je alle kranten leest, zijn wij er binnenkort geweest. De wereldrotzooi neemt niet af. En iedereen is even laf. De noodklok heeft allang geluid, maar niemand steekt een vinger uit. Ze lopen met de horde mee, naar de grote oorlogszee.'

Kaboem! Dit zijn de rake openingszinnen van de single 'Als je alle kranten leest', van José uit 1967. De Vietnamoorlog mag dan alweer heel wat jaartjes voorbij zijn, de noodklok luidt nog altijd. Wat dat aangaat zou het zo maar de tekst van de nieuwe single van iemand als Froukje kunnen zijn toch?

José, ofwel Josina den Burger, is in 1946 in Arnhem geboren. Ze was de eerste Nederlandse protestzangeres in de jaren zestig. Maar zo maatschappijkritisch als in haar debuutsingle 'Als je alle kranten leest' is ze helaas nooit meer geweest. Solo heeft ze slechts twee singles opgenomen, en een met Ted de Braak. Later is ze als jazzzangeres de hele wereld over gereisd. Haar grootste passie was echter schilderen. Ze is wereldwijd als beeldend kunstenaar doorgebroken, en haar werken hangen over de hele wereld. Daarnaast is ze actief als trouwambtenaar. Voor € 695 kun je haar inhuren voor je bruiloft.

Op een zomerse maandagochtend belde ik haar op, omdat ik benieuwd was hoe ze terugkijkt op haar tijd als protestzangeres. 'Zinloos', was haar harde antwoord. Met een lieve zachte stem vervolgt ze haar relaas. 'De wereld staat er nog altijd slecht voor en de oorlogsmachine dendert maar door.' Ze was achttien toen ze 'Als je alle kranten leest' opnam. Het nummer werd geboycot op de radio, omdat het woord 'verkrachten' in de tekst voorkwam. Haar ouders hadden het er moeilijk mee, want zij werden erop aangesproken. 'Iedereen sprak er schande van', aldus José. Door het tv-muziekprogramma *Moef Ga Ga* (door de AVRO uitgezonden tussen 1 oktober 1965 en 1 mei 1968) wist ze naam te maken. Vandaag de dag zijn haar singles nergens meer te koop. En als er ergens wel een tweedehands wordt aangeboden, dan betaal je een fortuin. Voor de liefhebbers heeft Waterpipe Records in 1999 de cd *From The Kitchen To The Garage* uitgebracht. De subtitel *Dutch girls and girlsgroups in the sixties*, zegt genoeg. Naast José zijn hier geweldige artiesten te beluisteren als Mariska Veres, Els Molenaar, Iris Zegveld en natuurlijk Rita Hovink. José kent ze allemaal en al pratend moest ze toch wel toegeven dat het een geweldig mooie tijd was.

Er is alle reden om het nummer van José weer eens onder de aandacht te brengen. Van 24 tot en met 26 juni komend jaar wordt in Den Haag een NAVO-top gehouden. Het is voor het eerst sinds de oprichting van de organisatie in 1949 dat ons kikkerlandje zo'n top organiseert. En als je het mij vraagt, is dit niet iets om trots op te zijn. Luister maar naar José: 'Worden jullie onderhand niet ziek, van al die stomme politiek. Dictators die je leven maar regeren. Door Europa raast een spook, in Nederland kent men het ook. De werkelozen kunnen weer creperen.'

Op het internet is de songtekst van het nummer nergens te vinden. Ik voelde mij vereerd dat ze mij dat later nog opgestuurd heeft, middels een foto uit haar persoonlijke plakboek. Ⓐ

NO BORDER CAMP 2024

Tekst No Border Camp 2024 voorbereidingsgroep
Beeld Jan Kees Helms



FREEDOM OF MOVEMENT!

Van 20 tot 25 augustus vond in Utrecht het No Border Camp 2024 plaats. Als organisatie kijken we terug op een goed kamp, op een bezet veld nabij de Bevrijdingslaan. In dit artikel willen we reflecteren op het kamp, tegen de achtergrond van het alsmaar strikter en meer gemilitariseerd wordende migratiebeleid van Nederland en van de Europese Unie (EU).



De bezetting en politie
We willen beginnen met het bedanken van iedereen die geholpen heeft om het kamp mogelijk te maken. Met grote dank aan de beweging in Utrecht – *you know who you are!* Zonder deze samenwerking was het kamp niet mogelijk geweest. Als voorbereidingsgroep zijn we onder de indruk van hoezeer iedereen hun schouders eronder heeft gezet om het kamp in turbosnelheid op te bouwen en te onderhouden. In de evaluatie op zondag gaven meerdere mensen aan het kamp als een prettige plek te hebben ervaren. Mensen voelden zich veilig, mede door de aanwezigheid van de continu bemenste veiligheidstent, Street Medics, politiewoordvoerder en de openheid die werd gegeven over de structuur. Dat is een prachtig compliment aan jullie allemaal! En als voorbereidingsgroep zijn we blij dat te hebben kunnen faciliteren.

Toen we het terrein innamen, was de politie er als de kippen bij. Met name rijden op het fietspad vonden zij écht asociaal. Verder was de politie tot onze stijgende verbazing ongeïnteresseerd in wat we deden bij het kamp. Hoewel het natuurlijk fijn is om niet lastig gevallen te worden, en ook het (bijna) uitblijven van boetes heel prettig is, laat het ons wel nadenken: zijn we dan zodanig ongevaarlijk voor de status quo? Misschien is het met drie jaar achter elkaar een No Border Camp in Nederland te voorspelbaar geworden? Wisten ze alles al van tevoren en hebben ze het ingeschat als geen dreiging? Is dit een vorm van repressieve tolerantie? En als belangrijkste: wat gaan we eraan doen om dit in de toekomst te voorkomen? Uiteindelijk willen we met een actiekamp ook de status quo laten rammelen.







De acties en het programma
Het No Border Camp is namelijk niet voor niets een actiekamp. Naast een goed bezocht en divers workshopprogramma, hebben we dit jaar geprobeerd om meer acties voor te bereiden en spontane acties te faciliteren. We denken dat dit wel gelukt is met een drukbezochte lawaaidemonstratie bij Kamp Zeist, waar de tennisballen met het telefoonnummer van het Meldpunt Vreemdelingendetentie over de muren rond het detentiecentrum – met name een gevangenis voor vluchtelingenfamilies met kinderen – zijn gegaan, en demonstranten nog langs zijn gegaan bij de bewoners van het ernaast gelegen asielzoekerscentrum, met muziek en een praatje.

Op vrijdag werd een kleinschalige *picket line* gehouden bij de vlak bij het kamp gelegen Nederlandse vestiging van Rohde & Schwarz, een Duits elektronicabedrijf dat surveillance- en controletechnologie leverde aan Tunesië en Libië om de grensbewaking van Fort Europa nog effectiever naar die landen te verplaatsen. Blijkbaar werken veel mensen toch nog thuis, want er waren weinig medewerkers op kantoor. Toch waren de medewerkers die langsliepen geraakt door de blokkade, getuige de vrouw die beledigd was door de aantijgingen. De twintig meter lange banner die hiervoor gebruikt was, verscheen een paar uur later zelfs op de Prins Clausbrug naast het kamp, om daar een kleine twintig uur fietsers en de binnenvaart te overtuigen de grenzen af te schaffen.

Op de eindactie van zaterdag kijken we als voorbereidingsgroep met veel plezier terug. Met een kleine, maar strijdbare demonstratie zijn we langs verschillende punten gelopen waar woonstrijd en migratiestrijd elkaar raken, en als klap op de vuurpijl hebben we tijdelijk gebruik kunnen maken van de onafgebouwde, leegstaande Galaxy Tower bij de Jaarbeurs. Een controversieel prestigeproject dat in Utrecht voor veel discussie zorgt, waardoor ook de regionale pers op de actie dook. Voor de internationale studenten die zich aan de overkant bij de IND moesten inschrijven voor verblijf, was het door onze Nederlandse flyers niet altijd duidelijk wat we kwamen doen. Gelukkig waren er genoeg mensen die een praatje kwamen maken en kregen we ook bijval.

Terugkijkend op de acties zijn we blij met hoe met een relatief kleine groep genoeg acties zijn uitgevoerd om een duidelijk statement te maken tegen het grensbeleid van Nederland en Europa. Het is inspirerend om te merken hoe je met weinig mensen toch best veel kan bereiken.



Ook omdat we vernomen hebben dat er nog wat nachtelijke acties zijn uitgevoerd met verf. Wat ons betreft is een van de doelen dan ook bereikt: schoppen tegen deze status quo, die migranten als zondebok wegzet en ontmenselijkt, en laten zien dat lang niet iedereen het eens is met het geschreeuw van politici en de kortzichtigheid van anderen.

We zijn blij dat er genoeg acties zijn uitgevoerd om een duidelijk statement te maken tegen het grensbeleid van Nederland en Europa

Hoe klein de acties waren laat ons wel nadenken over hoe belangrijk de Nederlandse actiebeweging deze strijd vindt. Waarom komen er wel duizenden mensen naar woonprotesten, maar niet naar een demonstratie waar zowel de wooncrisis als het migratiebeleid aangekaart wordt? Wat voor ons voelt als urgente onderwerpen waar een logisch verband tussen te leggen is, is dat blijkbaar niet hetzelfde voor een groot deel van de anarchistische beweging in Nederland.

Afsluiting

Zoals je misschien merkt gedurende het lezen van dit artikel, kijken we al met al met veel goede gevoelens terug op dit kamp. Het was gaaf om te zien hoe mensen samen iets opbouwen, hoe zelforganisatie in de praktijk kan werken, hoe goed georganiseerd onze anarchistische beweging eigenlijk is, wat we met een kleine groep mensen uit de grond kunnen trekken. We hebben terug gehoord van mensen dat zij veel nieuwe connecties hebben gemaakt, inspiratie hebben opgedaan in workshops en gesprekken, en gemotiveerd zijn geraakt om weer nieuwe dingen te doen.

Wij gaan ons beraden op actie. In nieuwe en oude verbanden, in bekende en onverwachte vormen

Tegelijkertijd roept dit No Border Camp bij ons als voorbereidingsgroep ook veel vragen op over hoe het komt dat maar zo'n klein deel van de Nederlandse beweging zich geroepen voelde deel te nemen aan strijd rondom zo'n urgent onderwerp, zeker nu de nieuwe regering voluit in de aanval gaat met het 'strengste asielbeleid ooit'? Hoe kan het dat dit kamp voor de media en politie zo oninteressant is dat ze ons (letterlijk) links hebben laten liggen? En vooral hoe we dat in de toekomst kunnen veranderen? We nodigen jou als lezer graag uit om hierover na te denken, misschien een reactie te schrijven – of nog beter: een actie te organiseren. Wij gaan ons in elk geval beraden op actie. In nieuwe en oude verbanden, in bekende en onverwachte vormen. Ⓐ

Buiten de Orde is een Nederlandstalige uitgave, maar de redactie heeft ervoor gekozen om onderstaande tekst niet te vertalen. Het vertalen van poëzie vraagt meer dan het zo goed mogelijk vertalen van de boodschap; de vertaler maakt in dialoog met de auteur keuzes over welke manier van vertalen het origineel zo veel mogelijk recht doet. Deze zorgvuldigheid kunnen wij niet garanderen, maar we willen de lezers van *Buiten de Orde* de woorden zoals uitgesproken bij de demonstratie tijdens No Border Camp niet onthouden.

NO MORE JUNGLE

these days it's easier for me to speak on my political rage,
than it is for me to speak on my inner pain.
turmoil to entanglement ~ it starts to feel the same;
i hope black love takes over Europe like the plague.
seven at sea drowning – how'd that happen?
state (in) action
we must do more than block the traffic |
smash the fascist
also smash the part of you that loves smashing.
us lumpen masses are rising up
the dangerous class of criminal against this world we inhabit.
frost bitten fingers at funerals, a brief tingling of what freezing
waters will do to you
shockingly unemotional,
this time no trite trope will really do.

i feel the best therapy is hugging friends in the struggle
after we overthrow it all.
compounding trauma for middle class comfort.
anxieties of poverty and reliance fuel forest fires
deny other sovereignty, working until they tire.
they hate the other, move them to the jungle mire,
desire for UK but who knows if it's okay.
one day you're gone...
three days later with a phone send a text
on what's next, hotel a brief home, no more sleeping bag
no more jungle.
from barricades to pink roses.
wailing mothers to absurdist relations
check the photo – did he make it?
seven hundred last week-end... but it still ain't great.
Calais, hand calluses.
bed at nine pm with yoga for the balance ~ over the shitty
bridge with two pallets in tow.
a new camp on this patch of grove.
He found himself there where each person is
longing for a home.

emotional dysregulation ||| bodily dissociation |||
one month playing a man | return to violent situations.
not to mention partner break ups, funeral attendance,
no breakfast.
only one week insanely hectic
try to release 'n not stress it.
try to release 'n not stress it.

Thank you all for being here.

What i speak of is what Cornel West calls 'catastrophic love'. a deep mess and mixture of care in crisis, finding ourselves birthed into apocalyptic worlds filled to the brim with suffering and support.

Many of us have crossed borders to attend this camp. Both personal and national. As im sure you all know, national borders are artificially drawn lines used by states to violate and control our bodies. Borders keep us from ourselves and each other. Borders are dug into our skins. Our travels and the subsequent scars become visible maps of our transformed beingness. For some, borders offer doors of possibility. We know that borders – their gates and guns – are a fascist retreat from connection, from the free flow of peoples and cultures to be together. Together like we are now. Here.

Our work goes beyond a single action. Freedom is a constant struggle. The connections we make here can help us stretch beyond and demolish borders.

I impress upon you to be present with your comrades, friends and loved ones. In Kurdish there is an all-encompassing word for this radical connection we share. That word is Heval/Hevala.

There are many ways to break borders and be in solidarity with one another, to cultivate Hevala across the planet. Be expansive. Take care for each other. De-arrest those dear to us. Destroy that which tries to cut the ties us between us. Be present, choose love, choose connection, choose each other.

no borders
no nations
end deportations!

STAPPEN ZETTEN





DEMONSTRATIE EN MANIFESTATIE NO BORDER CAMP 2024

Tekst en illustraties NBLux





De zon schijnt voorzichtig tussen de wolken door als ik aan het eind van de ochtend het veld aan het Amsterdam-Rijnkanaal oploop. Het terrein is ruim opgezet. Camping aan de achterkant, aan de voorkant de grotere tenten voor workshops, *talks* en muziek en daartussenin natuurlijk de keuken.

Dit is de laatste dag van No Border Camp 2024. Na een week vol workshops, lezingen, muziek, kunst en samenkomen van ideeën houden we vandaag een demonstratie en manifestatie. We lopen met z'n allen naar het centrum van Utrecht, naar een pand tegenover de Jaarbeurs waarin ooit luxe appartementen moeten komen, voor wie ze kan betalen. Een glazen middelvinger naar een bevolking in (een woon)crisis. Het uiteindelijke doel is om een informatiestand op te zetten én de onvrede kenbaar te maken met spandoeken, speeches, spreekkoren en muziek.

Voor we vertrekken is het tijd voor een speech en *spoken word*. De sfeer zit er goed in. 'Wij zijn hier, nu. En we zullen van ons laten horen!'

We vertrekken onder een grauw wolkendek, maar zodra we het kanaal oversteken – over de Bevrijdingslaan – breekt de zon door. Vlaggen en spandoeken omhoog, leuzen luidkeels de lucht in... Het is begonnen!

Hier en daar laten we wat minder tijdelijke sporen achter, zodat het gesprek ook zonder ons kan doorgaan

De demonstratie bestaat uit een aantal onderdelen. We lopen als groep over autowegen, laten ons horen en zien, en delen aan iedereen die interesse toont flyers uit met informatie over de wooncrisis en het wanbeleid van onze politici. Hier en daar laten we wat minder tijdelijke sporen achter, zodat het gesprek ook zonder ons kan doorgaan.

Op een aantal relevante plekken stopt de stoet en luisteren we naar een spreker. Bij een pand van Woonin, een woningcorporatie die in theorie sociaal en betaalbaar moet verhuren, maar mede mogelijk gemaakt door de kromme wetgeving alsnog alle bewoners volledig uitknijpt en hele groepen op straat laten staan, zijn we duidelijk te horen: 'Huizen voor mensen! Niet voor winst!' We zeggen het niet voor niets.

Verderop de route stoppen we midden in de Croeselaan, waar al jaren wordt gespeeld met de woonzekerheid van de bewoners. De sloop- en bouwplannen bestaan al heel lang en worden gebruikt om bewoners hun huizen uit te krijgen. De mensen die blijven, krijgen geen zekerheid over hun toekomst. Moeten ze er nu uit? Volgende week? Of gaat het nog jaren duren?

De boodschap is hetzelfde in elke Nederlandse stad: Als je geen geld hebt, willen we je eigenlijk niet. En als je dan toch blijft, moet je niet zaniken.

Kapitalisme beschadigt ons allemaal. En daar komen (eindelijk) steeds meer mensen achter. De overheid weet dit en doet dan ook haar uiterste best om alle problemen af te schuiven. De zondebok is niet verrassend... Het is natuurlijk de schuld van de migranten.

Er staan ruim vierhonderdduizend woningen leeg en er zijn dertigduizend daklozen. Dakloosheid is een keuze van de overheid

De werkelijkheid vertelt een ander verhaal. Er staan ruim vierhonderdduizend woningen leeg en er zijn dertigduizend dakloze mensen. Dakloosheid is een keuze van de overheid. 'Wet of geen wet! Kraken gaat door!' is een mededeling, geen dreigement.

Tijdens de mars zijn de reacties overwegend goed. Er worden vragen gesteld, hier en daar wordt enthousiast geknikt of juist afkeurend het hoofd geschud, een enkeling voelt zich groot genoeg om zijn ongenoegen op veilige afstand uit het zolderkamerraampje te schreeuwen...





Tot we achteraan de stoet ineens een auto intimiderend gas horen geven. Meneer wil er graag langs, of doorheen, hij is het in elk geval zat. Als we op hetzelfde tempo over de eenbaansweg blijven lopen, probeert hij het nog een paar keer, voor hij uit de auto stapt en begint te schreeuwen. Het feit dat hij hoe dan ook over een paar minuten langs ons had kunnen rijden, maakte geen verschil. Na wat heen-en-weergeschreeuw droop meneertje af en kon de stoet weer rustig door. *'Whose streets? OUR STREETS!'*

Aan het eind van de straat ligt onze eindbestemming. De zogenoemde Galaxy Tower. De eerdergenoemde glazen middelvinger, symbool van de minachting van een overheid naar iedereen die niet rijk is. Nu gaat het ineens snel. We verzamelen als groep, we roepen leuzen, houden de spandoeken en vlaggen omhoog en in ons midden zetten we twee tafels neer. Koffie en thee én informatieflyers en een megafoon.

Achter de groep is gerinkel, gerommel en een klap. De voorste groep is door het hekwerk heen. Direct in de nieuwe opening staan meer mensen met spandoeken klaar, terwijl achter hen het gebouw wordt binnengegaan. Enkele minuten later zien we op het balkon van de Galaxy Tower spandoeken verschijnen. 'FUCK PVV!' en '*No one is illegal*'.

Voor de opening in het hekwerk klinkt muziek. Your Local Pirates spelen een heerlijke set in de zon. Alles komt tot rust. Omstanders komen vragen stellen, geïnteresseerden nemen flyers mee. Sommige mensen kijken van een afstandje.

Even later arriveert de politie. Ik verwacht nu meer te moeten schrijven, maar daar bleef het bij. De politie kwam, zag en bleef een beetje bij hun auto hangen (ze moesten tenslotte wel even hun wapens laten zien).

De zon schijnt lekker, de muziek klinkt goed, je zou bijna vergeten waarom we hier zijn. Als de muziek stopt, is het tijd voor de laatste speech van de demonstratie. Eigenlijk zou deze speech worden gegeven door een asielzoeker, maar uit angst voor politiegeweld en zelfs uitzetting leest iemand anders de speech voor.

Een krachtig verhaal van hoop, maar ook wanhoop, dankbaarheid, maar ook verbijstering. 'Ik ben zo blij dat ik hier kan zijn. Maar ik zou zo graag de kans krijgen om mee te doen. Bestaan, bijdragen. Ik ben niet alleen een lege maag om te vullen, een last... Ik ben een werker, ik heb kennis, een vak, ik heb talenten. Ik wil me inzetten. Ik ben een mens en ik wil meedoen.'

Na een geslaagde – en overwegend vredig en veilige – demonstratie pakken we onze spullen in. We laten de Galaxy Tower niet per se achter zoals we hem hebben gevonden, maar we hebben in ieder geval ons vuilnis meegenomen.

Tijd om terug te gaan. Tijd om te eten. En voor hen die zo gelukkig zijn: tijd om naar huis te gaan. Ⓐ



Verslag van het Vrije Bond-congres 2024

Door de VB Congresgroep

Tijdens het laatste weekend van augustus kwamen de leden van de Vrije Bond (VB) weer samen in Appelscha om de stand van zaken en de toekomstige richting van de VB te bespreken. De sfeer was gemoedelijk en het goede weer zorgde ervoor dat de meeste besprekingen buiten in het zonnetje gehouden konden worden. Er waren ongeveer vijftig mensen aanwezig die samen gedurende twee dagen de discussie aangingen over de toekomst van het anarchisme in Nederland en de rol die de VB hierin kan spelen. Daarbuiten waren er ook gezellige activiteiten, zoals een pubquiz tijdens de eerste avond en op de zaterdag het traditionele kampvuur (met lampjes in plaats van vuur deze keer).

De thema's die werden aangesneden waren voornamelijk praktisch en organisatorisch van aard. Het eerste grote onderwerp van het congres was de situatie in Palestina en de politieke gevolgen in Nederland. Er zijn veel mensen die afgelopen voorjaar voor het eerst kennis hebben gemaakt met radicale politiek en directe actie. Als VB willen we dit benutten en deze mensen helpen meer betrokken te raken bij radicale politieke acties. Na overleg over wat de beste manier is om dit te doen, is er een aantal uitgangspunten bedacht en is er een concreet initiatief ontstaan om dit te bewerkstelligen.

De andere twee thema's waren financiën en organisatorische structuur. De Vrije Bond is enorm gegroeid tot ruim negenhonderd leden maar heeft nog moeite om deze basis te benutten. Het werd gauw duidelijk dat er bij veel leden wat kriebelt om ons beter te organiseren en deze aantallen om te zetten in meer slagkracht als anarchistische beweging. Zo is er nagedacht over hoe we beter eigen campagnes kunnen opzetten in plaats van slechts ondersteuning bieden aan campagnes met een meer liberale insteek. Ook de financiële organisatie kon een update gebruiken. Er is een plan opgezet om ieder jaar een budget voor de VB op te stellen met een vast gedeelte en een gedeelte dat automatisch wordt bijgesteld op basis van ledenaantallen en totale inkomsten.

Desondanks waren er ook moeilijkheden. Veel aangesloten groepen en functiegroepen kampen met een tekort aan menskracht en dit speelde ook bij de congresgroep. Hierdoor lukt het vaak niet om de hoge ambities waar te maken. Gelukkig werden er actief ideeën ontwikkeld om meer VB-leden te mobiliseren en kunnen we dit hopelijk snel overkomen. Voor ons toont het congres aan dat de VB in een omslagfase zit en dat er veel wil is om aan de weg te timmeren voor de VB en het anarchisme in het algemeen. Als we de huidige kansen goed beetpakken, ligt er een mooie toekomst voor de VB in het verschiet.Ⓐ


Vrije Bond Congres 2024
vrijdag 30 aug t/m zondag 1 sep
Op de anarchistische
camping in Appelscha
Aekingaweg 1a

Wie zich niet verzet heeft nooit eens pret

Een anarchistische familie in de twintigste eeuw

Tekst Ron Blom

Verschillende lezers van de *Buiten de Orde* zullen wel eens bijdragen gelezen hebben van Anita de Waal over haar familie. Deze korte verhalen zijn nu verder uitgebreid met nieuwe gegevens en nieuwe episodes.

Vooral de vrouwen binnen de familie vormen de rode draad. Het bleek, zo lezen we in de proloog, aanvankelijk niet eenvoudig om meer over hen te weten te komen. Binnen de familie voerden zij over het algemeen niet het hoogste woord en net als in de rest van de maatschappij stelden zij zich bescheiden op. En dat is jammer, want uit de gebundelde verhalen komt het beeld naar voren dat ze wel degelijk betrokken waren bij belangwekkende culturele en politieke activiteiten.

Het verhaal begint eind negentiende eeuw in het Friese Franeker met de sterke en onafhankelijke Trijntje de Ruiter, woonachtig aan de Schildbanken. Hier was ook een paar huizen verderop het zaal- en cafécentrum Walhalla gevestigd, waar het socialisme werd gepredikt door onder anderen Domela Nieuwenhuis. Van hieruit trok ze als dienstbode naar de Pijp in Amsterdam. Haar toekomstige partner Bert Schimmel was al vroeg actief in de socialistische arbeidersbeweging, om meer precies te zijn in de anarchistische vleugel ervan. Hun arbeiderskinderen groeiden op in de beginjaren van de twintigste eeuw en sloten zich aan bij de anarchistische jeugdbeweging in de buurt. Ze voerden strijd met de autoriteiten, colporteerden met hun opruiende blaadjes, leefden in vrije huwelijken en weigerden dienst.

Antimilitarisme

De strijd tegen oorlog en militarisme stond hoog in het vaandel, met alle consequenties van dien. Zo weigerde Bert Schimmel een oorlogsschip te schilderen, ook al konden hij en zijn gezin de inkomsten goed gebruiken. Familieleden doken onder om de dienstplicht te ontlopen en natuurlijk ondersteunden ze de campagne 'Herman Groenendaal moet vrij!', naar de bekende gevangen dienstweigeraar. Dat betekende zeker niet dat ze pacifistisch waren. Het antifascistische verhaal over de ploertendoder, een tot wapen omgebouwde fietspomp, spreekt wat dat betreft boekdelen. Opa Cor was gedurende de Eerste Wereldoorlog betrokken bij de mislukte aanslag op het Kruithuis aan de Haarlemmerweg bij Amsterdam. Een druppel op de lont voorkwam grote ongelukken, waarbij de betrokkenen zichzelf ook hadden opgeblazen. De biografische schetsen en anekdotes over de jeugd- en buurtcultuur zijn heel fijn om te lezen. Samen muziek maken, vegetarisme, op de fiets de natuur in gaan en kamperen. In aanraking komen met de kunstmatige internationale taal Esperanto en met de vrijdenkers van De Dageraad.

Jeugdcultuur

Bep Schimmel, dochter van Bert en Trijntje, verdiende net als haar moeder de kost als dienstmeid, maar dan in Amsterdam-Zuid. Zij was evenals haar zus Anna lid van de Sociaal Anarchistische Jeugd Organisatie (SAJO). Bovendien was Anna penningmeester van De Internationale Anti-Militaristische Vereeniging (IAMV), terwijl ze zich ook moest ontfermen over kleine kinderen. De redactie van het anarchistische blad *De Moker* nodigde meisjes uitdrukkelijk uit om kopij in te zenden, want 'dames gaan voor'. Binnen de SAJO gingen jongens en meiden gemengd met elkaar om, hetgeen best wel bijzonder was in die tijd. Het was niet ongebruikelijk dat de meiden hun haar knipten, waardoor ze zich beter konden verweren bij straatgevechten met bijvoorbeeld de politie.
Voor de schrijfster was het heel bijzonder om te ontdekken dat haar oudtante Bep als gemeentelijk schoonmaakster betrokken was bij de Februaristaking van 1941. Dit was totaal onbekend in de familie, maar getuigde uiteraard van een sterke wil om de daad bij het woord te voegen. Het boek toont naast zeer serieuze verhalen als deze ook hoe strijd tegen kapitalisme, oorlog en voor een betere wereld voor mens en dier prima hand in hand kan gaan met humor en plezier.

Heb ik nog wat kritische noten? Afgezien van wat schoonheidsfoutjes in de opmaak en de productie van het boekje denk ik dat het tijd is voor een vervolg op dit genre. Anita de Waal is al in contact gekomen met een andere schrijfster die het vrouwelijke perspectief in haar eigen familiegeschiedenis onderzoekt en wil verwerken in een roman. Ⓐ



Anita de Waal, *Wie zich niet verzet heeft nooit eens pret. Een anarchistische familie in de twintigste eeuw*, 136 pagina's, € 9,00.

Trust Kids! Solidariteit in huis en vertrouwen in kinderen

Een boekrecensie

Tekst HL

Het idee voor de bundel *Trust Kids!* is volgens de samensteller van het boek ontstaan vanuit de vraag hoe we meer autonome gemeenschappen kunnen creëren door de verbondenheid tussen de verschillende generaties te vergroten. Het patriarchale kerngezin zal hierbij het onderspit delven, met als uiteindelijk doel samen een toekomst te bouwen die 'lokaal, dekoloniaal en autonoom is, te midden van de voortdurende vernietiging van het kapitalisme'. Het vertrouwen van kinderen als het simpelste én moeilijkste wat er is.

Carla joy bergman
Grofweg bestaat het boek uit vier delen en die lopen van persoonlijk en thuis via scholing en de gemeenschap naar theoretisch en historisch. De samensteller, carla joy bergman (die haar naam bewust zonder hoofdletters schrijft), omarmt de verschillende schrijfstijlen van de zevenendertig auteurs, die bijna allen een hoofdstuk voor hun rekening nemen. Er komen dus ook stemmen aan bod die niet altijd worden gehoord, naast de verhalen of theorieën van meer doorgewinterde auteurs. Hierbij geldt het verfrissende motto: '*Better to kill everything in their writing they DON'T love as much. Until only the darlings remain.*'[1]

Bergman heeft meer dan twintig jaar aan het boek gewerkt. Ze vindt het belangrijk dat volwassenen zichzelf niet centraal stellen bij een bespreking van het thema 'onderdrukking van de jeugd'. Het gevaar dat zij dit wel doen ligt natuurlijk altijd op de loer, maar deze collectie van essays laat iets anders zien. Gedichten en afbeeldingen completeren het boek, dat veel verschillende lezers uit allerlei groepen zal aanspreken. De jeugd heeft immers de toekomst.

Het persoonlijke deel, thuis
De eerste stukken zijn heel persoonlijk en gaan over uit de kast komen, de kracht van open- en kwetsbaarheid, transgenderisme, non-conformiteit en non-binariteit, maar ook over het vasthouden aan je innerlijke kind. Het idee is dat ouders vaak afgesneden zijn van hun innerlijke kind, waardoor empathie met kinderen moeilijker wordt. Zoals leraar en auteur John Holt (1923-1985) zegt, is niets makkelijker of moeilijker dan kinderen te vertrouwen. Het begeleiden van kinderen moet respectvol en harmonieus zijn. De titel *Trust kids!* verwijst naar Holts idee.

Volgens antropoloog en anarchistisch activist David Graeber (1961-2020) zijn we allen communisten met onze naaste vrienden, maar feodale heersers als we met kleine kinderen te maken hebben. Anarchist en feminist Emma Goldman (1869-1940) bekritiseert ouders die hun kind als bezit beschouwen, waarbij ze denken het recht te hebben hun autoriteit te laten gelden en voor hen te bepalen wat goed en fout is: '*do as I tell you and not as I do*' (vrij vertaald: 'doe wat ik je zeg en niet zoals ik doe').

> 'Vertrouw kinderen. Er is haast niets simpelers – of moeilijker. Moeilijk, omdat om kinderen te kunnen vertrouwen, moeten we onszelf vertrouwen – en de meesten van ons werden als kind geleerd dat we niet te vertrouwen zijn.' – John Holt[2]

Het patriarchaat en het individualisme krijgen er ook van langs, omdat ze een versie van het feminisme uitdragen die zegt dat 'vrouwen ook een nalatenschap op kunnen bouwen, maar niet als ze ook moeders willen zijn.' Maar, vraagt de auteur zich af, wat heeft een nalatenschap voor zin als kinderen zich niet veilig voelen en niet verzorgd en geliefd worden?

Unschooling en thuisonderwijs
Unschooling is een onderwijsvorm waarbij het leerproces wordt gestuurd door wat kinderen zelf willen leren. De term is gemunt door John Holt. Het idee is dat kinderen de ruimte krijgen om alles om hen heen te onderzoeken zonder dat volwassenen die verkenningstocht begeleiden. Er worden vier mythen over unschooling doorgeprikt: dat alleen gekwalificeerde leraren kinderen iets kunnen leren; dat kinderen niet gesocialiseerd kunnen worden zonder school; dat *unschoolers* niet kunnen gaan studeren; en dat zij geen vrienden hebben.

Mensen in de dominante cultuur zijn geneigd te denken dat kinderen niet in staat zijn hun eigen beslissingen te nemen

Het algemene punt dat hier wordt gemaakt is dat mensen in de dominante cultuur geneigd zijn te denken dat kinderen niet in staat zijn hun eigen beslissingen te nemen. Als je kinderen aan hun lot overlaat, zouden ze later ontsporen. Daaruit vloeit de overtuiging voort dat kinderen begeleid moeten worden naar volwassenheid door middel van scholing en opvoeding.

Als je in dit licht stelt dat autonomie een belangrijk mensenrecht is, dan valt op dat jonge mensen dat recht op grote schaal wordt ontzegd. Naast gevangenen vormt de jeugd de grootste groep die geen autonomie over lichaam en geest geniet.

Dit is allemaal geen kattenpis. Zelfdoding is in 2021 in de leeftijdscategorie van tien tot vierentwintig jaar de op een na grootste doodsoorzaak in de Verenigde Staten (VS). (Volgens het Nederlands Jeugd Instituut is zelfdoding in 2022 in Nederland de grootste doodsoorzaak bij jongeren en jongvolwassenen tot dertig jaar.) Volgens overheidsonderzoek in de VS zijn er per zelfdoding ten minste honderd mislukte zelfdodingspogingen en dat komt neer op bijna een half miljoen pogingen per jaar in dat land. Dat zijn heel veel mensen die om hulp schreeuwen.

Leeftijden mengen en het belang van gemeenschap

Een van de auteurs ziet als een belangrijke oorzaak van deze ellende dat de verschillende generaties gescheiden van elkaar leven; kinderen gaan vooral om met leeftijdsgenoten. Economisch analist en linguïst Helena Norberg-Hodge komt tot dezelfde conclusie en benadrukt dat verschillende leeftijdsgroepen juist veel meer met elkaar om moeten gaan, omdat het de onderlinge samenwerking en de verbondenheid stimuleert. Norberg-Hodge: ‘In een groep van tien kinderen van verschillende leeftijden ontstaat op natuurlijke wijze meer coöperatie dan in een groep van tien kinderen van twaalf jaar oud.’

Auteurs uit Japan vertellen over het belang van gemeenschappelijkheid. Verbondenheid tussen twee personen in huis is belangrijk, maar de hele buurt moet verbonden zijn, aldus de auteurs. Ze vertellen over een dergelijke buurt in Kyoto, waar de jeugd vrij is en in verbondenheid met de buurtbewoners leeft. Joanna: ‘We worden niet in isolatie geboren. We worden als sociale wezens geboren maar we krijgen niet het vertrouwen dat te zijn.’

> ‘Kinderen moeten in liefdevolle omgevingen worden opgevoed. Als dominantie aanwezig is, betekent het dat liefde ontbreekt.’ – bell hooks[3]

Carla joy bergman benadrukt in haar essay het belang van onze eigen gedekoloniseerde levensvormen. Sinds eeuwen is de dominante levensvorm de koloniale hegemonie, die wit, heteronormatief en patriarchaal is. Die heeft een infrastructuur ontwikkeld en instituties opgebouwd die mensen terugwerpen op zichzelf en de gemeenschapszin ondermijnen.

Bergman ziet dat die gedekoloniseerde levensvormen in de afgelopen tijd van zich laten horen, op veel plekken. De Sami in Noorwegen, de Ainu in Japan, de Maori in Nieuw-Zeeland en duizenden stammen in Zuid-, Midden- en Noord-Amerika. Ze komen in opstand, eisen het recht op hun land op en eigenen zich hun taal en levensstijl weer toe. Grotere dekoloniale en autonome gemeenschappen zijn die van de zapatistas en die in Rojava. Veel wetenschappers wijzen erop dat er voor de kolonisatie geen duidelijke sociale scheidslijnen waren tussen genders of leeftijdsgroepen.

In een van de laatste hoofdstukken lezen we ook dat moeders in grote delen van het zuidelijk halfrond hun baby’s op hun rug dragen tijdens hun dagelijkse bezigheden (in hun *rebozos*). Hierdoor maken deze kinderen deel uit van alle activiteiten en zijn ze meer een ‘we’ dan een ‘ik’.

Het goede volwassen leven tegenover de kindertijd

In het theoretische en historische hoofdstuk ‘Childing the World’ beschrijft Toby Rollo dat het jong of jeugdig zijn slechts een andere manier is van zijn en niet alleen voorbehouden is aan de jeugd. Het is een vermogen dat we nooit meer kwijtraken. Maar van oudsher associëren volwassenen in de westerse wereld de menselijke vrijheid en het goede leven bepaald niet met kinderen. Even terug in de tijd.

Orde en rechtvaardigheid werden over het algemeen geassocieerd met het volwassen vermogen om deugdzaam te zijn in trouw, geloof en oordeelskracht, jegens diegenen die dergelijke quasi-goddelijke vermogens niet bezaten. Kinderen in het Westen zouden allesbehalve vrij en goed zijn. De jeugd zou de bron van verdorvenheid op de wereld zijn, de oorzaak van de zonde. De kindsheid stond dan voor de irrationaliteit die orde in chaos veranderde.

Rollo schrijft dat de jeugd in feite de oorspronkelijke uitgebuite klasse is. In het antieke Rome werden de mensen die te arm waren om belasting te betalen en alleen hun kinderen (*proles*) als arbeiders konden geven aan het rijk *proletarius* genoemd.

Zo ontwikkelden Europese economische systemen zich, omdat ze erop gericht waren de onmiddellijke behoeftes van de volwassenen te bevredigen. Daarentegen bleven veel inheemse systemen inheems doordat zij hun keuzes baseerden op wat het kind en de toekomstige generaties nodig hadden.

Of het nu de verwachtingen van God betrof of dat wat de universele rede voorschreef, de dominante conclusie in de westerse wereld was dat mensen de rede moesten gebruiken om hun heerschappij over het kind en de natuur uit te oefenen.

Hypothese: misbruik witte kinderen leidt tot racisme

Stacey Patton onderzoekt in haar essay hoe diepgewortelde het racisme is en hoe desastreus de gevolgen hiervan



Spelende kinderen in Brahmanbaria, Bangladesh Wikimedia commons, 2021

zijn. Om een verklaring voor racisme te vinden kijkt Patton naar de geschiedenis van witte kinderen in Europese culturen en hun traumatische ervaringen.

Het misbruik van deze kinderen beïnvloedde de gedragspatronen van hun nakomelingen, die hun onverwerkte trauma, woede en barbaarsheid doorgaven aan mensen van kleur, die immers eveneens als handelingsonbekwaam beschouwd werden. Dat gebeurde wereldwijd, door kolonisatie, onderwerping, apartheid en andere vormen van staatsgeweld.

Terug naar nu. Onder zwarte kinderen in de VS komt onevenredig veel misbruik en moord voor, omdat ze zwart zijn en omdat ze kind zijn, aldus Patton. In de racistische *mindset* worden zwarte kinderen als de kinderen van kinderen beschouwd. Het als inferieur beschouwde ras zou cultureel kinderlijk zijn, wetteloos en crimineel. De wet heeft voor hen gedwongen straffen en de dood in petto.

Terwijl zwarte kinderen altijd kinderen zullen blijven, bestaat er niet zoiets als een wit kind, is de hypothese. Witte kinderen zijn altijd al toekomstige volwassenen. Volwassenheid staat voor het volledig mens-zijn, waarvan zwarte mensen dus zijn uitgesloten.

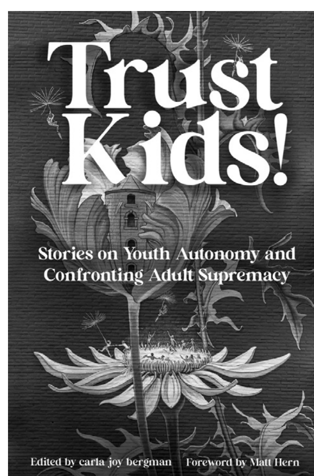
Beoordeling

Ik vind dit een geweldig en belangrijk boek. Het legt de vinger op de zere plek. Het is namelijk duidelijk dat te veel jongeren (en volwassenen) zich in de westerse wereld ongelukkig voelen. Lijden hoort bij het leven, natuurlijk, maar zelfdoding als (bijna) belangrijkste doodsoorzaak onder jongeren is een teken aan de wand. De Amerikaanse schietpartijen op scholen en universiteiten zijn nog niet eens ter sprake gekomen in deze recensie, laat staan depressiviteit onder jongeren, maar velen zullen het ermee eens zijn dat er fundamenteel iets moet veranderen in onze westerse maatschappijen. De gemeenschappelijkheid en verbondenheid ontbreekt.

Het hoopvolle en mooie aan *Trust Kids!* is dat het, ondanks de niet mis te verstane kritiek, ook laat zien hoe het anders kan. Er wordt een alternatief geboden in denken en doen en dat is inspirerend. We moeten niet alleen maar tegen iets zijn, maar vooral ook een positief verhaal hebben over wat we willen. Natuurlijk zijn we tegen kindermishandeling, tegen racisme, tegen misogynie, tegen uitbuiting, maar we hebben daarbij een alternatief verhaal nodig om voor te strijden.

Het is aan volwassenen om zowel ons innerlijke kind te koesteren als een stap terug te doen en ruimte te maken voor kinderen

Ook al zullen niet alle ruim dertig verhalen elke lezer evenzeer aanspreken, deze bescheiden bundel is groots qua reikwijdte en belang. Centraal staat de verbondenheid tussen de generaties om een vrije en altruïstische menselijke gemeenschap en samenleving te kunnen bewerkstelligen. Het is aan volwassenen om zowel ons innerlijke kind te koesteren als een stap terug te doen om zodoende ruimte te maken voor kinderen. Vertrouw kinderen. Het is het simpelste en het moeilijkste wat er is... Ⓐ



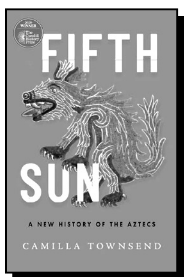
carla joy bergman, *Trust Kids! Stories on Youth Autonomy and Confronting Adult Supremacy* (Edinburgh: AK Press, 2022). (Een Nederlandse vertaling is in de maak.)

1 Brian K. Vaughan, *Saga, Book 3* (Portland: Image Comics, 2019).
2 John Holt, *How Children Learn* (Boston: Da Capo Press, 2017), vrij vertaald door de redactie.
3 bell hooks, *Feminism Is for Everybody: Passionate Politics* (Londen: Pluto Press, 2000), vrij vertaald door de redactie.

SJAKOO'S BOEKENTIPS

Ga naar de boekwinkel voor meer ammunitie

Na de verkiezingen heb ik een week of twee het nieuws gevolgd. Dat was wel weer genoeg. Blijft knap hoe het ze lukt om de gangbare definitie van 'politiek' beperkt te houden tot 'Den Haag'. Saai, want dat houdt natuurlijk een groot deel van de structurele ongelijkheid buiten zicht. En daarmee ook de manieren om terug te vechten. Uiteraard moet er tegen de nieuwe regering gevochten worden, maar wel als onderdeel van een wijdere bevrijding. Vrijheid en verzet beginnen op straat en in je moestuin, om maar wat te noemen. De onderstaande boeken gaan allemaal over de strijd voor of zoektocht naar zulke bevrijding, naar een nieuw begin.





Camilla Townsend
FIFTH SUN
A New History of the Aztecs
De Europese invasie in de Amerika's is natuurlijk een gruwelijke geschiedenis. Honderden jaren van vernietiging, ziektes, onderdrukking en uitbuiting. Daar doet *Fifth Sun* van Camilla Townsend niks aan af. Maar de focus van het boek is de mate waarin de eigen taal, ideeën en geschiedenis van de oorspronkelijke bevolking toch niet abrupt eindigen bij die invasie. De mate waarin er ook continuïteit is, door de weerbaarheid en volharding van die oorspronkelijke bewoners.

Als we lezen over de Europese invasie van de Amerika's, is een van de vele gruwelijke details de vernietiging van de kennis van de eigen geschiedenis en cultuur van de oorspronkelijke bevolking. De boeken die ze hadden, zijn door die bezetters grotendeels verbrand en we kennen die geschiedenis meer vanuit de mond van de bezetter dan van de bezette bevolking. Een vaak vergeten bron van kennis zijn de teksten van die bevolking uit de periode direct na de invasie, niet opgesteld in Latijns schrift, maar in de oorspronkelijke talen, zoals in het geval van de Mexica/Azteken het Nahuatl.

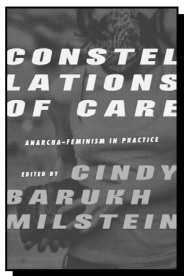
Townsend baseert zich in haar Azteekse geschiedenis primair op die vaak vergeten bronnen en hoewel het niet makkelijk is om sympathie op te brengen voor de Mexica-aristocratie, en we toch vooral hun woorden horen, levert het een prachtig verhaal op waar ik minder gedeprimeerd uit kwam door precies die genoemde weerbaarheid en het idee dat niet alles verloren is gegaan.

Oxford University Press (2021)
ISBN: 9780197577660, € 26,00, 231 pagina's

M.E. O'Brian, Eman Abdelhadi
EVERYTHING FOR EVERYONE – An Oral History of the New York Commune (2052-2072)
Hadden we het net over een utopisch scenario, waarin kolonisatie en uitbuiting verleden tijd zijn? Hier heb je er een. De crises die de wereld troffen in de jaren twintig en dertig van deze eeuw bleken voor de staat en de markt niet te beheersen. Steeds meer mensen kregen door dat de markt er slechts voor enkelen is en de staat steeds minder sociale en steeds meer repressieve functies had. En binnen een paar decennia, veelal na een bloedige strijd, zijn die oude instituties door hun poten gezakt. Wat ervoor in de plaats is gekomen is lang niet perfect, maar de vrijheid en verantwoordelijkheid voor elkaar, de communale organisatie en het queer en antikoloniaal denken en doen zijn stukken beter dan de overheersing en exploitatie die de oude generaties zich nog herinneren.

Everything for Everyone is een fictieve toekomstige geschiedenis waar we in een serie interviews van direct betrokkenen horen hoe de strijd verliep en hoe de wereld er in 2072 uitziet. De auteurs van het boek zijn ook – op gevorderde leeftijd dus – de fictieve interviewers van later. Op diverse momenten moest ik mijn *suspension of disbelief* wel behoorlijk oprekken, vooral door het wereldwijde karakter van de omslag, maar de details en karakters voelen levensecht en overtuigend. Mooi detail is hoe de interviewers soms het taalgebruik van hun jongere geïnterviewden niet precies kunnen volgen en om opheldering moeten vragen. Hoewel het boek wel erg optimistisch is, zit het zeker vol inzichten over hoe het ook kan, en inspiratie om opnieuw te beginnen.

Common Notions (2022)
ISBN: 9781942173588, € 20,50, 239 pagina's



Cindy Barukh Milstein
CONSTELLATIONS OF CARE
Anarcha-Feminism in Practice
Constellations of Care is een bloemlezing met vierentwintig bijdragen van diverse auteurs waarin ze belichten hoe een radicaal ander leven geen loze kreet is, maar een geleefde realiteit. Van Mexico City tot Ljubljana tot Minneapolis – met een overrepresentatie van de VS, dat wel – organiseren talloze collectieven communaal eten, abortus, ondersteuning bij (seksueel) geweld binnen gemeenschappen of geweld door de politie, militant verzet, medicijnen, theater, kraakpanden en natuurlijk vriendschappen, liefdes en hoop. Repressie, uitbuiting, (hetero)-seksisme, ze zijn overal aanwezig, maar onderschat niet hoe levend, hoe substantieel en weerbarstig de sfeer van verzet en wederzijdse hulp ook is. Vaak zijn de organisaties en deelnemers natuurlijk expliciet anarchistisch, maar je weet en ziet in dit boek bevestigd hoe breed we die term kunnen opvatten. Alle essays gaan over feministische, vaak queer- en transstrijd, maar ook daarvoor geldt natuurlijk hoe wijd en wijdvertakt die strijd is en hoe ingebed in allerlei gemeenschappen. En hoe alle emancipatie en bevrijding met elkaar verbonden is. Slogans die ik niet direct uit het boek haal maar waar ik steeds aan moest denken zijn '*No one is free until all of us are free*' en '*Queer liberation is class struggle, unless you're living in an air-tight bubble*'. Meer dan genoeg inspiratie om een nieuwe toekomst te bouwen op al die momenten dat we ons dat echt realiseren.

Pluto Press (2023)
ISBN: 9780745349954, € 26,50, 442 pagina's

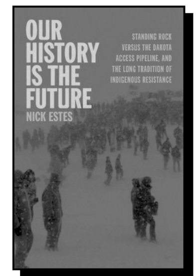
James Bridle
WAYS OF BEING
Animals, Plants, Machines: The Search of a Planetary Intelligence
James Bridle was ooit een groot voorstander van het idee dat het internet vrijheid en zelfs ook gelijkheid zou brengen door de verspreiding van ideeën. Gedurende de decennia kwam hij tot de conclusie dat door de huidige organisatievorm van onze technologie – het kapitalisme – de nadelen immens zijn: kolonialisme, geweld, vernietiging van onze levende omgeving. Daar is Bridle geen primitivist van geworden. Hij heeft een idee ontwikkeld over hoe wij mensen, inclusief technologie, ons ook positief tot de wereld kunnen verhouden als we onszelf antikapitalistisch organiseren en zo onder andere een niet-kapitalistische technologie ontwikkelen.

Het internet, artificiële intelligentie en ook wij mensen zouden dan deel kunnen worden van het netwerk van wederzijdse hulp dat – minimaal zoveel als concurrentie en geweld – het karakter van de levende natuur bepaalt. Een stap is om in te zien dat intelligentie niet zozeer binnenin een individueel mens bestaat, maar een netwerk vormt waarbinnen intelligentie deel is van de communicatie, van potentieel conflict maar dus ook van samenwerking. En om problemen met datasurveillance niet te benaderen als nog te verbeteren *issues* bij de programmering, maar als politieke problemen die de situatie buiten reflecteren en in stand houden.

Als tegenbeweging tegen de rationalisering, het opdelen in steeds kleinere, ten dienste van het kapitaal gestelde onderdelen, stelt hij voor om door verzet en een ecologische vorm van organiseren de tegenstelling op te heffen tussen cultuur en technologie en de om ons heen bestaande natuur.

Penguin Books (2023)
ISBN: 9780141994260, € 19,00, 312 pagina's





Nick Estes
OUR HISTORY IS THE FUTURE
Standing Rock Versus the Dakota Pipeline and the Long Tradition of Indigenous Resistance
Een paar honderd jaar later is de aanval op de oorspronkelijke bevolking van de Amerika's nog steeds bezig, maar is het verzet ook nog steeds levend. Je herinnert je Standing Rock Reservation nog, waar duizenden mensen hebben gevochten tegen de aanleg van een oliepijplijn over *native* land. Overigens: de gehele Verenigde Staten zijn natuurlijk inheems land, en vergeet niet hoe relatief kort de verovering nog geleden is. In een utopisch scenario kijken we over honderd jaar op de kolonisatie terug als een ontwikkeling die op een gegeven moment over haar hoogtepunt heen was, wanneer de uitbuiting en overheersing van het land door post-Europese bezetters in grote gebieden weer teruggedrongen of ingestort blijkt.

Our History is the Future beschrijft, beginnend bij Standing Rock, een paar honderd jaar inheems verzet, zowel als historisch overzicht met levendige verhalen die – dat kan niet anders gezien de geschiedenis van Noord-Amerika – soms woedend maken of somber stemmen, maar even vaak ook inspireren en laten zien hoe het verzet tegen de kolonisatie nog altijd niet gebroken is. En hoe al deze bewegingen inzicht bieden in andere manieren om met onze omgeving en elkaar om te gaan.

Haymarket Books (2023)
ISBN: 9798888900826, € 24,00, 290 pagina's

Al de besproken boeken zijn te verkrijgen en bestellen bij de betere boekhandels (Rosa te Groningen, Boekhandel Opstand te Den Haag en Fort van Sjakoo te Amsterdam). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de enige alternatieve boekhandels van Nederland en bestel je boeken dáár.

Fort van Sjakoo, Jodenbreestraat 24 te Amsterdam, 020-6258979, info@sjakoo.nl, sjakoo.nl

GEKAAPT DOOR HET KAPITAAL

Een boekrecensie

Tekst Kees Stad

Mirjam de Rijk schrijft al jaren leesbare en kritische artikelen over economische zaken, onder andere in *De Groene Amsterdammer*. Ze is een van de weinige economisch journalisten die niet bang zijn om ook de grote trends te onderzoeken, en die kapitalisme en diens praktijken bij naam noemen. Nu heeft ze een nieuw boek over hoe 'investeerders' allerlei voorheen publieke voorzieningen hebben gekaapt om er winst uit te slaan.

Gekaapt door het kapitaal bestaat uit drie delen. Het eerste deel beschrijft vakkundig wat er aan de hand is. Deel twee probeert te schetsen hoe het mogelijk is geworden dat de in deel een onthutsende voorbeelden nu *bon ton* zijn geworden. En deel drie probeert antwoorden te schetsen. Het laatste deel komt minder uit de verf, maar de eerste twee zijn zeker geslaagd.

Hoewel zeer deskundig en goed ingevoerd in haar materie – ze heeft tenslotte anderhalf jaar onderzoek gedaan – heeft de schrijfster de verleiding weerstaan om de lezer te overladen met getallen en statistieken. Iets wat bij economische aangelegenheden vaak gebeurt, en de lectuur onleesbaar maakt. Mirjam de Rijk heeft goed leesbare hoofdstukken gemaakt over de tamelijk abstracte praktijken van *private equity* en je hebt als lezer het idee dat je na lezing snapt wat daar gebeurt en hoe het zo gekomen is. De voorbeelden zijn dan ook bepaald *flabbergasting*. Door de niet-economistische aanpak zijn de voorbeelden een beetje anekdotisch, dat is natuurlijk de andere kant van de medaille.

Het boek beschrijft de ontwikkelingen in een viertal (semi)publieke gebieden: zorg, onderwijs, wonen en kinderopvang. En eigenlijk ook nog die op het gebied van bedrijven in het algemeen, want vreemd genoeg slaat het kapitaal ook daar toe en doet daar hetzelfde als bij die andere terreinen: de boel opkopen, om te gelde te maken door ze weer door te verkopen of leeg te schudden.

Maar die bedrijven zullen ons wellicht minder aan het hart gaan. Zorg, wonen, onderwijs en kinderopvang daarentegen hebben we allemaal nodig. En daar is de laatste jaren opgekocht, uitgehold en weer uitgespuugd door 'investeerders' die niet zozeer belangstelling hadden voor de activiteiten van de buit, alswel voor de kans om er winst uit te slaan. Mirjam de Rijk geeft op rustige toon verbluffende voorbeelden, die we deels al in de kranten voorbij hadden zien komen, maar die nu in een kader komen te staan. Neem het fenomeen 'kralen rijgen' dat bij veel opkoopwoede een rol speelt. Het gaat de investeerder er daarbij om een lucratieve ketting te maken van gelijksoortige onderdelen, en die dan weer door te verkopen. De ketting levert veel meer op dan de afzonderlijke onderdelen hebben gekost. Maar het betekent ook dat de onderdelen in een managementketen terecht komen, hun eigenheid inleveren en vaak stukbezuinigd worden. Tegelijkertijd wordt het product dat er geleverd wordt, door monopolievorming, juist duurder. En er verdwijnt steevast veel overheidsgeld in, dat niet meer naar een kleine onderneming gaat, maar naar de aandeelhouders of andere eigenaren van het kapitaal. Waarom dit werd toegestaan door 'de politiek' beantwoordt Mirjam de Rijk ook: politici vonden het meestal niet zo belangrijk, of zaten te slapen. Sommigen werden er zelf beter van.

Een ander fenomeen bij het opkopen door investeerders is 'kersenplukken'. Ze kopen de lucratieve delen op, en de rest, daar waar bijvoorbeeld ggz-patiënten veel zorg en begeleiding nodig hebben, laten ze zitten. Ze halen daar wel het zorgpersoneel weg, waardoor er lange wachtlijsten ontstaan en de zorgverlening achteruitgaat. Het gebeurt ook bij de ouderenzorg, of de tandartsen en huisartsen. Er ontstaat een geprivatiseerde niche in gebieden die dat voorheen niet hadden (zoals in zelfstandige behandelcentra). Officieel mag je in Nederland geen winst maken met medisch specialistische zorg, maar daar vinden ze, vaak met hulp van een van de vele juristenbureaus op de Zuidas, wel een truc voor. Onderaannemers mogen bijvoorbeeld weer wel winst maken. Digitale verwijssystemen waarmee huisartsen werken, elektronische patiëntendossiers, adviseurs voor hulpmiddelen, al die activiteiten kunnen uitgemolken worden en zijn nu bezit van – veelal buitenlandse – private equity-fondsen. Ze verdienen onder andere aan krapte op de arbeidsmarkt, legt Mirjam de Rijk uit. Die heeft geleid tot een oerwoud aan bemiddelingsbureaus en detacheringsondernemingen die vast personeel verleiden om zzp'ers te worden. Neem zorgdetacheerder TMI, in bezit van Bain Capital uit de Verenigde Staten (VS), opgericht door de rechtse republikein Mitt Romney. Bain Capital bezit in Nederland ook het adviesbedrijf Argonaut, dat beslist of mensen in aanmerking komen voor een indicatie voor de Wet Langdurige Zorg. De Rijk merkt op dat het merkwaardig is dat daar ook kapitaal in zit afkomstig van Nederlandse pensioenfondsen.

De zorg is maar een voorbeeld, over de hoofdstukken onderwijs vallen zo mogelijk nog dramatischer verhalen te vertellen. Ook het populaire tv-programma van Lubach bracht in beeld hoe daar het lesmateriaal 'verzorgd' wordt door *raiders* die oude uitgeverijen als Malmberg en Noordhoff hebben opgekocht.

En wederom: particuliere scholen zul je niet aantreffen, zeker niet in het basisonderwijs. Maar aanpalende zaken zijn dikke handel geworden: bijles, personeel, en onderzoek (bedenk hier hoe dat beïnvloedt welk onderzoek wel en niet plaatsvindt!). En dit soort marktpraktijken sijpelt nu ook het basisonderwijs binnen.

Wonen is de laatste tijd beter belicht door media, omdat de wooncrisis zo alomtegenwoordig is. Maar ook hier



zorgt het boek voor toelichting en kader. En veelzeggende voorbeelden. Private equity heeft het nu bijvoorbeeld voorzien op onderhoudsbedrijven die in opdracht werken van woningcorporaties. Want die geven daar veel geld aan uit. En met de verduurzaming voor klimaat in het verschiet, zal dat alleen maar meer worden. De effecten zullen onder meer zijn dat er de gebruikelijke marktmacht optreedt, en bijbehorende prijsverhogingen, achteruitgang van de dienstverlening en arbeidsomstandigheden.

Interessant is ook dat er zo weinig onderzoek wordt gedaan, door het CBS en andere instellingen, naar deze ontwikkelingen. Dat komt ook omdat de situatie zeer ondoorzichtig is door de 'kerstbomen aan bv's' van bedrijven die alleen in Nederland ingeschreven zijn om belastingheffing te ontwijken.

Wat je verder leert in het boek is hoe private equity in de praktijk werkt. Het is vaak niet zo dat ze eigen en andermans kapitaal investeren. Ze steken zich in de schulden en speculeren dus met geleend geld. En ze kopen eigen aandelen op. Tot in de jaren tachtig werd dat gezien als speculatie en was het in de VS verboden. Het is vreemd dat politiek en instellingen als de Autoriteit Consument en Markt (ACM) het allemaal slapend hebben toegelaten. Want de schade is groot: 'Ongekende bedragen vloeien weg naar aandeelhouders in plaats van ingezet te worden voor bijvoorbeeld investeringen.' Het maakt bedrijven kwetsbaar door de hoge schulden die aangegaan worden, en het leidt tot prijsopdrijving.

Bij het tweede hoofdstuk over hoe het zover heeft kunnen komen, benadrukt De Rijk (naast allerlei andere factoren) het grote 'stuwmeer van kapitaal' (en dus bij de oplossingen een hoofdstuk later over hoe dat stuwmeer aangepakt moet worden) en hoe die is ontstaan. Onder andere door de groter wordende ongelijkheid, ook mondiaal, die voor gebrek aan koopkracht zorgt. En door het belastingbeleid (en ook op dat gebied worden weer oplossingen aangedragen in hoofdstuk drie; de Franse econoom Piketty wordt aangehaald met zijn berekening dat het heffen van meer vermogensbelasting en erfbelasting iedereen op 25-jarige leeftijd een startkapitaal van 138.000 euro zou kunnen geven). En door de neoliberale deregulering van kapitaal. En doordat politici het allemaal wel best vonden, of dom waren. Maar gedeeltelijk was het ook bewust beleid, van bijvoorbeeld sociaaldemocraten als Wouter Bos die als minister van Financiën in 2008 de vennootschapsbelasting voor wooncorporaties instelde en ook 'de grote vermarktingsoperatie die begon onder het kabinet-Kok in de jaren negentig'.

Maar helaas wordt er verder niet veel ingegaan op de historische ontwikkelingen van het neoliberalisme en welke krachten daaraan meededen. En vooral heeft Mirjam de Rijk geen oog voor tegenkrachten. Want de hele strijd van de toenmalige globaliseringsbeweging (eind jaren negentig) ging precies hierover en heeft geprobeerd om tegen te houden dat er geliberaliseerd en geprivatiseerd kon worden. Ergens merkt Mirjam de Rijk op dat de watersector als een van de weinige niet geliberaliseerd werd en volgens haar kwam dat omdat minister Pronk dat besloot. Maar in werkelijkheid was dat mogelijk omdat er een felle strijd door basisbewegingen en NGO's werd gevoerd, tegen privatisering van water in het algemeen en dus ook in Nederland. Denk aan de *water wars* in Cochabamba, Bolivia, en vele andere plekken. Bovendien is privatisering van water in Nederland dan voorkomen, maar kunnen Nederlandse publieke waterbedrijven wel geprivatiseerde bedrijven in het buitenland opkopen.

Deze blinde vlek van de schrijfster – die wellicht voortkomt uit het feit dat ze nauw verbonden is aan de partij GroenLinks, waarvan ze voorzitter was, en daarna ook wethouder was in Utrecht – heeft ook zijn weerslag op het beschrijven van oplossingen voor de ellende waar we in leven en die ze goed schetst. Het zijn op zich steekhoudende voorstellen op het gebied van belastingheffing, herwaardering publieke structuren, opbouwen van alternatieven en dergelijke. Maar het lijkt te veel een verkiezingsprogramma. Nergens wordt ingegaan op de noodzaak van bewegingen en hun strategieën om het programma ook uitgevoerd of ingevoerd te krijgen. Ook gloedvolle voorbeelden van tegenmacht uit binnen- en buitenland (zoals de huisartsen in Engeland die voor behoud van de National Health Service vechten en zich collectief hebben geweerd tegen het opkopen van de praktijken, bijvoorbeeld) vallen zo buiten beeld. En het is de vraag of de oproep aan de overheid om er wat aan te doen, wel zoden aan de dijk zet, merkt ook Sjarrel Massop op op de website Solidariteit. De overheid zelf is immers ook gekaapt door het kapitaal...

Maar voor een goede beschrijving van de cowboypraktijken die er tegenwoordig in de Nederlandse voormalige publieke sectoren heersen, is het boek van harte aanbevolen. Ⓐ

Mirjam de Rijk, *Gekaapt door het kapitaal*, Uitgeverij Pluim, 2024, 196 pagina's, € 12,90.

Tekst No Border Netwerk

KRONIEK MIGRATIESTRIJD

Protest tegen deportatie naar Egypte

17 JULI
In de vroege ochtend wordt op Schiphol geprotesteerd tegen de uitzetting van de Egyptische politieke activist Belal naar Oostenrijk, waar verdere deportatie naar Egypte dreigt. KLM wordt bestookt met oproepen om hier niet aan mee te werken. Belal ontvluchtte het zeer repressieve Egyptische regime nadat hij was beschoten bij een protest tegen de militaire coup.

Solidariteitsmars 'Mikael moet blijven' in Amsterdam

7 AUGUSTUS
Zo'n vierhonderd mensen lopen mee in een solidariteitsmars voor de elfjarige Mikael en zijn moeder, die uitgezet dreigen te worden naar Armenië. Deelnemers dragen borden met teksten als 'Den Haag, schaam je' en 'Bij goed beleid hoort menselijkheid'. Aan het eind van de maand voorkomt een nieuwe aanvraag voor een verblijfsvergunning voorlopig een daadwerkelijke deportatie.

Demonstratie voor Kinderpardon in Den Haag

10 AUGUSTUS
In Den Haag demonstreren tientallen mensen voor een nieuw kinderpardon voor (gezinnen met) kinderen die langer dan vijf jaar in Nederland zijn. De demonstratie wordt georganiseerd door vluchtelingen uit gezinslocaties en de steungroep rond Eduard Disch, die na een hongerstaking van 39 dagen een dagelijkse wake bij het IND-kantoor in Den Haag startte.

Protest AZC Bijlmer Arena

19 AUGUSTUS
Bewoners van een asielzoekerscentrum in Amsterdam protesteren tegen hun leefomstandigheden en de manier waarop ze behandeld worden. Directe aanleiding is de slechte kwaliteit van het eten, culminerend in een grootschalige voedselvergiftiging. Diverse deelnemers worden na het protest overgeplaatst naar andere locaties.

No Border Camp in Utrecht

20-25 AUGUSTUS
Een week met workshops en acties in het kader van de *no border*-strijd, met een solidariteitsdemonstratie bij detentiecentrum Kamp Zeist, een *picket line* bij grensprofiteur Rohde & Schwarz en een demonstratie voor woon- en migratiestrijd naar het centrum van Utrecht, waar het berucht, stilstaande bouwproject Galaxy Tower tijdelijk gekraakt wordt. Zie het uitgebreidere verslag elders in dit blad.

Protest bewoners AZC Deelen

29 AUGUSTUS
Zo'n twintig bewoners van het asielzoekerscentrum bij Deelen protesteren tegen de lange wachttijden bij de IND en de moeilijke toegang tot het openbaar vervoer. In een gesprek weet het COA hen niets meer te vertellen dan dat ze geduld moeten hebben.

Protest situatie grens Polen en Wit-Rusland in Amsterdam

17 SEPTEMBER
Zo'n twintig mensen demonstreren op het Muntplein in Amsterdam tegen het gewelddadige Poolse optreden tegen vluchtelingen aan de grens met Wit-Rusland, en tegen repressie tegen mensen die hen ondersteunen; in het bijzonder de H5, vijf vrijwilligers die vervolgd worden voor het verlenen van hulp aan mensen die 'illegaal' de grens oversteken. Om de situatie aan de grens te symboliseren wikkelt een van de deelnemers zich in prikkeldraad. Drie dagen later wordt een video van de actie geprojecteerd op de Poolse ambassade in Den Haag.

Bannerdrop tegen Frontex in Den Haag

6 OKTOBER
Vanwege het twintigjarig bestaan van EU-grensbewakingsagentschap Frontex hangen activisten aan een uitkijktoren bij het Binnenhof een zeventien meter lang spandoek met de tekst 'Stop the War on Migrants', als onderdeel van de een internationale 'Abolish Frontex'-actieweek. 'Frontex is een instrument in handen van rechtse partijen die zich in Europese landen vermenigvuldigen, met medeplichtigheid van Europees links. (...) Tegen de fascistische anti-immigratieretoriek en -plannen van het kabinet. Tegen het bestaan van Frontex', aldus de activisten. Ⓐ


STOP THE WAR ON MIGRANTS

KRITISCH KRITISCH KRITISCH

door Mirka

Wil je een appel?

Graag! Wat ziet die er mooi uit, die zal wel niet biologisch zijn.

Natuurlijk wel. Dacht je dat ik je een gifappel zou aanbieden?

Nou, deze ziet er zo gaaf uit dat ik denk dat er wel wat chemicaliën voor gebruikt zijn.

Geloof je me niet? Gekocht bij de biowinkel hoor.

Jou geloof ik wel, maar die winkels en die bioboeren moet je niet altijd vertrouwen. Normaal zien onbespoten appels er toch altijd wormstekig uit.

Dat is al lang niet meer zo. En ook lang niet altijd zo geweest.

Omdat ze toch gif spuiten.

Wat ben jij wantrouwig zeg. Er zijn keuringen hoor, en keurmerken. En als er iets gebruikt is, is dat geen gif, maar iets natuurlijks, en zeker lang niet zo erg als wat er op die appels zit die jij eet.

Maar deze zijn dan ook veel duurder. Die winkels verdienen er goed aan.

Terwijl die andere, die jij eet juist duurder zouden moeten zijn, om alle milieuschade weer weg te werken.

Er wordt in die biologische handel vast een hoop gesjoemeld. Jij bent te goed van vertrouwen.

En jij neigt naar complotdenken.

Dat kan ik ook over jou zeggen. Jij lijkt te denken dat er een complot van kapitalisten is om de wereld naar de knoppen te helpen.

Dat is geen complot, dat komt doordat die kapitalisten, en helaas ook heel veel 'gewone' mensen, uit zijn op wat voordelig is voor henzelf en niet doorhebben dat ze zichzelf op de lange termijn ook schaden.

Oké, dat is jouw mening.

En wat is de jouwe dan?

Ik ben gewoon kritisch.

Kritisch? Doordat je je boodschappen in een kapitalistische winkel doet?

Alsof jouw winkel niet kapitalistisch is.

Er werken daar in elk geval veel mensen met idealen. Die biowinkels zijn er juist gekomen doordat er kritische mensen waren, die niet langer mee wilden doen met milieuvervuiling en het vernietigen van de biodiversiteit.

Maar intussen zijn de meeste van die winkels ook zo kapitalistisch als wat.

Ja, dat is jammer. Maar dat zou niet gebeurd zijn als een meerderheid van de mensen voor die sympathieke idealistische winkeltjes van vroeger gekozen zou hebben.

Wauw!

Wat is er?

Dit is echt een lekkere appel.

Toch een fijn idee misschien, dat je de schil met een gerust hart kan opeten?

Ⓐ

BRIEVENRUBRIEK
Rubriek voor ingezonden reacties

Meningen gezocht! Ben je het ontzettend eens met iets dat in *Buiten de Orde* verschenen is, of ben je boos geworden van iets dat je hebt gelezen? Wil je reageren op een artikel of een ingezonden reactie? Mail je reactie van niet meer dan 275 woorden naar redactie@buitendeorde.nl.

De onderstaande reactie heeft direct te maken met het aanzienlijk verhogen van de Nederlandse defensiebegroting en de gevolgen hiervan voor de burgers. Meer informatie over de opslag van defensiemateriaal is te vinden op de website explosievrij.nl.

Er heeft een coup plaatsgevonden door onze generaals en kolonels. Met drogredenen en vervalsingen van de werkelijkheid wordt ons voorgeschoteld dat onze laatste 'beschermde' natuurgebieden, zoals de Noord-Veluwe bij Heerde, opgeofferd dienen te worden voor de absurditeit van militaire oefeningen met explosieven. Het defensieapparaat blijkt een machtsmiddel van de allereerste rang, in handen van een coup plegende militaire top. Voorlopig nog zonder bloedvergieten. Het defensieapparaat zelf wordt niet meer ter discussie gesteld. De aangekweekte bereidheid bij de goegemeente om zich te schikken in deze militaire dictatuur wordt het cement van een onderworpenheid die niet meer als onderworpenheid wordt ervaren. 'Verzet'? Slechts binnen de kaders van de repressieve tolerantie, ineffectief. Allereerst beschikt defensie over zeer grote en voldoende oefenterreinen bij het Harde, de Woldberg, et cetera. Een conventionele oorlog wordt uitgevochten bij de grenzen van Rusland, dus dient men daar te oefenen. Een nucleaire bom in Nederland is genoeg om de NAVO op de knieën te dwingen, ons luchtdoelafweergeschut schiet tekort. Dit alles onderstreept de absurditeit om onze minimale bos- en natuurgebieden op te offeren aan idioterie.

Jos Hermens

UITGANGSPUNTEN DE VRIJE BOND

1. De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.
2. De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
   - gelijkwaardigheid van alle mensen;
   - autonomie van het individu;
   - zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
   - een goed milieu en een vitale natuur;
   - de afschaffing van alle vormen van gezag (bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied);
   - de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.
3. De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën, en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.
4. Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.
5. De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen is inherent daaraan.
6. De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving, alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar kunnen leren en kunnen samenwerken.
7. De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.



WORD LID VAN DE VRIJE BOND

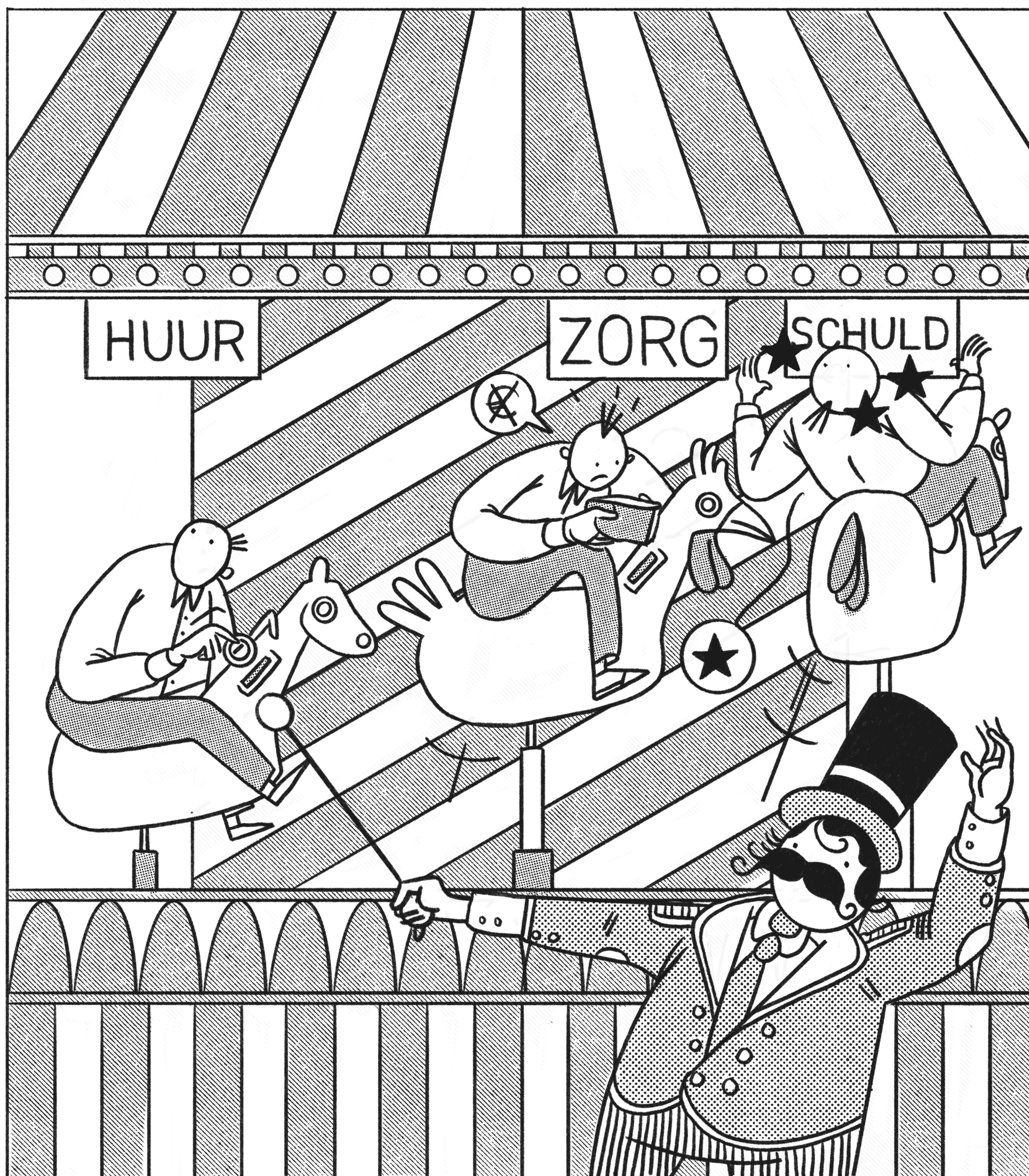
Word lid van de Vrije Bond!
Ontvang *Buiten de Orde* viermaal per jaar!

Contributierichtlijnen per maand:

Inkomen € 0 t/m € 500:
€ 2,- per maand
Inkomen € 500 t/m bijstand:
€ 4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minimumloon:
€ 6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
€ 8,- per maand
(meer is ook welkom)

Geef je op via: vrijebond.nl/word-lid

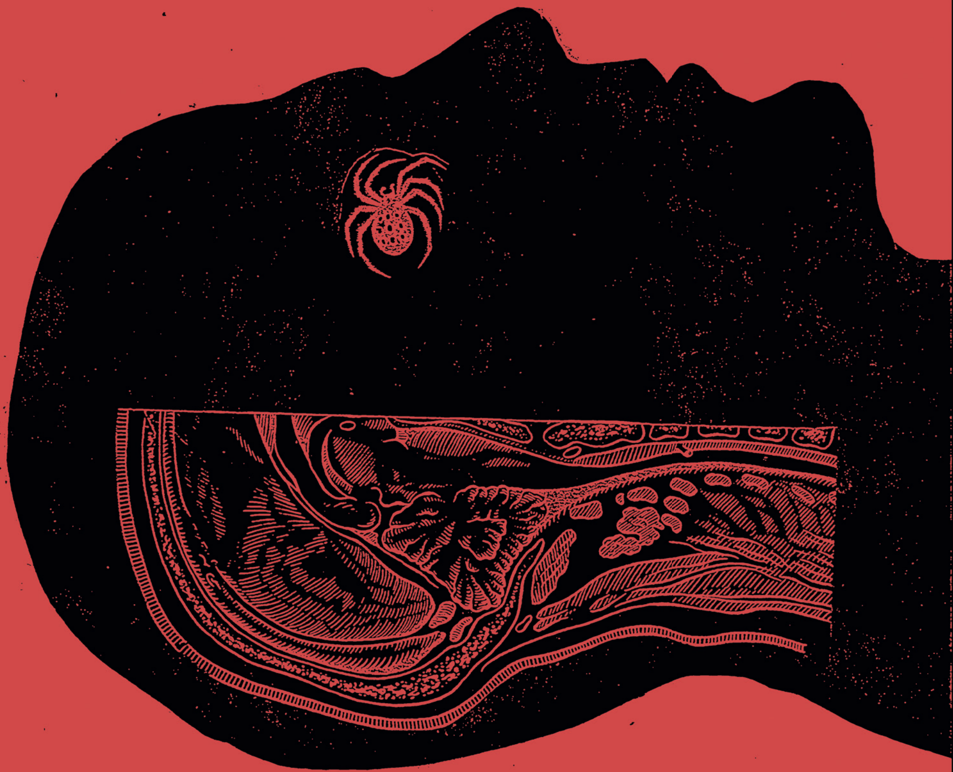
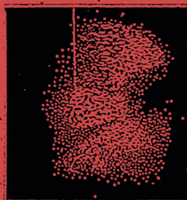
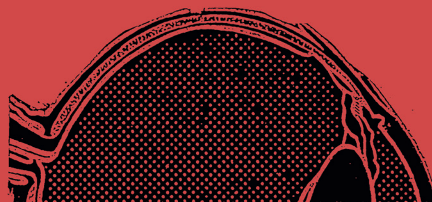
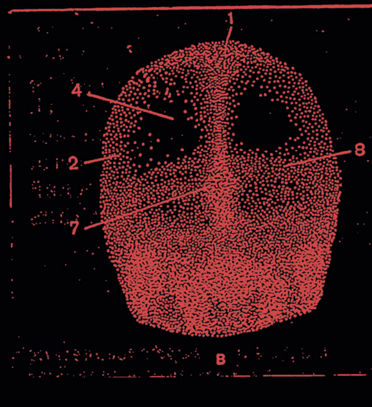
Je contributie kun je overmaken op:
IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGB NL2A
t.n.v. Vrije Bond te Amsterdam



"IN DE MALLEMOLEN VAN HET LEVEN STOOT JE ZONDER MUNTJES JE KOP"

RUUB 0924







1
4
2
8
7
B

A